

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа
«Український інститут науково-технічної експертизи
та інформації»

**НАЦІОНАЛЬНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ
АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ:
відкритий доступ до наукової інформації**

Монографія

За підтримки Міністерства освіти і науки України

Київ
2017

УДК 021.61(477):001.102
Н35

Підготовлено за результатами дослідження «Розроблення вимог до створення Національного репозитарію академічних текстів, формування його структури та стандартів» (№ ДР 0117U004315).

Рекомендовано до друку вченою радою УкрІНТЕІ (протокол № 5 від 29.06.2017)

Автори:

Чмир О. С. (вступ, розділ 5, висновки), **Кваша Т. К.** (розділ 1), **Ярошенко Т. О.** (розділ 2), **Чуканова С. О.** (п. 2.1), **Дмитришин В. С.** (розділ 3), **Тихонкова І. О.** (п. 4.1), **Попкова Н. Г.** (п. 4.2), **Капленко І. М.** (п. 4.3), **Щербак Я. О.** (п. 4.3), **Воронков В. І.** (п. 4.4)

Рецензенти:

В. В. Камишин, доктор педагогічних наук, кандидат технічних наук, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки та Державної премії України у галузі освіти, в.о. директора ДНУ УкрІНТЕІ

В. І. Пила, доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права

Н35 Національний репозитарій академічних текстів: відкритий доступ до наукової інформації : монографія / О. С. Чмир, Т. К. Кваша, Т. О. Ярошенко та ін. – К. : ДНУ «УкрІНТЕІ», 2017. – 200 с.

ISBN 978-966-479-085-4 (Print), ISBN 978-966-479-086-1 (Online)

Представлено огляд сучасних наукових підходів до тлумачення та класифікації наукової інформації. Описано вітчизняний і зарубіжний досвід побудови наукової інфраструктури. Запропоновано оригінальну модель створення Національного репозитарію академічних текстів.

Публікація розрахована на представників органів державної влади та управління, наукових працівників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів і студентів.

УДК 021.61(477):001.102

ISBN 978-966-479-085-4 (Print) © Чмир О.С., Кваша Т.К., Ярошенко Т.О. та ін., 2017
ISBN 978-966-479-086-1 (Online) © ДНУ «УкрІНТЕІ», 2017

Зміст

Вступ.....	5
1. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ІННОВАЦІЙ	7
2. КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРА ВІДКРИТОСТІ.....	20
2.1 Відкритий доступ: переваги і перестороги	20
2.2 Роль репозитаріїв у сучасних наукових комунікаціях	28
3. ВІДКРИТІ (ВІЛЬНІ) ЛІЦЕНЗІЇ НА ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВИХ ТВОРІВ	37
4. ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ВІДКРИТОЇ НАУКИ	55
4.1 Платформа Web of Science та її можливості для презентації й оцінювання наукових результатів.....	55
4.2 Академічна електронна бібліотека Литви.....	65
4.3 Репозитарій Сумського державного університету	75
4.4 Єдиний автоматизований фонд науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та захищених дисертацій України	85
5. ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РЕПОЗИТАРІЮ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ	93
Висновки	132
Список використаної літератури	137

Додатки:

Додаток А Інформація про наявність у вітчизняних вищих навчальних закладах та наукових установах інституційних репозитаріїв.....	162
Додаток Б Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 № 504-р.....	183
Додаток В Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.12.2016 № 1466	184
Додаток Г Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р.....	187
Додаток Д Основні положення плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, що стосуються створення Національного репозитарію академічних текстів	188
Додаток Е Основні положення середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, що стосуються створення Національного репозитарію академічних текстів	189
Додаток Ж Оцінка ймовірної кількості користувачів Національного репозитарію академічних текстів	191

ВСТУП

Для України тема даної публікації актуальна і практично значима, що пов'язано як із загальними тенденціями розвитку соціуму, науки та освіти, що полягають у формуванні цифрової економіки та постійній модернізації інформаційної інфраструктури, так і з обраним курсом.

Ще у 2005 р. у рекомендаціях парламентських слухань з питань інформаційного суспільства в Україні було проголошено: «основними стратегічними цілями розвитку в Україні інформаційного суспільства є ... використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні всебічно розвиненої особистості».

Прийнятий у 2007 р. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» одним з головних пріоритетів України визначив побудову «відкритого для усіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя».

До основних напрямів розбудови інформаційного суспільства в Україні віднесено «створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів на основі врахування національних, світоглядних, політичних, економічних, культурних та інших аспектів розвитку України; надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки». Також визначено, що національна політика розвитку інформаційного суспільства в Україні ґрунтується на засадах: «пріоритетності науково-технічного та інноваційного розвитку держави; ... всебічного розвитку загальнодоступної інформаційної інфраструктури, інформаційних ресурсів та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та ІКТ; сприяння ... забезпеченню створення загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів; широкого впровадження ІКТ в науку, освіту...».

Прийнятою Урядом у 2016 р. «Стратегією розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року» передбачене всебічне сприяння «створенню відкритого доступу до наукової інформації через розвиток відкритих електронних архівів».

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 №504-р схвалене створення Національного репозитарію академічних текстів. Це рішення є стратегічно важливим, що підтверджує Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» від 03.04.2017 № 275-р. У зазначених документах формування Національного репозитарію академічних текстів і забезпечення його функціонування розглядається з позицій «підвищення рівня академічної доброчесності у суспільстві та ... створення передумов для запровадження національної наукометричної системи».

Міністерством освіти і науки України сформовано робочу групу (накази від 23.11.2016 № 1417 та від 14.12.2016 № 1513) і затверджено план заходів щодо створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію. Таким чином, проголошені Парламентом і Урядом стратегічні ініціативи, в контексті яких знаходиться рішення про створення репозитарію, перейшли у площину практичних дій.

Разом із тим, остаточна конфігурація Національного репозитарію ще не визначена і є темою обговорення у фаховому середовищі та громадянському суспільстві. Потребують опрацювання наукові засади та практичні інструменти створення Національного репозитарію як онлайнового інтерактивного архіву наукової та освітньої інформації, доступного для будь-яких зацікавлених користувачів. Зокрема, його модель, схема побудови, взаємодія з користувачами, учасниками та партнерами, організаційно-правові, технічні аспекти проекту.

Для розроблення обґрунтованих та ефективних пропозицій необхідно мати уявлення про те, що таке інформація і яке значення вона має для розвитку суспільства, які нові підходи до накопичення і передачі інформації використовуються в світі, розуміти переваги та недоліки досвіду, набутого у цій сфері. Саме ці питання розглядаються у даній публікації.

1. РОЛЬ ІНФОРМАЦІЇ У РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКИ, ОСВІТИ ТА ІННОВАЦІЙ

У нинішньому столітті інформація стала рушієм силою соціального та економічного зростання, основним економічним ресурсом і структуруючим соціальним фактором, під впливом якого змінюються й виникають нові форми й види економічної діяльності та соціальні взаємовідносини. Інформація – джерело «великих даних» і штучного інтелекту, основа інформаційно-комунікаційних технологій та робототехніки, орієнтир при прийнятті рішень урядовими органами та

Інформаційні методи й технології все глибше проникають в усі сфери людської діяльності та забезпечують принципово новий рівень суспільного розвитку [1], змінюють підходи й напрями звичних процесів обробки інформації, визначають нові форми та методи її подання, нові перспективи роботи бібліотек і центрів науково-технічної інформації.

Філософські погляди на природу інформації, концептуальні підходи до формування інформаційних процесів і ресурсів викладені у працях К. Шеннона [2], Н. Вінера [3], У. Ешбі [4], А. Урсула [5], К. Коліна [6], А. Соколова [7], Ю. Арського [8] та ін. Серед українських учених, які продовжили дослідження вказаних проблем, необхідно виділити В. Глушкова [9], А. Колмогорова [10], Г. Калитича [11, 12], А. Ракітова [13] та інші.

Роль інформації в розвитку суспільства розкривається в публікаціях значної кількості вчених у рамках більш вузьких тематичних напрямів – теорій інформаційного суспільства [14, 15, 16, 17, 18], прийняття економічних рішень [19, 20], ігор [21], формування цін на ринку [22], суспільного блага [23].

Розробленню теоретичних, методичних та практичних складових інформаційного забезпечення наукової та інноваційної діяльності присвятили свої роботи А. Блек [24], Д. Блюменау [25], І. Михайлова [26], В. Косолапов [27], Н. Березкина [28], Г. Ковальов [29] та інші.

Питанням розвитку інформаційних систем для забезпечення потреб національних економік, зокрема - для супроводження інноваційної діяльності присвячено праці вітчизняних науковців В. Пархоменка [30, 31], Т. Кваші, Т. Писаренко [32, 33, 34, 35], О. Чмир, Д. Стеценка [36].

Поняття «інформація» має довгу історію використання в усіх сферах життя та наукового пізнання. Однак його місце в науці однозначно не визначене. Існують різноманітні тлумачення поняття «інформація» – від філософських, коли інформація трактується як невід’ємна властивість матерії або окрема філософська категорія подібно простору, часу, руху, – до прикладних (табл. 1.1), але єдиного загальновизнаного не існує.

Таблиця 1.1 – Тлумачення категорії «інформація»

Автор	Визначення(пояснення)
Глушков В.М. [9]	Інформація – міра невизначеності розподілу матерії та енергії у просторі та часі, міра змін, якими супроводжуються всі процеси, що протікають у світі
Шеннон К. [2]	Інформація – корисні для отримувача сигнали або знята невизначеність
Боргман К. [37]	Інформація – відношення між людською та фізичною реальностями, яке складається із знаків, що інформують людину, в залежності від контексту, про реальні речі
Паркер Е. [38]	Інформація – структура організації матерії та енергії
Берг А.И., Спиркин А.Г. [39]	Інформація – це «сила», спрямована проти дезорганізації й хаосу; в цьому сенсі інформація невіддільна від структурованості, організованості матеріальних систем
Норберт Вінер [3]	Інформація – це позначення змісту, отриманого нами із зовнішнього світу, в процесі пристосування до нього нас і наших почуттів
Вяткін В. Б. [40]	Інформація – будь-яка форма відображення матерії та її атрибутів
Малюга Н. М. [41]	Інформація – це знання, відомості, дані, які отримуються та нагромаджуються у процесі розвитку науки та у практичній діяльності людей
Круп'як Т. П. [42]	Інформація – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі

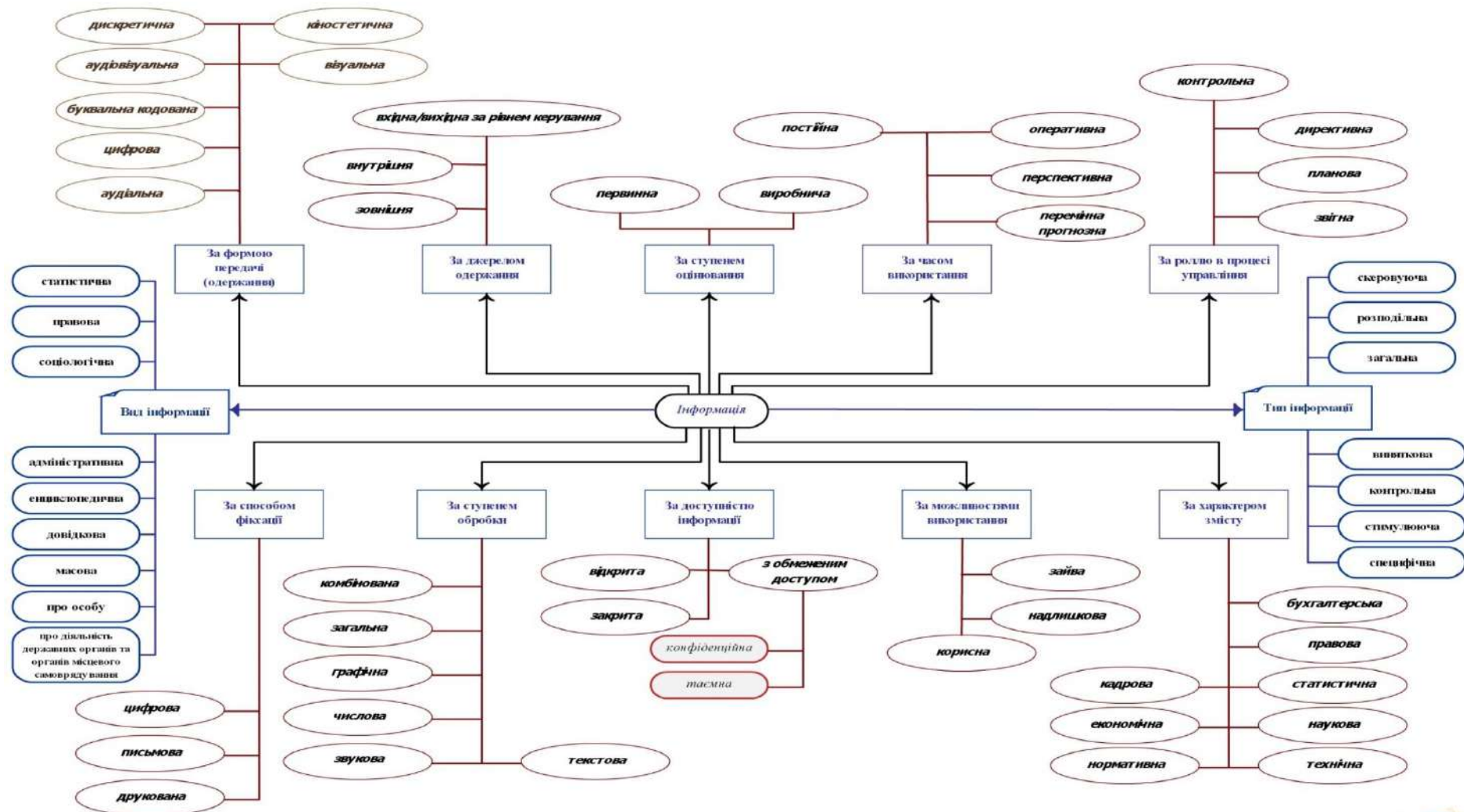
Колін К. К. [43]	Інформація – реальний фізичний феномен, що характеризує стан і рух матерії або енергії
Ходоровський Л.А. [44]	Інформація – відомості, що сприймаються людиною та (або) спеціальними пристроями як відображення фактів матеріального чи духовного світу у процесі комунікації
Соколов А.В. [7]	Інформація – поняття, пов'язане з представленням про комунікацію, передачу чогось від джерела до отримувача
ДСТУ 5034:2008 «Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» [45]	Інформація – відомості про суб'єкти, об'єкти, явища та процеси
ДСТУ 5127:2007 Інформація та документація. Словник термінів (ISO 5127:2007, ITD) [46]	Інформація – знання, що їх передають Інформація – повідомлення, яке використовують для подання інформації у процесі комунікації для підвищення рівня знань
Закон України «Про інформацію» [47]	Інформація – будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді

Примітка. Складено автором на основі аналізу наукової літератури.

Інформація присутня в усьому, вона відкриває нові можливості пізнання реальності, є основною категорією у кібернетиці, загальній теорії систем, біології, фізиці, економіці, філософії, методології науки тощо. У залежності від контексту та оточуючого середовища інформація має різні форми, типи, види, способи отримання й передачі (рис. 1.1).

Можна нарахувати біля 200 наукових дисциплін, які у своїй назві мають слова «інформація» або «інформаційний».

Існують різні підходи до класифікації інформації та наук про інформацію. Вони формують структуру за формами (слова, числа, музика, візуальні образи тощо), типами (машинний, семантичний, біологічний), видами (правова, статистична, адміністративна, масова, соціологічна тощо), ступенем обробки та інше.

Примітка. Складено автором на основі аналізу наукової літератури

Рисунок 1.1 – Класифікація інформації

Науково-технічна інформація - будь-які відомості та/або дані про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [48].

Наукова інформація – та, що створюється у процесі наукового пізнання.

Патентна інформація – це відомості про результати науково-технічної діяльності, заявлені або визнані як об'єкти промислової чи інтелектуальної власності, охоронні документи на ці об'єкти та права власників цих документів [7].

Адміністративна інформація – це офіційні документовані дані, що дають кількісну характеристику явищ та процесів, які відбуваються в економічній, соціальній, культурній, інших сферах життя та збираються, використовуються, поширюються й зберігаються органами державної влади (за винятком органів державної статистики), органами місцевого самоврядування, юридичними особами відповідно до законодавства з метою виконання адміністративних обов'язків і завдань, які належать до їх компетенції [49].

Правова інформація – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику [49].

Масова інформація – це публічно поширювана друкована та аудіовізуальна інформація. Друкованими засобами масової інформації є періодичні друковані видання (преса) – газети, журнали, бюлетені тощо та разові видання з визначеним тиражем. Аудіовізуальними засобами масової інформації є: радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо [49].

Інформація може бути первинною, вторинною або проміжною, повною або неповною, вхідною та вихідною, внутрішньою і зовнішньою, відкритою та закритою тощо.

Основними джерелами інформації (рис. 1.2) є як друковані, так і електронні видання: енциклопедії, словники, довідники, підручники, наукові видання, статті, газети, рекламні повідомлення та оголошення, путівники, картографічні матеріали тощо, а також довідки, які надаються уповноваженими на те державними органами та автоматизованими інформаційними системами, відеоролики, відеофільми, коментарі інтернет-користувачів.

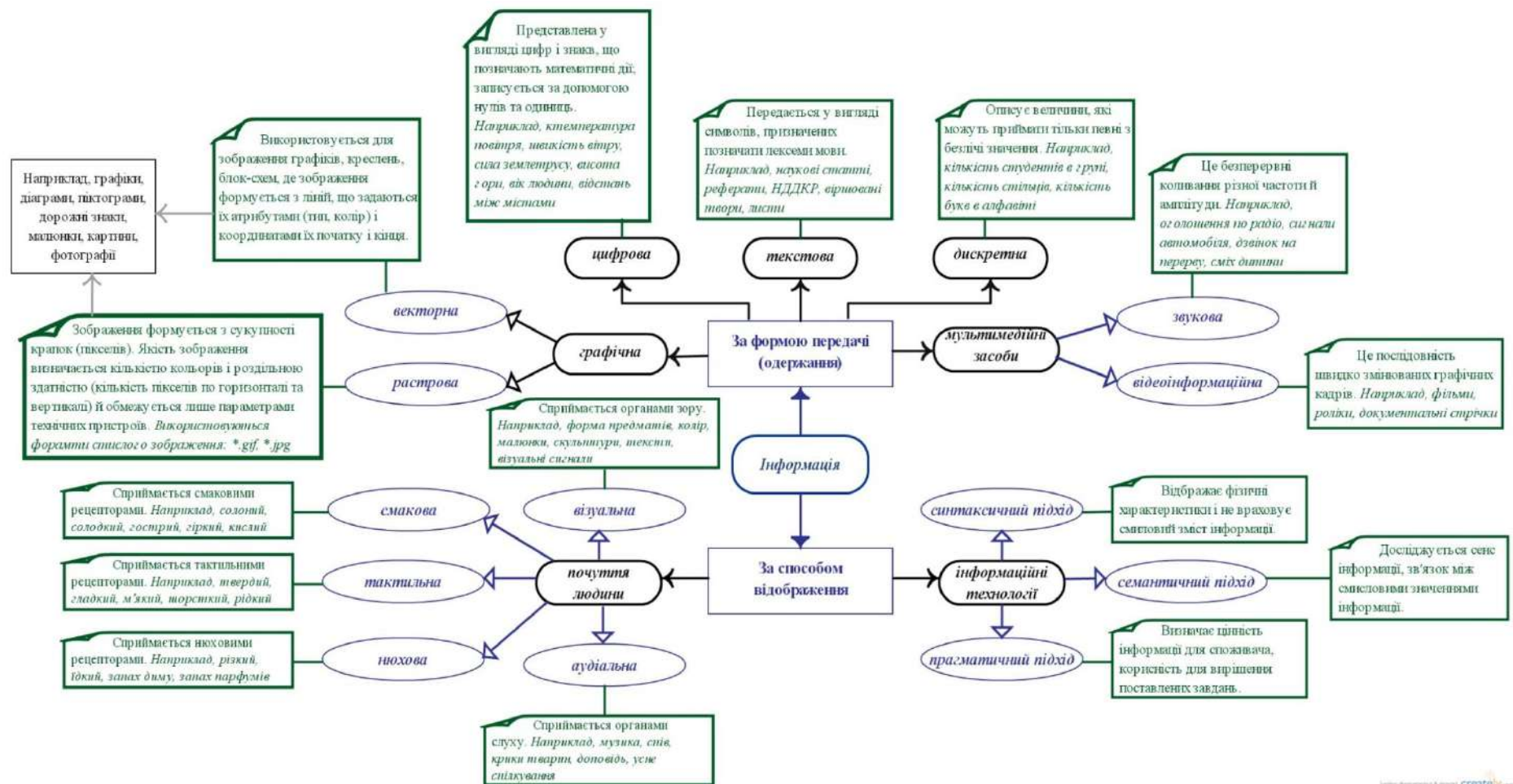
По мірі розвитку науки та продуктивних сил одночасно з «революціями» у галузі транспорту та зв'язку виникла необхідність у зміні способів зберігання й обробки інформації та накопичення знань. Ці зміни були стрибкоподібними й отримали назву «інформаційних революцій», що призвело до появи поряд з друкованою також і цифрової форми представлення інформації.

Виділяються шість інформаційних революцій, які відбувалися впродовж історії людства. Йдеться про зміни інструментальної основи, способу передачі й зберігання, а також обсягу інформації, що є доступною для активної частини населення [50].

Перші три інформаційні революції (виникнення мови, поява писемності, винахід друкарства) відбувались у період становлення господарських відносин до появи промислового виробництва. Четверта революція відбулася одночасно з переходом до масового машинного виробництва та полягала у винаходах засобів передачі інформації на відстань (телефону, телеграфу і радіо).

П'ята інформаційна революція відбулась у другій половині XX ст. з появою електронно-обчислювальної техніки. І, нарешті, шоста революція пов'язана зі створенням глобальних інформаційних мереж, що відкривають усім клієнтам доступ до будь-якої інформації у будь-який час та у будь-якому місці.

Автор терміну «інформаційне суспільство» Е. Масуда [14] та його послідовники [15, 16, 17, 51] вважають, що виробництво інформаційних, а не матеріальних продуктів стає центральним ресурсом та рушійною силою формування й розвитку такого суспільства.

Примітка. Складено автором на основі аналізу наукової літератури

Рисунок 1.2 – Класифікація інформації за формами передачі та способами відображення

Більшість існуючих наукових праць, які інтерпретують роль інформації, наслідують теорію прийняття економічних рішень [19, 20], теорію ігор [21] або ринкового ціноутворення [22]. Наприклад, теорія прийняття рішень визначає інформацію як різницю покупки товару за наявності або без наявності інформації про нього, що вимірює інформацію в грошовому вимірі через функцію витрат.

Дж. Стігліц [23] довів, що знання є глобальним суспільним благом, оскільки вони є одним із найбільш важливих внесків у виробництво додаткових знань, яке заохочується шляхом отримання прав інтелектуальної власності. Підвищення «ціни» знань може фактично зменшити подальші дослідження та сповільнити темп інновацій. Формування адекватного режиму прав інтелектуальної власності тягне за собою балансування статичної й динамічної ефективності знань. При цьому важливо забезпечити винагороду досліджень та інновацій, широкий доступ до знань, захист від монопольної ренти [52].

Д. Спар [53] концентрує увагу на ролі інтернету для поширення інформації та знань, а Дж. Сі [54] дивиться ширше, говорячи про усі форми глобальних телекомунікацій. Інтернет дійсно змінив спосіб отримання доступу до інформації та знань у будь-який час і з будь-якого місця, надав можливість для спілкування, здійснення державного управління й ведення бізнесу. Цифровий зв'язок відкриває великі можливості у галузі охорони здоров'я, освіти, комунікації. Цифрові технології перетворюють діяльність людини, - повсякденне життя, міжнародні відносини, роботу і відпочинок, вносячи зміни до багатьох аспектів особистого і громадського життя [52].

Глобалізація інформаційних систем як масове явище почалася в 1990-х роках. Поєднання обчислювальної техніки, зв'язку та інформаційного забезпечення породили нові галузі виробництва товарів і послуг. Відбувається конвергенція технологій, що дозволяє технологіям взаємодіяти, обмінюючись інформаційними ресурсами, у результаті чого з'являється нове інтерактивне поліморфне інформаційне середовище, яке стимулює глобальні зміни у суспільстві.

Загальні принципи й цілі побудови інформаційного суспільства визначені Окінавською хартією, підписаною главами країн у липні 2000 р. У ній, зокрема відзначається, що до пріоритетних завдань держави належить

заохочення технологічних досліджень і прикладних розробок, заохочення виробництва сучасної інформаційно-змістовної продукції [8].

Інформація у формі інформаційного продукту, втілена в інформаційно-комунікаційних технологіях та інтернеті грає значну роль у виробництві доданої вартості в усьому світі: частка валової доданої вартості інформаційних послуг виду економічної діяльності «Інформація та комунікація» у світовому ВВП становить 2,2%, а послуг комп'ютерного програмування – 1,5%. Причому в США ці частки дорівнюють 2,7% та 2,6% відповідно, а найбільший внесок інформаційні послуги роблять в економіку Ізраїлю (6,0%), Ірландії (3,2%), Великобританії (2,7%), Швеції (2,6%) та країн, що розвиваються, – Тунісу (7,4%), Туреччини (6,9%) [55].

Властивостями інформації є: інваріантність, тобто незалежність змісту від форми та носія; невідривність від матеріального носія; дуалізм форми існування (запис або сигнал); комунікативність; функціональність; транспортабельність; дистрибутивність.

Інформація також може зберігатись, кодуватись, виступати в якості товару.

Інформацію окремі вчені часто ототожнюють з поняттями «дані» або знання. Інші автори вважають, що дані, інформація і знання пов'язані, але дискретні – знання є результатом обробки інформації, а та є похідною від даних (рис. 1.3) [56].

Джерело: [59].

Рисунок 1. 3 – Модель субординації даних, інформації та знань

Дані стають інформацією лише за таких умов: правильного відображення дійсності; задоволення інформаційних потреб споживача; своєчасності отримання в момент настання інформаційних потреб; доступності форми та необхідного рівня деталізації [57].

Інформація може стати знаннями лише у суб'єкта - споживача цієї інформації за умови її засвоєння. Знання невіддільні від людини, а інформація віддільна – вона може фіксуватися й накопичуватися у вигляді тексту, звуку, електронних імпульсів тощо. Знання та інформація безперервно переходять одне в інше. Знання та інформація кумулятивні, вони мають вартість, яка залежить від актуальності, релевантності, здібностей споживача [58, 59, 60].

Відповідно до Закону України «Про науково-технічну інформацію»:

науково-інформаційна діяльність – «сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку й поширенні»;

інформаційні ресурси науково-технічної інформації – «систематизоване зібрання науково-технічної літератури й документації (книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових чи інших носіях»;

національна система науково-технічної інформації – «організаційно-правова структура, за допомогою якої формується державна інформаційна політика, а також здійснюється координація робіт по створенню, користуванню, зберіганню та поширенню національних ресурсів науково-технічної інформації з урахуванням інтересів національної безпеки» [48].

До основних завдань цієї системи відноситься:

- «підготовка аналітичних матеріалів, необхідних для прийняття державними органами, органами місцевого самоврядування рішень з питань науково-технічного, економічного і соціального розвитку країни;

- аналітично-синтетична обробка першоджерел, реферування опублікованих і не опублікованих на території України джерел науково-

технічної та економічної інформації, створення на цій основі і поширення інформаційної продукції та послуг;

– розроблення і впровадження сучасних технологій в науково-інформаційну діяльність» [48].

Інформаційна аналітика здійснює оцінювання тих чи інших фактів та подій, прогнозує їх розвиток, враховуючи як реальні показники, так і випадкові впливи, а також інші чинники, спираючись на наукове знання й загальні закономірності [61].

Різновиди інформаційної аналітики – аналіз джерел, конкурентна розвідка [62] та бізнес-аналітика. Конкурентна розвідка – систематичний збір та аналіз інформації про діяльність конкурентів та загальні тенденції розвитку бізнесу, а також забезпечення інформаційних потреб організації, акумулювання даних з первинних та вторинних джерел, їх оцінювання [63]. До задач конкурентної розвідки віднесено й інформаційне забезпечення інноваційної діяльності [64]. Такий метод використовується для прийняття широкого спектру рішень, включаючи вихід на ринки, розробку нових продуктів, виконання НДДКР тощо та оперує різними аналітичними методами: стратегічного, фінансового, еволюційного аналізу, аналізу зовнішнього середовища.

Бізнес-аналітика передбачає використання інформації для ухвалення рішень. Ця діяльність тісно пов'язана з глибинною обробкою великих масивів даних і при якісному виконанні здатна забезпечити будь-які запити. Аналітичні методи, які використовує бізнес-аналітика можна розділити на три категорії – описові, приписуючі і предикативні. Описові методи – побудова схем, діаграм, що ілюструють різні показники та існуючі тенденції. Приписуючі допомагають визначити оптимальний порядок розподілу засобів для досягнення тих або інших цілей. Предикативна аналітика ґрунтується на аналізі стану та прогнозує майбутній розвиток визначеної сфери діяльності, вона є фундаментом для «доказової політики» і прийняття рішень [65].

Дослідники по відношенню до наукової інформації грають потрібну роль як її виробники, споживачі та контролери якості.

Існують різні джерела або типи наукової інформації, серед яких основними є наукові публікації та масиви даних.

Наукові публікації являють собою письмові або друковані видання, що знайомлять із описами ідей, методів, результатів досліджень одного або декількох авторів. До них також відносяться: депоновані наукові роботи, недруковані результати наукових досліджень, у т.ч. звіти про НДДКР, захищені дисертації, проблемно-тематичні добірки, аналітичні та інформаційні довідки та інше. На сьогодні до наукових публікацій або наукових документів відносяться будь-які матеріальні об'єкти (носії), на яких закріплені/записані наукові відомості або наукова інформація, в т.ч. інформація про автора(ів) розробки. Термін «публікація» таким чином охоплює як традиційні, так і нові форми представлення інформації.

Масиви, множини або бази даних – це відомості, отримані шляхом використання експериментальних або дослідницьких робіт, а також проведення анкетних опитувань чи шляхом застосування інших методів накопичення інформації. До їх складу відносяться усі первинні джерела інформації як у формі звичайних текстів, цифр, так і специфічних артефактів (етнографічні атрибути, картини, насіння тощо).

Особливості наукової інформації:

- базується на індивідуальній творчій діяльності, має підтверджуватися кожного разу, коли вона використовується іншим дослідником;
- є предметом оцінювання науковим співтовариством через рецензування або через індекс цитування;
- має бути доступною впродовж тривалого часу [66].

Основні сфери діяльності, які потребують інформаційного забезпечення, – наукова, освітня, інноваційна та управлінська діяльність.

Придбання або створення наукової інформації, її зберігання, розповсюдження, формування каталогів, довідкової літератури щодо фондів наукової інформації, надання дослідникам необхідних видань або результатів оброблення первинної інформації, інформаційно-аналітичних довідок та інше, відноситься до інформаційного забезпечення. Воно не може обмежуватись зібранням науково-технічної літератури та підготовкою аналітичних матеріалів. Необхідні такі методи й засоби обробки та подання інформації, які зможуть задовольнити інформаційні потреби всіх зацікавлених осіб на усіх стадіях – від фундаментальних та

прикладних досліджень до навчального процесу та освоєння виробництва нової продукції, комерціалізації інновацій.

Віртуальна система інформаційної підтримки досліджень, розроблена працівниками Microsoft, була застосована у Британській бібліотеці [67]. Ця система на кожному етапі дослідження надавала доступ до різних інформаційних джерел через різні канали, включаючи електронну пошту, RSS-канали, програму обміну інформацією, бібліографічні бази даних тощо. Аналогічні проекти були реалізовані у Південній Кореї [68] та Росії [69, 70], де досліджували життєвий цикл науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт для розуміння інформаційних потреб вчених та джерел необхідної інформації. Співтовариство myExperiment [71] зосередило свою увагу на молодих вчених, надаючи їм доступ до експериментальних протоколів наукових робіт у сферах біології та хімії, створивши для них сторінку у соціальній мережі Фейсбук.

Роль інформаційного забезпечення посилюється під впливом глобалізації та інформатизації. Інформаційний простір України має бути інтегрованим у європейський і світовий. Зважаючи на це, нагальними завданнями є:

- формування й надання доступу до інформаційних ресурсів, орієнтованих на забезпечення потреб освітньої, науково-технічної та інноваційної сфери на всіх етапах – від зародження ідеї, проведення науково-дослідних робіт і розробок до комерціалізації їх результатів та виведення новоствореної продукції на ринки збуту;
- створення і впровадження передових інформаційно-комунікаційних технологій та мереж для забезпечення ефективних засобів доступу до інформаційних ресурсів та оптимального управління ними.

2. КОНЦЕПЦІЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРА ВІДКРИТОСТІ

2.1 Відкритий доступ: переваги і перестороги

Сучасне інформаційне суспільство характеризується швидкими темпами розповсюдження й застарівання інформації, тому більшість науковців прагне зробити свої здобутки доступними академічній спільноті якомога швидше. «Наукове знання подвоюється кожні п'ять років, хоча розповсюджується воно серед семи мільярдів населення Землі не так швидко. Проте наукових статей виникає все більше щороку, а деякі статті так і не знаходять своїх читачів» [72]. Отже прагнення до відкритості є цілком зрозумілим з огляду на те, що актуальність інформації має певні часові обмеження. Дж. Крібб зазначає, що сучасний світ поділився на два табори: на тих, хто має доступ до усіх наукових здобутків, та на тих, хто такого доступу немає і тому може стати вигнанцем у сучасному інформаційному суспільстві 21 століття [72]. Оскільки на ґрунті нестачі ресурсів чи обмеженого доступу до них може виникнути конфлікт між цими двома таборами, відкритий доступ до наукових даних та результатів наукових досліджень є певним вирішенням проблеми.

Відкритий доступ забезпечує можливість знайти і прочитати дослідження онлайн без будь-яких додаткових витрат. Але на даний час лише невелика частина рецензованої наукової літератури (статті, монографії, дисертації, наукові звіти тощо) доступна у мережі вільно й безперешкодно. Навіть за умови, що переважна більшість наукових журналів надає дозвіл авторам депонувати свою роботу в інституційних репозитаріях. Є також відкриті журнали, які роблять здобутки автора доступними для читачів на безкоштовній основі з моменту опублікування, тому не дивно, що статті з відкритого доступу цитуються частіше, ніж за передплатою.

У науковців, які мають бажання розмістити у відкритому доступі результати своїх досліджень, є принаймні два способи, як це зробити. Перший – публікація у журналах відкритого доступу, що має назву «золотий шлях», другий – розміщення роботи у відкритому архіві (інституційному чи тематичному репозитарії), що має назву «зелений шлях» [73].

Відкрита наука – це парасольковий термін для руху, мета якого – зробити наукові дослідження, наукові дані та їхнє поширення доступними для суспільства, - як для академічної спільноти, так і для будь-кого, хто цікавиться відповідною інформацією. Відкрита наука розвивається через відкриті публікації результатів досліджень (open research), кампанії на підтримку відкритого доступу (open access), стимулювання вчених до використання «науки з відкритим блокнотом» (open notebook science).

Концепція відкритої науки та відкритого доступу до результатів наукових досліджень розвивається досить бурхливо. Дослідження «Наукові публікації: Безкоштовні для всіх?», проведене у 2004 р. для Комітету з науки і техніки Палати общин парламенту Великої Британії [74] рекомендувало усім закладам вищої освіти країни організовувати інституційні репозитарії, дослідникам – депонувати в них копії своїх статей, а також створити фонд допомоги авторам зі сплати витрат на публікацію статей у журналах відкритого доступу. Відповідно була визнана за необхідне фінансова підтримка університетів з метою створення архівів відкритого доступу (OAeprint archives); обов'язкове самоархівування статей авторами впродовж місяця після публікації; архівування усіх результатів профінансованих робіт; державне сприяння відкритому доступу як всередині країни, так і за її межами.

Надзвичайно важливе значення має забезпечення науковців якісними та перевіреними даними. Оскільки матеріали наукових досліджень, скоріше за все, будуть використовуватись повторно, зокрема – через коректне цитування у наступних дослідженнях, потрібно надати можливість ознайомлення з ними та перевірки зроблених висновків.

Нині фонд London's Wellcome Trust [75] – потужна фінансова організація, що підтримує біомедичні дослідження, - вимагає від науковців архівування статей впродовж 6 місяців після публікації. З 1 жовтня 2006 р. обов'язкову вимогу відкритості результатів досліджень запровадили інші британські дослідницькі інституції: The Medical Research Council [76], Biotechnology & Biological Sciences Research Council [77], Economic&Social Research Council and National Environmental Research Council [78].

Research Works Act, прийнятий в США у 2011 році, вимагає, щоб статті, в яких презентуються результати досліджень, що фінансувались за державний кошт, були доступні в інтернеті [79].

Аналогічні рішення знайшли підтримку як на рівні окремих країн (Канада, Італія, Франція, Німеччина, Нідерланди, Австралія), так і на рівні міжнародних організацій. Наприклад, у декларації Організації економічного співробітництва та розвитку проголошено, що «... міжнародний обмін даними, інформацією та знаннями – значний внесок у розвиток наукових досліджень та інновацій..., відкритий доступ підвищить цінність, отриману від інвестицій суспільства у процес отримання даних» [80]. Європейська комісія у 2006 р. закликала забезпечити відкритий доступ до результатів досліджень, які фінансуються за державний кошт [81]. Документ, затверджений у 2016 р. Радою з питань конкурентоспроможності Європейського Союзу, передбачає переведення у відкритий доступ до 2020 року всіх наукових публікацій ЄС [82, 83]. 21 червня 2017 року Європейська Комісія призначила нову групу експертів, що переймається питаннями впровадження платформи European Open Science Cloud [84]. Завданням цієї групи є вивчення принципів та розробка стандартів подібних відкритих платформ для наукової співпраці й обміну даними.

Ідею відкритого доступу та відкритої науки підтримали провідні міжнародні асоціації науковців, видавців, бібліотекарів, такі як Open knowledgee foundation [85], Allen institute for brain science [86], Public library of science [87], Science commons [88], SLA [89], IFLA [90], CILIP [91], SPARC [92], LIBER [93], eIFL [94] та інші.

Єврокомісія визначає відкриту науку як «перетворення традиційної науки шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій з метою зробити процес дослідження відкритим, глобальним, гнучким, ближчим до суспільства. Коли ми говоримо про відкритість науки, ми маємо на увазі шлях, яким здійснюється дослідження, розповсюджуються його результати, здійснюється аналіз» [95].

Відкрита наука поєднує у собі традиційний та інноваційний підходи у комбінації. Інноваційні технології поліпшують процес наукової комунікації, що дозволяє досягти кращих та ефективніших результатів, адже

спілкування учасників, залучених до процесу спільного дослідження через інформаційно-комунікаційні технології значно прискорює процес.

Кращий інструмент наукової комунікації надає Європейська платформа політики відкритої науки [96], яка націлена на:

- розробку шляхів розвитку та впровадження інновацій у політиці відкритої науки з метою значного поліпшення рівня європейської науки;
- всебічну підтримку формування політики відкритої науки;
- аналіз найкращих практик;
- розроблення путівників, керівних принципів та рекомендацій.

Проведенню спільних досліджень кількома інституціями заважають, зазвичай, такі об'єктивні фактори, як географічна віддаленість, брак коштів на відрядження, обмеженість доступу до передплачених ресурсів наукової інформації тощо. Ці перешкоди можна нівелювати завдяки використанню відкритих платформ.

У проекті, який використовувався вченими Австралії та Швейцарії, широко застосовувались відкриті дані. Зацікавлені фахівці могли долучитись до дослідження онлайн, використовуючи спільну платформу на операційній системі Linux. Їх бачення циклу створення відкритого продукту представлено на рисунку 2.1 [97].

П. Аглір та П. Шрьодер запропонували наступну схему відкритого дослідження, яка має лінійний вигляд [98] (рис. 2.2). Більш ускладнена версія цієї схеми враховує також зворотні процеси (рис. 2.3), причому важливе значення має передача даних у процесі проведення дослідження, коли початкова інформація вже зібрана [98] (рис. 2.4). Як бачимо, останні дві схеми зображають деталізований процес дослідження на відкритій платформі та можливості використання даних. Нові перспективи, пов'язані з доступом до первинної інформації, здатні призвести до неочікуваних результатів, адже дані стають доступними академічній спільноті, що відкриває шлях до застосування різних підходів до їх обробки та аналізу.

Відкриті бібліотеки та відкриті університети, у свою чергу, забезпечують можливість не лише отримання інформації, а й набуття освіти. Використання платформ Prometheus [99], COORSERA [100] та багатьох інших робить інформацію та знання доступним усім бажаючим незалежно від віку, соціального статусу, країни проживання тощо.

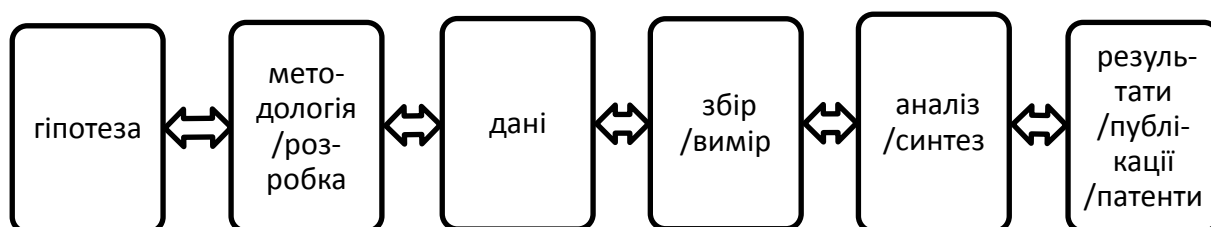
Джерело [97].

Рисунок 2.1 – Схема створення відкритої платформи для науковців

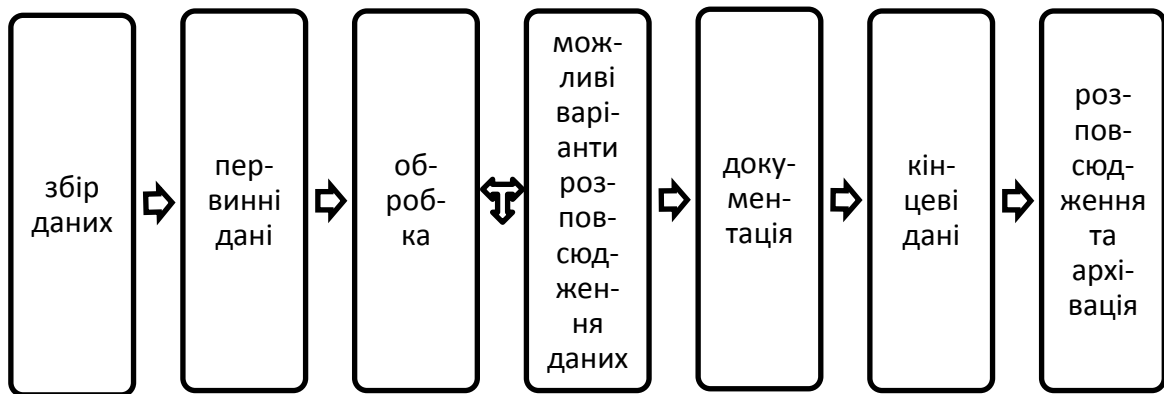
Джерело. Складено за даними [98].

Рисунок 2.2 – Схема відкритого дослідження

Джерело. Складено за даними [98].

Рисунок 2.3 – Схема відкритого дослідження зі зворотнім зв'язком

Джерело. Складено за даними [98].

Рисунок 2.4 – Схема відкритого дослідження

OpenStax - новий проект Білла та Мелінди Гейтс створювався під гаслом: «найбільш цінні наші інвестиції не мають цінників. Наші підручники є високоякісним інструментом, який можуть використовувати усі студенти задля їхнього успіху, не сплативши при цьому жодних коштів» [101]. Ця відкрита бібліотека містить інформацію з гуманітарних, точних, соціальних наук. Для реєстрації на платформі немає обмежень, хоча й передбачена можливість внесення добровільних пожертвуваль на розвиток бібліотек, плата не є обов'язковою.

Серед інших знакових проектів відкритої науки слід назвати Громадянську науку [102], в рамках якої до проведення дослідження залучають широке коло зацікавлених осіб навіть тих, що не є фахівцями у тій чи іншій галузі. Це дає можливість отримати «crowdsourced results». Наприклад, Galaxy Zoo [103], - один з 12 проектів з різних галузей знань – астрономії, кліматології, біології, гуманітарних наук, являє собою інтернет-проект з класифікації різних типів галактик. Galaxy Zoo стартував у 2007 р. і мав на меті класифікувати понад 60 млн галактик. Користувачів без спеціальної астрономічної освіти залучили до групування зображень далеких астрономічних об'єктів, основи класифікації яких було викладено у посібнику користувача на сайті проекту. Перш ніж узятися до роботи, добровольці мали пройти тест і досягти певного рівня правильних відповідей. Комп'ютерні програми були не в змозі надійно класифікувати галактики, а людський мозок насправді набагато краще, ніж комп'ютер,

справляється з такого роду завданням. Без участі добровольців обробка фотографій тривала б довгі роки. У 2007 р. Galaxy Zoo повідомила, що понад 80 000 добровольців уже класифікували більше 10 млн. зображень галактик, завершивши тим самим першу фазу проекту. Проект триває й донині, сотні тисяч волонтерів долучились до його проведення, за результатами роботи вже опубліковано 57 наукових статей.

Подібні проекти відкритої громадянської науки набувають все ширшого розповсюдження в усіх галузях знань. Слід назвати проекти AgeGuess [104] чи BioNote [105] (в галузі біології), Herbarium@home [106] (ботаніки), Plankton Project [107] (зоології), Aquila Project [108] чи Brooklyn Atlantis [109] (охорони довкілля), ARTigo [110] (історії мистецтв), Atlas of Australian Birds [111] чи Audubon Christmas Bird Count [112] (орнітології), Big Bug Hunt [113], BeeSpotter [114] чи Bumble Bee Watch [115] (ентомології), Citizen Seismology [116] чи Did You Feel It [117] (сейсмології), Cooperative Observer Program [118] (метеорології), Digital Access to a Sky Century@Harvard [119], Moon Mappers [120] чи Disk Detective [121] (астрономії), Operation Wallacea [122] чи Science Gossip Biodiversity Heritage Library [123] (біорізноманіття), VerbCorner [124] (лінгвістики) та ін.

Разом з тим, деякі науковці та видавці сприймають відкриту науку з пересторогою. Отже важливо зрозуміти, чому виникають сумніви у доцільності розвитку відкритої науки та відкритих ресурсів. Розглянемо окремі позиції, які викликають скептицизм.

Якщо робота здійснюється на спільній платформі командою науковців, які можуть бути не знайомі між собою і об'єднані лише належністю до певної галузі знань або проблем, часто виникає питання довіри. Адже хтось із членів команди може привласнити собі результати роботи усієї групи або використати спільно напрацьовані дані як індивідуальне надбання.

Вирішити проблему, на нашу думку, можна запровадженням кодексу честі науковця, в якому слід прописати усі етапи здійснення досліджень із зазначенням відповідальності кожного конкретного дослідника за той чи інший етап. Такий кодекс не може бути уніфікованим і повинен бути складений, базуючись на конкретному дослідженні з урахуванням умов його проведення та складу групи. Так, стаття, у підготовці якої брали участь автори, що здійснювали спільне дослідження, все одно пишеться та

редагується однією відповідальною особою. Такі статті здебільшого описують процес та результати досліджень або висвітлюють етапи роботи. Коментарі та оцінки, які містяться у такого роду публікаціях, відображають спільну думку, але формуються однією особою. Отже, правил академічної доброчесності автори мають дотримуватись особливо прискіпливо.

Не менш важливе значення має надійність джерел інформації. Як правило, вчені не можуть впоратись з надлишком несортованої інформації, особливо, якщо вона надходить від нефахівців.

Окремі результати досліджень можуть бути використані на шкоду людям і довкіллю.

Не спеціалісти можуть невірно інтерпретувати дані або спотворити їх внаслідок неточного цитування [125]. Так, NASA у 2009 р. запустила апарат «Кеплер» й пообіцяла оприлюднити зібрані ним дані, але пізніше прийняла рішення затримати публікацію, аби спершу з даними ознайомились фахівці.

Збільшення обсягів інформації ускладнює перевірку відкриттів – чим більше публікується даних, тим складніше їх зібрати й обробити, щоб дійти обґрунтованих висновків. Крім того, при збільшенні масиву даних підвищується і частка низькоякісної або некоректно зібраної інформації.

Тепер декілька аргументів на підтримку відкритої науки.

Доведено, що відкрита публікація дозволяє ретельніше рецензувати статті. До проектів відкритої науки, як правило, залучаються ті науковці, які мають мотивацію, знайомі з етичними нормами академічного середовища, готові нести відповідальність, мають високі комунікативні здібності, ефективно користуються онлайн ресурсами.

Відкрита наука руйнує кордони та перепони на шляху здійснення наукових відкриттів, проте, як і будь-яка концепція, вона має свої переваги та недоліки.

Отже, наукове дослідження має спиратись на попередні досягнення. Проте, важливо перевіряти надійність інформації, надаючи перевагу виданням, що є рецензованими, високоцитованими, які до роботи у редакційних колегіях залучають провідних експертів, публікаціям розміщеним на перевірених ресурсах відкритого доступу. До здійснення досліджень потрібно ставитись відповідально, застосовуючи особливі правила у разі, коли робота виконується спільно великою групою дослідників і включає в себе різноманітні дані.

2.2 Роль репозитаріїв у сучасних наукових комунікаціях

Наукова комунікація має, як відомо, чотири основні складові: реєстрація нової ідеї чи дослідження; сертифікація якості дослідження; інформування про дослідження та його результати; архівування результатів дослідження для майбутнього доступу та використання. Перші три складові забезпечені, здебільшого, журнальною моделлю. Публікація результатів дослідження у вигляді статті в науковому журналі є надійною та випробуваною вже понад 350-років (з часів появи перших наукових журналів) моделлю, серцем якої є система «peer review» – незалежного експертного оцінювання кожної статті. Четверта складова – архівування і збереження – завжди були прерогативою бібліотек для друкованих журналів. Але вже кілька десятиліть із появою інтернету і впровадженням новітніх інформаційних технологій ця функція не є прерогативою лише бібліотек. Відкриті електронні архіви (репозитарії) відкривають нову епоху в системі збереження результатів наукових досліджень.

26 років тому з'явився перший електронний архів arXiv.org [126]. У серпні 1991 року фізик Пауль Гінспарг з Національної лабораторії Лос Аламос у США організував сервер е-публікацій робіт у галузі фізики високих енергій, щоб фахівці могли, виклавши свої препринти чи вже опубліковані роботи, дискутувати та обмінюватися думками. До професійної спільноти фізиків пізніше приєднались математики, астрономи, біологи, інформатики. Нині це один з найбільших відкритих електронних архівів, до якого щомісяця додаються понад 8000 нових статей.

Останні кілька десятиліть значно змінили парадигму наукових комунікацій у світі. Понад 30% наукових публікацій вільно доступні в мережі інтернет. Їх представляють понад 6 тисяч назв світових академічних журналів та понад 4500 відкритих електронних архівів (репозитаріїв). Стверджувати, що репозитарій – вже відпрацьована й досконала модель у системі створення, розповсюдження та збереження знань ще зарано: тривають дискусії довколо функцій, сервісів, політик, вартості, змісту репозитаріїв та їх відмінності від електронних бібліотек, сайтів університетів, інших електронних мережесих ресурсів. Є різні приклади

побудови тематичних, мультидисциплінарних, інституційних, міжінституційних репозитаріїв. Цей зростаючий та доволі важливий елемент наукової інфраструктури все ще еволюціонує. Його становлення відбувається в цілому вдало й швидко з огляду на час, що минув, – 2002 року, коли була проголошена ініціатива відкритого доступу.

Перші приклади вільного доступу до наукової інформації з'явилися одночасно з впровадженням комп'ютерних технологій, хоча спершу вони й не були успішними з причин поганої якості мереж і недосконалих технічних та програмних засобів. Крім того, створювали наукову продукцію (журнали, бібліографічні, а згодом повнотекстові бази наукових даних) передусім комерційні видавництва, агрегатори, провайдери.

Перший безкоштовний онлайнний рецензований журнал *New Horizons in Adult Education* з'явився у 1987 році як проект Університету Сіракузи в США, трохи згодом – журнал *Psycology* американської психологічної асоціації [127]. Кількість безкоштовних онлайнних наукових ресурсів, зокрема журналів, прогресивно зростала щороку й у 2003 р. Університет Лунду (Швеція) створив Довідник журналів відкритого доступу (*Directory of Open Access Journals*, скорочено DOAJ), який на той час нараховував усього 300 назв відкритих наукових журналів з усіх галузей знань від сільського господарства та інженерії до гуманітарних, соціальних, природничих наук [128]. Станом на червень 2017 року цей довідник налічує 9425 журналів, в яких розміщено понад 2,5 млн. статей зі 123 країн світу. DOAJ існує за рахунок спонсорської підтримки і не залежить від державних чи приватних організацій. Будь-який відкритий рецензований журнал може бути доданий до каталогу за умови відповідності критеріям DOAJ.

Разом із тим не можна не відзначити, що частка рецензованих наукових статей з усього світу у відкритому (безкоштовному для користувача) доступі становить лише 20%. За решту (80%) наукових ресурсів все ще потрібно сплачувати.

Про кризу «серіальних» видань почали говорити як мінімум 40 років тому. Тривалі академічні дискусії про недосконалість наявної журнальної моделі (зростання цін на друковані журнали, неспроможність університетів передплачувати усі ті ресурси, що їм необхідні; стаття «чекає» на публікацію від 6 до 12 місяців; неоперативність у розповсюдженні; тексту

часто буває недостатньо для опису дослідження тощо), а також прагнення до створення онлайнових наукових ресурсів, вільних для доступу, стали базою Будапештської ініціативи відкритого доступу (BOAI)^a [129]. Ця ініціатива була проголошена 2 грудня 2001 року на конференції, що проходила в Інституті відкритого суспільства в Будапешті: «Під «відкритим доступом» до ... літератури ми розуміємо її доступність через публічний Інтернет, що дозволяє будь-якому користувачу читати, завантажувати, копіювати, розповсюджувати, друкувати, шукати або через посилання зв'язуватись із повними текстами статей, використовувати їх для індексування, при створенні програмного забезпечення чи будь-яких інших законних цілей без фінансових, юридичних і технічних бар'єрів, крім тих, що пов'язані з доступом до інтернету. Єдине обмеження на відтворення та розповсюдження та єдиний аспект, що стосується копірайту, – надання авторам права контролювати цілісність своєї роботи та права на посилання і цитування» [130].

Відкритий доступ працює за принципом покриття всіх коштів за рахунок автора чи його інституції та безкоштовного й безперешкодного онлайнового доступу всіх охочих (на відміну від традиційних моделей з передплатою, коли кошти покриваються тим, хто хоче отримати інформацію).

Відкритий доступ не є самвидавом чи публічним доменом. Він абсолютно сумісний з авторським правом, контролем якості через експертну оцінку, фінансовими витратами і доходами (навіть прибутком), престижем, якістю, просуванням кар'єри, індексуванням й іншими функціями та допоміжними послугами, пов'язаними із науковою літературою, її розповсюдженням та зберіганням.

Ініціатори та прихильники відкритого доступу вважають, що ця модель надає переваги для всіх зацікавлених сторін: фінансуючим організаціям у вигляді послуг для суспільства та позитивної віддачі від інвестицій у дослідження; авторам – оскільки спонукає до широкого розповсюдження їх робіт; читачам – адже надає доступ до першоджерел; видавцям та рецензентам – оскільки сприяє більш високій оцінці їхньої праці; бібліотекам, яким дозволяє у повній мірі задовольняти різноманітні інформаційні запити користувачів; дослідницьким установам та

^a набула чинності 14 лютого 2002 року

інституціям, збільшуючи їх «видимість», зміцнюючи репутацію та престиж; невеликим видавництвам та науковим громадам, для яких створює стратегічні перспективи для розвитку.

Цілком доречними є наступні аргументи на користь відкритої науки: більшість досліджень фінансується державним коштом, більша частина передплати на періодичні видання для установ (через бібліотеки) теж сплачується державою. Відповідно, урядові органи кожної держави не лише мають право, але й зобов'язані втрутитися й вимагати від авторів зробити їхні статті доступними у відкритому доступі, якщо вони виконані в рамках дослідження, що фінансується за державний кошт. Сказане стосується і університетів, які можуть вимагати того ж від свої штатних співробітників, якщо дослідження виконане в межах планів закладу, у лабораторіях закладу навіть у межах гранту чи проекту, що не фінансується державою.

Однак така позитивна й начебто очевидна ідея відкритого доступу до результатів наукових досліджень не здобула швидкої перемоги. Противниками руху є комерційні видавництва, хоча й вони змушені нині експериментувати, відкриваючи частину статей у комерційних журналах або навіть цілі журнали. Приклад тому - програма Springer Open [131] чи Open Science від Elsevier [132].

Не всі науковці підтримують ідею вільного доступу до їх робіт в інтернеті: дехто не зацікавлений у поширенні результатів дослідження у відкритому доступі, не бачить впливу на зростання цитувань або ж боїться, що статтю буде використано без посилань.

Далеко не всі університети світу беззаперечно сприйняли ідею відкритого доступу. Багато з них підтримують її лише декларативно, не створюючи журналів відкритого доступу та репозитаріїв.

«Навіть оптимально забезпечена наукова бібліотека не може дозволити собі купити усі матеріали, запитувані викладачами та студентами. Дана ситуація є ще більш критичною для бібліотек невеликих коледжів та університетів... Автори стурбовані, тому що їхню роботу не можуть оцінити колеги, її не можна побачити, вони не можуть отримати світове визнання, якого прагнуть. І часто вони, як і раніше, без особливої необхідності, передають авторські права, що обмежує використання їх праць. Читачі не можуть отримати доступ до всієї наукової літератури,

якої вони потребують, і, отже, їхня науково-дослідна діяльність стає менш ефективною» [133].

Проаналізуємо стан справ на прикладі розвитку репозитаріїв. Відкритий доступ забезпечується двома шляхами: «золотим» та «зеленим». «Золотий» здійснюється через журнали відкритого доступу, де усі статті вільно й безперешкодно доступні кожному. «Зелений» – здійснюється через архіви (чи репозитарії) відкритого доступу шляхом депонування та самоархівування вченими своїх праць у відкритих електронних архівах, сумісних зі стандартами Open Archives Initiative. Прихильники руху відкритого доступу переконані, що він є потужною протидією та альтернативою комерційній видавничій діяльності у справі розповсюдження наукової інформації, її збереження й доступу. «Зелений» шлях не вимагає повної перебудови системи наукових публікацій, автори можуть продовжувати публікувати свої статті в журналах (як у комерційних, так і у відкритих), а потім архівувати ці статті та забезпечити до них вільний доступ у репозитарії. Тому дослідники вважають, що саме цей шлях – стовідсотково успішний і вирішить з часом усі проблеми доступу до наукової інформації.

Репозитарії поділяються на:

- інституційні – належать одній установі: університету, інституту, лабораторії, організації. Таких у світі найбільше – 3091. Серед відомих прикладів – Массачусетський технологічний інститут (DSpace@MIT) [134], eScholarship від Університету Каліфорнії [135], UvA-DARE від Університету Амстердаму [136] та інші;

- тематичні – охоплюють окремі дисципліни або галузі знань. Наприклад, вже згадуваний ArXiv, CiteSeer, RePEc, Smithsonian NASA ADS, SSRN, PubMed Central (PMC) чи Europe PMC;

- урядові – належать державним структурам, що забезпечують зберігання та організацію доступу до урядових документів, звітів і т.п.). Наприклад, DAFWA Research Library [137];.

- агрегаційні або міжінституційні – належать консорціуму університетів чи інститутів або окремому проекту. Наприклад, відомі Internet Archive [138], ZENODO [139], архів відкритого доступу від OpenAIRE, CERN. Останній, зокрема, пропонує безкоштовне надання DOI для депозитів та інші потрібні для дослідників сервіси.

Найчастіше репозитарії асоціюють з університетами та іншими науковими інституціями, а їх зміст – з науковими та навчальними документами (статтями, дисертаціями, тезами, навчальними матеріалами тощо). Як правило, такі репозитарії мультидисциплінарні, але вони також можуть бути зфокусовані лише на одному типі депозитів, наприклад, дисертації E-thesis – Electronic Publications at the University of Helsinki [140] чи HEDI - Hellenic National Archive of Doctoral Dissertations [141].

Кожен репозитарій має власні політики щодо колекцій, менеджменту, доступу [142]. Переглянути політики можна, зокрема, через проект ROARMAP - The Registry of Open Access Repository Mandates and Policies [143], SHERPA або MELIBEA [144].

Види документів, які зберігають у репозитаріях, залежать від місії та політики репозитарію (чи його інституції). Це можуть бути будь-які оцифровані об'єкти наукової, освітньої, адміністративної, культурної діяльності окремого дослідника, інституції чи галузі. Хоча найчастіше репозитарії асоціюють лише з науковими доробками. До репозитарію розміщують як нерецензовані недруковані матеріали (препринти, здебільшого авторські рукописи завершених і поданих до журналу статей), так і будь-які постпринти: передусім, рецензовані надруковані в журналах наукові статті (таких документів в репозитаріях світу найбільше), дисертації чи тези/автореферати дисертацій, електронні книги чи розділи книг, патенти, звіти, матеріали конференцій, а також іншу так звану «сіру» літературу - презентації, будь-які зображення та мультимедійні матеріали, аудіо- та відеофайли, комп'ютерні програми, веб-сторінки, набори даних, навчальні об'єкти, університетські видання (газети, бюлетені, стрічки новин тощо), протоколи досліджень, грантові аплікації чи звіти проєктів, статистичні дані, навчальні матеріали (окремлі лекції, електронні портфоліо, програми курсів, методичні рекомендації тощо), студентські роботи (курсіві, дипломні тощо), бібліографічні покажчики і навіть блоги інституцій.

Деякі репозитарії обмежуються лише одним типом документів, наприклад, лише дисертації; деякі будують кілька репозитаріїв для різних груп документів. Більшість включають різнопланові документи. Слід зазначити, що репозитарії, як правило, містять повні тексти документів, а не резюме чи анотації. У більшості випадків йдеться саме про завершені

роботи.

Основними «постачальниками» змісту репозитаріїв є дослідники і здобувачі вищої освіти. Депозити також можуть додавати рецензенти, представники інституційних репозитаріїв та бібліотекарі.

Справедливою є критика «універсальності» репозитаріїв та намагання окремих з них зберігати різноманітні документи – від наукових публікацій до фото і відео з різних заходів.

Оскільки репозитарії не виконують видавничої функції, вони не відповідають за експертну оцінку робіт, розміщених там. Отже, існує недовіра до репозитарію як ймовірного джерела неякісної інформації. Разом з тим більшість депозитів – постпринти, а за якість нерецenzованих робіт (наприклад, презентацій) відповідає автор, який архівує роботу.

Репозитарії, як правило, не схвалюють жодних обмежень у доступі ні за часом (період ембарго), ні за категоріями користувачів (наприклад, лише для авторизованих користувачів). Але є винятки, наприклад, так звані «темні» депозити для робіт, на які видавець дає період ембарго – як тільки він скінчиться, робота переводиться у «зелений» (вільний) доступ.

Обмежень у форматах цифрових матеріалів практично немає: Adobe PDF, Microsoft Powerpoint, Microsoft Excel, JPEG, GIF, MP3, AVI та ін.

Відкритий доступ абсолютно сумісний з авторським правом. Оскільки репозитарії не мають видавничої функції, вони отримують лише права на збереження та організацію доступу. Автор добровільно (навіть якщо це іноді є умовою такого договору, як наприклад, договір зайнятості, спеціальна вимога університету, договір фінансування, вимога грантодавця) погоджується розмістити власну роботу для збереження й доступу. Щодо постпринтів: якщо автори передають авторські права видавцеві (як правило, комерційні закордонні видавництва вимагають цього), то наступне архівування автором власної статті потребує дозволу видавця. Більшість видавців (понад 80%) формально вже дають дозвіл на таке архівування, з них понад 40% дозволяють архівувати як препринт, так і остаточну версію статті, але 20% (470 журналів) не дозволяють такого архівування зовсім. Перевірити політику понад 2 тисяч видавців світових академічних журналів можна за проектом SHERPA/RoMEO - Securing a Hybrid Environment for Research Preservation and Access /Rights Metadata for Open Archiving [145].

Перешкодою на «зеленому» шляху є не лише видавці, а й самі автори. Вони доволі часто навіть у випадку згоди видавця не поспішають розмістити свою роботу у вільному доступі без додаткових мотивацій. Саме тому університети чи організації, які фінансують дослідження (фонди, проекти, інституції) вимагають це зробити. Політики (чи мандати) «обов'язкового» архівування публікацій дослідників вже прийняті у багатьох університетах світу, інші інституції рекомендують це робити.

Університети можуть і повинні мати свої ресурси відкритого доступу, OAI-сумісний репозитарій та політику, яка б заохочувала або навіть вимагала від дослідників чи викладачів передавати на зберігання результати досліджень у такі репозитарії, довіряючи університету право на відкритий доступ до цих робіт. Усе більша кількість університетів світу так і чинять.

Вимога обов'язкового вільного доступу закладена у правилах багатьох фондів, програм і організацій, що фінансують дослідження. Починаючи від Європейської Комісії (відкритий доступ до публікацій результатів досліджень передбачений у проектах Horizon 2020), до Wellcome Trust, NIH, Economic & Social Research Council та ін. В Україні ще у грудні 2005 року постановою Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні» задекларовано відкритий доступ, який названий одним із пріоритетів розвитку інформаційного суспільства та передбачено «забезпечення відкритого безкоштовного інтернет-доступу до ресурсів, створених за рахунок коштів Державного бюджету України». Це ж задекларовано в Законі України від 09.01.2007 № 537-V «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки».

Надзвичайно важливими є проекти об'єднання репозитаріїв як на рівні контенту, так і в частині розбудови сучасної системи наукової комунікації. Майже мільйон наукових публікацій від 200 інституцій Японії доступні через національний портал JAIRO - Japanese Institutional Repositories Online [146]. Іспанський агрегатор та пошуковий портал Recolecta [147] теж представляє здобутки різних репозитаріїв країни. Портал NARCIS [148] презентує наукові здобутки Нідерландів. Електронна бібліотека наукової періодики SCIELO [149] об'єднує наукові матеріали Латинської Америки. Вітчизняний проект Національної бібліотеки України

ім. Вернадського НАН України «Наукова періодика України» [150] від представляє здобутки вітчизняних дослідників.

Репозитарії підтримують протокол обміну метаданими Ініціативи відкритих архівів OAI-PMH - Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting [151], завдяки чому вони сумісні з іншими ресурсами і користувачі можуть знайти матеріали таких архівів, навіть не знаючи про їх існування, розташування і зміст. Протокол також забезпечує «збирання» (гарвестінг) даних з різних репозитаріїв в одну глобальну віртуальну бібліотеку. Для створення й підтримки OAI-сумісних архівів у більшості випадків використовують безкоштовне програмне забезпечення із відкритим кодом. Серед найбільш популярних в світі Dspace, E-print, BEPress, Fedora, Digital Commons, Greenstone, OPUS, Wildfire та ін. Але є репозитарії, що використовують комерційне програмне забезпечення (наприклад, Digitool від ExLibris).

Отже, ідеальної моделі репозитарію не існує. Її становлення, напрацювання відповідних стандартів та технологій організації триває. Серед головних перешкод відкритого доступу – вимоги комерційних видавництв, врегулювання авторських прав, відсутність мотивації у дослідників до розміщення у е-архівах власних опублікованих робіт.

3. ВІДКРИТІ (ВІЛЬНІ) ЛІЦЕНЗІЇ НА ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВИХ ТВОРІВ

З позицій відносин між суспільством та особою, правовий інститут захисту прав інтелектуальної власності, за своїм змістом, є певним договором, що укладається між автором об'єкту інтелектуальної власності та спільнотою. З одного боку, автор надає загалу інформацію про свої інтелектуальні досягнення, оприлюднює та розкриває їх, чим дає змогу суспільству розвиватись на підставі вже отриманого знання, а суспільство, зі свого боку, надає, захищає та гарантує автору певні економічні привілеї, які пов'язані з можливістю отримання вигод від монопольного використання автором протягом деякого часу цього об'єкту інтелектуальної власності.

За характером співвідношення приватного інтересу людини (а тільки людина як біологічний вид може бути творцем інтелектуального продукту) та інтересів суспільства, які представляє в цих відносинах держава, законодавство відносить права особи на об'єкти, створені інтелектуальною діяльністю людини (об'єкти інтелектуальної власності) до об'єктів приватного права. Саме носій суб'єктивного приватного права володіє правоомочностями використовувати, дозволяти використовувати іншим особам, забороняти використовувати третім особам цей об'єкт інтелектуальної власності та захищати свої права на нього.

Знаходження розумного балансу між забезпеченням інтересів авторів, можливістю отримання ними адекватної винагороди за свою інтелектуальну працю та інтересами суспільства щодо одержання нового знання є дуже важливим та актуальним завданням сучасної юридичної науки.

Суспільна вага, цінність, затребуваність знань та інформації дуже часто є залежною та прямо корелюється з можливістю доступу до них, з можливістю їх використання. У свою чергу, можливості використання інформації та знань, втілених в ній, залежить від міри їх загальнодоступності та потреби суспільства в цих знаннях.

У свій час, Генеральний секретар ООН Коні Аннан у своїй промові, присвяченій відкриттю Туніського етапу Всесвітнього саміту з інформаційного суспільства (2005 р.), порівняв ресурси інформації та знань з «мостами в краще життя», закликавши усі зацікавлені сторони проявити

волю до того, щоб вони стали «доступними для всіх». «Без відкритості, без права на пошук, отримання та обміну інформацією та ідеями за допомогою будь-яких засобів їх поширення та незалежно від кордонів інформаційна революція не відбудеться, а інформаційне суспільство, яке ми сподіваємося створити, виявиться мертвонародженим» - зазначив він у своєму виступі [152]. З правової точки зору, наукові знання, втілені в певну матеріальну форму, є об'єктами права інтелектуальної власності. Право особи вільно розпоряджатися своїм інтелектуальним здобутком є природним, конституційним правом людини.

Стаття 54 Конституції України [153] встановлює, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Власне, Основний Закон встановлює норму прямої дії, згідно якої використовувати або поширювати їх без згоди автора (або особи, якій належать майнові авторські права) літературні та наукові твори забороняється.

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24 липня 1971 року, змінений 2 жовтня 1979 року) [154] до літературних і художніх творів відносить усі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені, як-то: книги, брошури та інші письмові твори, лекції, звертання, проповіді та інші подібного роду твори. Автори літературних і художніх творів охороняються цією Конвенцією, користуються виключним правом дозволяти відтворення цих творів будь-яким чином і в будь-якій формі та користуються виключним правом дозволяти переробки й інші зміни своїх творів.

«Договір ВОІВ про авторське право» 1996 року встановлює (стаття 6), що автори літературних та художніх творів користуються виключним правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу й примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності та уточнює можливі шляхи розповсюдження цих творів (стаття 8): «... автори літературних і художніх творів користуються виключним правом дозволяти будь-яке розповсюдження своїх творів серед широкої публіки через дротові або недротові засоби зв'язку, включаючи розповсюдження своїх творів серед широкої публіки у такий спосіб, що представники

публіки можуть мати доступ до таких творів у будь-якому місці і в будь-який час за їх власним вибором». Зазначене визначення охоплює собою й розповсюдження авторських творів через мережу інтернет [155].

Загалом «право інтелектуальної власності» можна розглядати з об'єктивної точки зору (як сукупність норм законодавства, що регулюють суспільні відносини в сфері створення, набуття, захисту, охорони об'єктів інтелектуальної власності) та суб'єктивної точки зору (як природне право особи (можливість самостійно використовувати, розпоряджатись, дозволяти та забороняти іншим особам використовувати) об'єктом інтелектуальної власності. Що стосується можливості автора передавати належні йому права іншим особам чи дозволяти використання об'єкта інтелектуальної власності, то мова буде йти саме про реалізацію автором своїх суб'єктивних прав шляхом використання інструментарію, закріпленого чинним законодавством.

Цивільне законодавство України [156] визначає, що право інтелектуальної власності становлять особисті немайнові права інтелектуальної власності та (або) майнові права інтелектуальної власності, зміст яких щодо певних об'єктів права інтелектуальної власності визначається законодавством.

У рамках цього дослідження ми будемо вести мову лише про один з сегментів права інтелектуальної власності – про літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо), а також про виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори, тобто про об'єкти авторського права.

Якщо вести мову про суб'єктивні авторські права, то вони поділяються на майнові та немайнові права. До особистих немайнових прав інтелектуальної власності на об'єкти авторського права відносяться:

1. Право на визнання людини автором об'єкта права інтелектуальної власності.
2. Право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності.
3. Право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі та його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо.

4. Право забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він як автор твору бажає залишитись анонімом.

5. Право вибирати псевдонім, зазначати й вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі та його примірниках і під час будь-якого його публічного використання.

6. Право вимагати збереження цілісності твору й протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі й репутації автора.

Зазначені особисті немайнові права тісно пов'язані з особою автора, з творцем об'єкта, тому вони не можуть бути передані (відчужені) іншим особам. Ці права не передаються за ліцензійними договорами й відповідно, розглядати питання надання ліцензій на використання наукових творів ми будемо виключно стосовно майнових прав інтелектуальної власності, до яких Цивільний кодекс України відносить:

1. Право на використання твору.
2. Виключне право дозволяти використання твору.
3. Право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання.

У свою чергу Закон України «Про авторське право та суміжні права» [157], який є спеціальним законом у сфері авторського права, трохи уточнює, а саме, відносить усі зазначені правомочності до виключних прав:

1. Виключне право на використання твору автором (чи іншою особою, яка має авторське право) у будь-якій формі і будь-яким способом.
2. Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на дозвіл чи заборону використання твору іншими особами.

Виключність права автора (чи особи, якій належать майнові авторські права) полягає в тому, що лише (виключно) ця особа має право на використання цього об'єкту авторського права і (або) лише вона має право на видачу дозволу чи заборону використання цього об'єкту іншим особам.

Особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, із додержанням прав інших осіб. При цьому, використанням твору вважається:

- опублікування (випуск у світ), тобто будь-яким способом повідомлення про нього невизначеному колу осіб, у тому числі видання, публічний показ, передання по радіо чи телебаченню, відображення у загальнодоступних електронних системах інформації;
- відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;
- переклад;
- переробка, адаптація та інші подібні зміни;
- включення складовою частиною до збірників, баз даних, антологій, енциклопедій тощо;
- продаж, передання в найм (оренду) тощо;
- імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо;
- інші дії, встановлені законодавством.

Використання твору іншою особою може бути здійснено лише з дозволу особи, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, а умови надання такого дозволу (видача ліцензії) власності мають бути визначені письмовою ліцензією чи ліцензійним договором.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це письмове повноваження, що може надати особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіар), іншій особі (ліцензіату). Таке повноваження надає ліцензіату право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері та певним обмеженим способом [156].

Ліцензія може бути оформлена як окремий документ або бути складовою частиною Ліцензійного договору. Власне, Ліцензійний договір – це документ, який, окрім самого дозволу, ще й містить в собі інші аспекти надання такого дозволу.

У Ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання твору (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного твору, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання твору, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у Договір.

Загалом світова та вітчизняна правнича практика (вітчизняна – починаючи з 2004 року) надання дозволу на використання твору визначають як ліцензійну діяльність. Проте, національне законодавство про авторське право [157] встановлює, що передача права на використання твору здійснюється на підставі Авторського договору.

Передача права на використання твору іншим особам може здійснюватися на основі Авторського договору про передачу виключного права на використання твору або на основі Авторського договору про передачу невиключного права на використання твору.

За Авторським договором про передачу виключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має виключне авторське право) передає право використовувати твір певним способом і у встановлених межах тільки одній особі, якій ці права передаються, і надає цій особі право дозволяти або забороняти подібне використання твору іншим особам. При цьому за особою, яка передає виключне право на використання твору, залишається право на використання цього твору лише в частині прав, що не передаються.

За Авторським договором про передачу невиключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має авторське право) передає іншій особі право використовувати твір певним способом і у встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на використання твору і на передачу невиключного права на використання твору іншим особам.

Авторський договір має бути укладений у письмовій формі та вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх істотних умов (строку дії договору, способу використання твору, території, на яку поширюється передаване право, розміру і порядку виплати авторської винагороди, а також інших умов, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди).

Усі майнові права на використання твору, які передаються за авторським договором, мають бути в ньому визначені. Права, що не зазначені, як передані, вважаються такими, що не були передані і зберігаються автором [157].

Як ми бачимо, введення виключних майнових авторських прав в цивільний обіг можливе лише шляхом застосування цивільних

правовідносин. Законодавством встановлено досить суворі та імперативні вимоги до вчинення таких правочинів, недотримання яких у багатьох випадках робить такий договір нікчемним. Хоча, з одного боку, в цивільних правовідносинах має застосовуватись принцип свободи договору, з іншого – такі суворі приписи до форми і змісту вчинення договорів захищають автора, як більш «слабку» сторону ліцензійних правовідносин, яка потребує законодавчого забезпечення захисту своїх прав.

Проте такі категоричні вимоги до забезпечення можливості обігу творів останнім часом почали створювати досить значні перепони у доступі до інформації та незручності значній кількості зацікавлених осіб, які в умовах транскордонного глобального обміну інформацією потребують можливості у спрощеному порядку надавати дозвіл (ліцензію) користувачам безоплатно використовувати свої твори.

Необхідно зазначити, що соціальні мережі значно розширюють можливості вільного доступу до інформації. Технологія мережі BitTorrent докорінно змінила ідеологію обміну інформацією в Інтернеті та є відповіддю на намагання відстояти права на «copy right», тобто виключність авторських правомочностей. З цієї точки зору соціальні мережі в Інтернеті можна розглядати не тільки як сучасні комунікативні технології створення соціальних зв'язків, а й як мережеві структури для використання зростаючого запасу глобального знання, його адаптації до виникаючих потреб, а також для отримання нових знань і технологій та їх ефективного обміну. У процесі формування соціального капіталу відбувається перенесення індивідуальних знань у внутрішньомережеві знання та їх закріплення в базі даних мережі, що надає можливості їх широкого використання всіма учасниками мережі в режимі «відкритого коду», яке визначається загальноприйнятим терміном «copy left», на відміну та противагу законодавчо закріпленим принципам «copy right». У такому контексті режим відкритого коду перетворюється на режим відкритих інновацій [158].

Одним з інструментів, який останнім часом сформувався, набув певних визначених правових форм та підкріплений практикою широкого застосування, став інститут так званих «вільних (або «відкритих») ліцензій». Започатковані такі ліцензії були в США завдяки самоорганізації певних зацікавлених суспільних співтовариств. Спершу ці ліцензії

використовувались винятково в сфері обігу таких об'єктів авторського права, як комп'ютерні програми, але з часом розвиток можливостей електронного обміну інформацією зробив актуальним таке ліцензування й для інших об'єктів інтелектуальної власності. Започатковані в англо-американській правовій доктрині, вільні ліцензії спочатку існували *contra legem* для країн з романо-германською правовою моделлю, оскільки ставили під сумнів один з базових принципів правової охорони авторського права - абсолютну і безумовну заборону використання твору будь-яким способом при відсутності явно вираженої (частіше усього – письмової) згоди правовласника.

Наразі правове регулювання відносин, що виникають з приводу вільних ліцензій, поширюється на твори науки, літератури і мистецтва не тільки розміщені в мережі Інтернет, як це було на початку розвитку цієї моделі ліцензування, але й на об'єкти авторських прав, що використовуються поза віртуального середовища.

Останнім часом така спрощена процедура укладення ліцензійного договору виявилась такою популярною в усьому світі, що у багатьох країнах світу виникло практичне питання щодо законодавчої легалізації, правового урегулювання та формалізації таких правовідносин.

Введення в законодавство і ділову практику легальної можливості для обігу вільних ліцензій відповідає сучасним тенденціям розвитку авторського права, які полягають у розумному та мінімально необхідному для суспільних потреб обмеженні виняткових прав авторів з метою забезпечення обміну необхідною інформацією. Як вже зазначалось, використання вільних ліцензій дозволяє запобігати дублюванню тематики й рівня наукових досліджень та дозволяє сконцентруватися на вирішенні нових і більш ефективних завдань.

Ліцензування (тобто сам процес надання дозволу на використання об'єкта права інтелектуальної власності) здійснюється у вигляді розміщення тексту, в якому правовласник частково відмовляється від виключного права забороняти використання твору та передає позитивне право на використання твору певними, прямо визначеними ліцензією, способами. Автор фактично добровільно обмежує свої права, що саме по собі також є його природним правом.

Правовласник визначає в ліцензії, якими способами невизначене коло осіб мають право використовувати його твір, і гарантує, що до тих пір, поки користувач не виходить за встановлені в ліцензії дозволені способи використання, він може використовувати твір не потребуючи додаткових документальних підтверджень від автора, не звітуючи перед правовласником і не виплачуючи йому авторської винагороди чи вартості примірника твору. На відміну від класичних ліцензійних угод, які, в основному, є двосторонніми, при використанні вільних ліцензій користувач не взаємодіє безпосередньо з автором. Будь-яка особа, яка отримала твір, що поширюється під вільною ліцензією, автоматично набуває певний перелік авторських прав і може використовувати твір у спосіб, встановлений ліцензією.

У країнах Північної Америки та Західної Європи вільні ліцензії вже давно знайшли широке застосування не тільки серед творців програмного забезпечення, а й у колах представників творчих професій: письменників, художників і музикантів. У Європейському Союзі створена, законодавчо закріплена і введена в дію з 9 січня 2007 року ліцензія European Union Public Licence v1.0 (EUPL v1.0), яка нормативно визначена як сумісна з GNU General Public License (GPL v2.0), а також Open Software License версії 2.1 (OSL v2.1) і Open Software License - 3.0 (OSL v3.0), Common Public License версії 1.0 (CPL), Ліцензії відкритого ПЗ Eclipse Public License версії 1.0 (EPL) і CeCILL версії 2.0. При розробці цієї ліцензії було поставлене завдання забезпечити відповідність законодавству про авторське право 27 країн-членів ЄС з найбільш поширеними видами вільних ліцензій [159].

Застосування ліцензій відкритого доступу закріплено у ряді міжнародних декларацій (Берлінська декларація з відкритого доступу до знань у наукових і гуманітарних галузях, «Заява Бетезда» відносно публікацій відкритого доступу 2003 р., Будапештська ініціатива з відкритого доступу, Заява щодо відкритого доступу до наукової літератури та дослідницької документації Міжнародної Федерації бібліотечних асоціацій та установ 2003 р. Також варто згадати Сальвадорську декларацію «Відкритий доступ: з погляду світу, що розвивається», прийняту в Бразилії у 2005 р., яка визначає, що у світі, в якому наука є універсальною, неприйнятним є обмеження доступу до наукової інформації) [160].

Відкрита ліцензія як юридичний факт, виражає собою публічну оферту, вчиненням якої обтяжується виключне право на твір або комп'ютерну програму. У найбільш загальному вигляді вільну публічну ліцензію можна визначити як особливий вид ліцензійного договору, який надає право на використання об'єкта авторського права та (або) суміжних прав певними способами, які визначені умовами ліцензії, невизначеному колу осіб без обов'язкової виплати грошової винагороди суб'єкту авторського права та (або) суміжних прав. Вільні публічні ліцензії за формою та змістом можна вважати договором, вираженим як публічна заява, в якій суб'єкт авторського права та (або) суміжних прав визначає умови дозволеного використання відповідних об'єктів. Звичайно такі договори є невиключною, безоплатною ліцензією, що має необмежені строк та територію дії [161].

За формою укладення вільна ліцензія є фактично договором приєднання. Відповідно до законодавства (стаття 634 Цивільного кодексу України) [156], договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією з сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору. Найсуттєвішою ознакою такого способу укладення договору є саме можливість приєднання тільки до договору «в цілому», без можливості виключення чи доповнення його певними умовами.

Відповідно можна констатувати, що вільна ліцензія - це Ліцензійний договір, умови якого містять дозвіл користувачеві від власника авторських прав на конкретний перелік способів використання його твору, які дають йому такі найважливіші правомочності: використовувати в будь-яких цілях, вивчати його, створювати і поширювати копії твору, вносити в твір зміни, публікувати і поширювати такі змінені похідні твори. Без такої ліцензії ці види використання є порушенням виключного права автора, оскільки виключне право на твір захищається автоматично без дотримання будь-яких формальностей, всі права закріплюються за автором, а використання його твору забороняється. За допомогою вільних ліцензій автори отримують можливість делегувати частину своїх повноважень у рамках

виключного майнового права на твір необмеженому числу користувачів [162].

Вільні публічні ліцензії можна умовно класифікувати за наступними критеріями:

а) за об'єктом ліцензування: вільні ліцензії на літературні (у тому числі наукові) твори; ліцензії вільного програмного забезпечення, ліцензії вільного контенту, ліцензії на бази даних, ліцензії відкритого апаратного забезпечення, відкриті ліцензії на об'єкти промислової власності;

б) за об'ємом прав, що надаються: ліцензії на об'єкти, які переходять до суспільного надбання; дозвільні ліцензії (англ. permissive free software licence, потребують лише зазначення імені автора); копілефтні (англ. copyleft, розповсюдження похідних творів обов'язково повинно бути на умовах цієї ж ліцензії);

в) за суб'єктом-ліцензіаром: Apache Software License (ліцензія на вільне програмне забезпечення від Apache Software Foundation); ліцензія BSD (Програмна ліцензія університету Берклі); GNU General Public License (універсальна публічна ліцензія GNU Фонду вільного програмного забезпечення); Microsoft Public License (Ms-PL) та Microsoft Reciprocal License (Ms-RL) корпорації Microsoft; Ліцензія MIT (англ. MIT License, група ліцензій, розроблених у Массачусетському технологічному інституті для поширення вільного програмного забезпечення); Mozilla Public License (MPL, вільна ліцензія корпорації Mozilla), групи ліцензій Creative Commons.

Ліцензії групи Creative Commons, хоча і виділяються за суб'єктом їх надання, проте виступають окремою групою дозволів на використання об'єктів авторського права. Вони, наразі, є найбільш поширеними та універсальними правочинами щодо об'єктного складу.

Creative Commons (далі – CC) – це некомерційна організація, що виникла в США в 2001 р. та створила безкоштовні для використання типові договори – публічні ліцензії, за допомогою яких правовласники можуть виразити свою волю й поширювати свої твори більш широко й вільно, а споживачі контенту – легально й більш просто користуватися цими творами. Ліцензії групи CC – це перелік типових ліцензійних угод, за допомогою яких дозволяється використання твору зазначеними в тексті ліцензії способами невизначеному колу осіб без обов'язкової виплати винагороди правовласнику, а також без будь-яких обмежень за

територією. 25 листопада 2013 р. СС ввела в дію нові міжнародні ліцензії версії 4.0 [163].

Загальні характеристики ліцензій групи СС можна визначити наступним чином:

- ці правочини не вимагають укладення письмового договору між правовласником і користувачем твору, а також будь-якої реєстрації. Початок використання твору за ліцензією СС розглядається як конклюдентна дія, що виражає волю ліцензіата укласти цю угоду та його згоду на умови такої ліцензії;

- ліцензії СС є незмінними типовими договорами, зміни до яких не можуть бути внесені ліцензіатом та тексти яких розміщені на сайті creativecommons.org;

- ліцензії СС спрямовані на виникнення правовідносин щодо об'єктів авторського права та суміжних прав між правовласником та широким колом осіб. Таким чином можна віднести їх до невиключних ліцензій, які не виключають можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта у визначеній сфері [164].

Літерально ліцензії СС складаються з трьох рівнів:

перший рівень ліцензії – юридичний текст ліцензії;

другий – короткий виклад, зручний довідник для ліцензіарів і ліцензіатів, який узагальнює й виражає деякі найважливіші умови;

третій – створено для розпізнавання комп'ютерними програмами (від пошукових систем до офісних програм і засобів для редагування музики, що відіграють велику роль у створенні, копіюванні, вивченні й розповсюдженні творів). Для досягнення цієї мети було розроблено стандартизований спосіб опису ліцензій, який може розуміти програмне забезпечення – CC Rights Expression Language (CC REL) [165].

Механізм використання відкритих ліцензій є однаковим для усіх ліцензій Creative Commons та вимагає зазначення деяких обов'язкових атрибутів, а саме:

- імені автора твору (а також співавторів і ін.);
- правового статусу твору;
- ліцензії, на умовах якої використовується матеріал;
- дисклеймер про умови використання;

– посилання на першоджерело.

У разі, якщо всі ці умови або будь-яка з них не були дотримані, використання твору може вважатись порушенням авторських прав, а правовласник може висунути недобросовісному користувачу претензії про незаконне використання об'єкта інтелектуальної власності [166].

Загалом за набором стандартних умов ліцензійних угод, прав та обов'язків, які передаються за цими угодами, CC розділила свої ліцензії на шість груп і два протоколи. За обсягом прав усі зазначені дозволи є невиключними ліцензіями.

1. Attribution CC BY (Ліцензія «Із зазначенням авторства») [167]. Ліцензія дозволяє іншим розповсюджувати, редагувати, вносити зміни й брати за основу для своїх творів первинний твір, навіть для використання з комерційною метою, проте за умови зазначення авторства. Ця ліцензія є найбільшою за обсягом прав вільна з переліку ліцензій та є базовою для усіх інших типів ліцензій. Вимоги при використанні цієї ліцензії є наступні:

- зазначення всієї необхідної інформації про правовий статус і першоджерела;
- позначення правок, внесених у початкову версію твору.

Ця ліцензія, практично, являє собою правовий стандарт наукової комунікації в світі.

2. Attribution Share Alike CC BY-SA (Ліцензія «Із зазначенням автора – Розповсюдження на тих самих умовах») [168]. Ліцензія дозволяє ліцензіатам редагувати, вносити зміни, брати за основу для своїх творів первинний твір, навіть для використання з комерційною метою, проте за умови зазначення авторства й розповсюдження похідних творів на тих же умовах. Усі похідні твори, засновані на оригінальному творі, будуть розповсюджуватися за тією ж ліцензією, а отже – будь-які похідні твори будуть також доступні для комерційного використання. Така ліцензія досить рідко використовується для наукових статей, проте широко застосовується в проектах з чітко визначеною місією поширення відкритого доступу до інформації. Цей вид ліцензії використовується, наприклад, Вікіпедією [169] та іншими подібними онлайн-енциклопедіями.

3. Attribution No Derivatives CC BY-ND (Ліцензія «Із зазначенням авторства – Без похідних творів») [170]. Ліцензія дозволяє вільне

комерційне й некомерційне розповсюдження твору, доки останній передається цілим і в незмінному вигляді та із зазначенням авторства.

4. Attribution Non-Commercial CC BY-NC (Ліцензія «Із зазначенням авторства – Некомерційна») [171]. Ліцензія дозволяє ліцензіатам редагувати, вносити зміни, брати за основу для своїх творів оригінальний твір некомерційним чином. У похідних творах повинна бути згадка про автора оригінального твору й вони повинні бути некомерційними. Автори похідних творів не зобов'язані ліцензувати свої твори на тих самих умовах, що й оригінальний твір.

5. Attribution Non-Commercial Share Alike CC BY-NC-SA (Ліцензія «Із зазначенням авторства – Некомерційна – Розповсюдження на тих самих умовах») [172]. Ліцензія дозволяє ліцензіатам редагувати, вносити зміни й брати за основу для своїх творів твір некомерційним чином, доки автори похідних творів вказують автора оригіналу й ліцензують свої твори на тих самих умовах.

6. Attribution Non-Commercial No Derivatives CC BY-NC-ND (Ліцензія «Із зазначенням авторства – Некомерційна – Без похідних творів») [173]. Зазначена ліцензія надає користувачам найменший обсяг прав, дозволяючи їм лише завантаження оригінальних творів та їх подальше розповсюдження, доки ліцензіати вказують оригінальне авторство, проте оригінальний твір не дозволяється використовувати в комерційних цілях або якимось чином змінювати.

7. Протокол CC0 (CC Zero) – «No Rights Reserved» (Права не охороняються) [174]. Протокол, що є ліцензією, максимально наближеною до дострокового переходу творів у суспільне надбання, дає можливість правовласнику відмовитись від усіх авторських та (або) суміжних прав на твір, а також від усіх пов'язаних із ними претензій і позовів щодо твору, наскільки це дозволено у рамках внутрішнього національного законодавства.

8. Протокол CCPlus [175]. Цей протокол є комбінованою ліцензією, що включає в себе положення однієї з ліцензій групи CC і додаткові умови від правовласника. У додатковій частині ліцензії може бути передбачено, наприклад, відмову автора від гарантій належного функціонування поширюваного твору та ін.

На сайті CC представлено стандартні форми різних видів ліцензій. Самі ліцензії містять як короткий опис, так і докладний текст у формі ліцензії. Правилами не вимагається поширення разом із твором тексту з умовами ліцензії, а є достатнім зазначення буквеного коду позначення виду ліцензії. Особа, якій належать майнові авторські права може заповнити на сайті вищезазначену письмову форму та отримати електронний примірник ліцензії. Ліцензії використовують електронні теги (ярлики), які написані мовою XML, що дає можливість за допомогою програмних засобів відстежувати дотримання умов ліцензування.

Ліцензія є безвідкличною, тобто особа, яка її надала, вже не може її відкликати чи анулювати, а лише має право у будь-який час припинити розповсюдження творів за ліцензіями Creative Commons. Проте, вже розповсюджені примірники твору і надалі будуть розповсюджуватися під цією ліцензією.

Варто зазначити, що останнім часом використання ліцензій Creative Commons набуло досить широкого поширення і в Україні. Наукові видання, окремі науковці, деякі університети почали використовувати у своїй діяльності механізми вільного ліцензування. Тексти ліцензій CC четвертої версії вже перекладені українською мовою та застосовуються зацікавленими особами. Проте дискусія про можливість і законність використання в нашій державі такого порядку надання ліцензій залишається дискусійною. На думку фахівців, правовий аналіз ліцензій CC показує, що у тому вигляді, як вони наведені розробниками, вони не можуть безпосередньо використовуватися в Україні і основна причина неможливості застосування ліцензій відкритого доступу Creative Commons в Україні, так само, як і інших ліцензій відкритого доступу, пов'язана з відсутністю в Україні можливості укладання Ліцензійних договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в іншій, ніж письмова, формі. Відповідно до другої частини ст. 1107 ЦК України «у разі недодержання письмової форми договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності такий договір є нікчемним» [160].

Думка, безумовно, є слушною та ґрунтується на нормах чинного законодавства, проте хотілось би зазначити наступне.

Конституцією України (стаття 8) визначено, що саме Конституція має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй [153]. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Далі, статті 21 та 22 імперативно встановлюють, що права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними, а конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані [153].

Далі, у статті 41 визначено, що право володіти, користуватися і розпоряджатися [153] результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності відноситься до основних прав і свобод людини і громадянина. Цією статтею також встановлюється принцип непорушності права приватної власності, проте з однією умовою – що використання власності не може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Відповідно до статті 54 громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Особливо підкреслюється, що кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності [153].

Отже, можна констатувати наступне: особа має право на результати своєї творчої діяльності; право особи розпоряджатись результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності є непорушним і не може бути скасованим; лише одна умова може стати особою на заваді реалізації права власності – коли реалізація цього права може завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Важко уявити, як недотримання письмової форми надання самим автором дозволу на використання належного саме йому права на твір може «завдавати шкоди правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі». Враховуючи зазначене можна зробити висновок, що у випадку відсутності вищезазначених правових обмежень, ніхто і ніяким чином не може нівелювати право автора розпорядитись належним йому авторським

правом на свій розсуд, в тому числі надати дозвіл на використання твору будь-яким способом, зручним та прийнятним для нього.

Ще одним аргументом на користь цієї думки може бути іноземна правозастосувальна практика. Так, в цьому сенсі важливим прецедентом є рішення Верховного Суду США від 2012 року по справі Голан проти Холдера [176]. Відповідно до цього рішення, автор будь-якого твору, який так чи інакше зазначив особливості поширення, використання і придбання прав на його твір (в договорі, публічній або приватній ліцензії, заповіті та ін.), тим самим встановлює приватноправову норму, юридичне значення якої вище, ніж будь-яка норма внутрішньодержавного і міжнародного права. Суд зазначив, що це стосується в тому числі й специфіки охорони прав на твір, яка також може встановлюватися автором самотійно. Суд наголосив: така норма не суперечить Конституції США якою передбачено сприяння розвитку наук і корисних мистецтв. Така форма встановлення автором правового режиму свого твору є особливим видом публічної ліцензії. Якщо ж автор за життя не встановив таку ліцензію, то організація, метою якої є охорона авторських прав, має право, виходячи з принципу найбільшої вигоди для правонаступників, за погодженням з ними встановлювати правовий режим творів автора, який може відрізнятися від встановленого як внутрішнім, так і міжнародним правом.

Таким чином, судова інстанція в питанні реалізації відкритих ліцензій виходить з принципу непорушності приватного особистого права автора і однозначно займає сторону правовласника та відстоює його право самотійно вирішувати долю належного йому твору. Якщо ж казати про формально-правову сторону цього питання, то можна зазначити, що стаття 634 Цивільного Кодексу передбачає можливість використання договору приєднання в цивільних правовідносинах. Вільні публічні ліцензії передбачають приєднання до них шляхом вчинення певних дій (зокрема відтворення, модифікації, розповсюдження комп'ютерної програми), які виражають волю особи встановити правовідносини, тобто приєднатися до умов вільної публічної ліцензії [156].

Частина 1 статті 32 Закону України «Про авторське право і суміжні права» встановлює, що автору та іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання твору будь-яким одним або всіма відомими способами на підставі

авторського договору [157]. Частина 2 статті 1107 Цивільного Кодексу передбачає, що договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності укладається в письмовій формі [156]. Але, відповідно до статті 207 Цивільного Кодексу, Правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо воля сторін виражена за допомогою телетайпного, електронного або іншого технічного засобу зв'язку [156]. Тобто, для укладання ліцензійного договору є важливим та достатнім саме однозначне вираження однією стороною (правовласником) своєї волі надати дозвіл на використання твору, та бажання і згоди іншої сторони (користувача) приєднатись до такого договору і отримати право на використання, в тому числі і шляхом вчинення певних конклюдивних дій засобами електронного зв'язку.

Враховуючи вищезазначене вважаємо, що використання відкритих ліцензій Creative Commons як для надання автором дозволу іншим особам на використання твору, так і особам, які бажають отримати такий дозвіл та використовувати цей твір, жодним чином не протирічить ні духу, ні букві вітчизняного законодавства.

4. ЗАРУБІЖНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ВІДКРИТОЇ НАУКИ

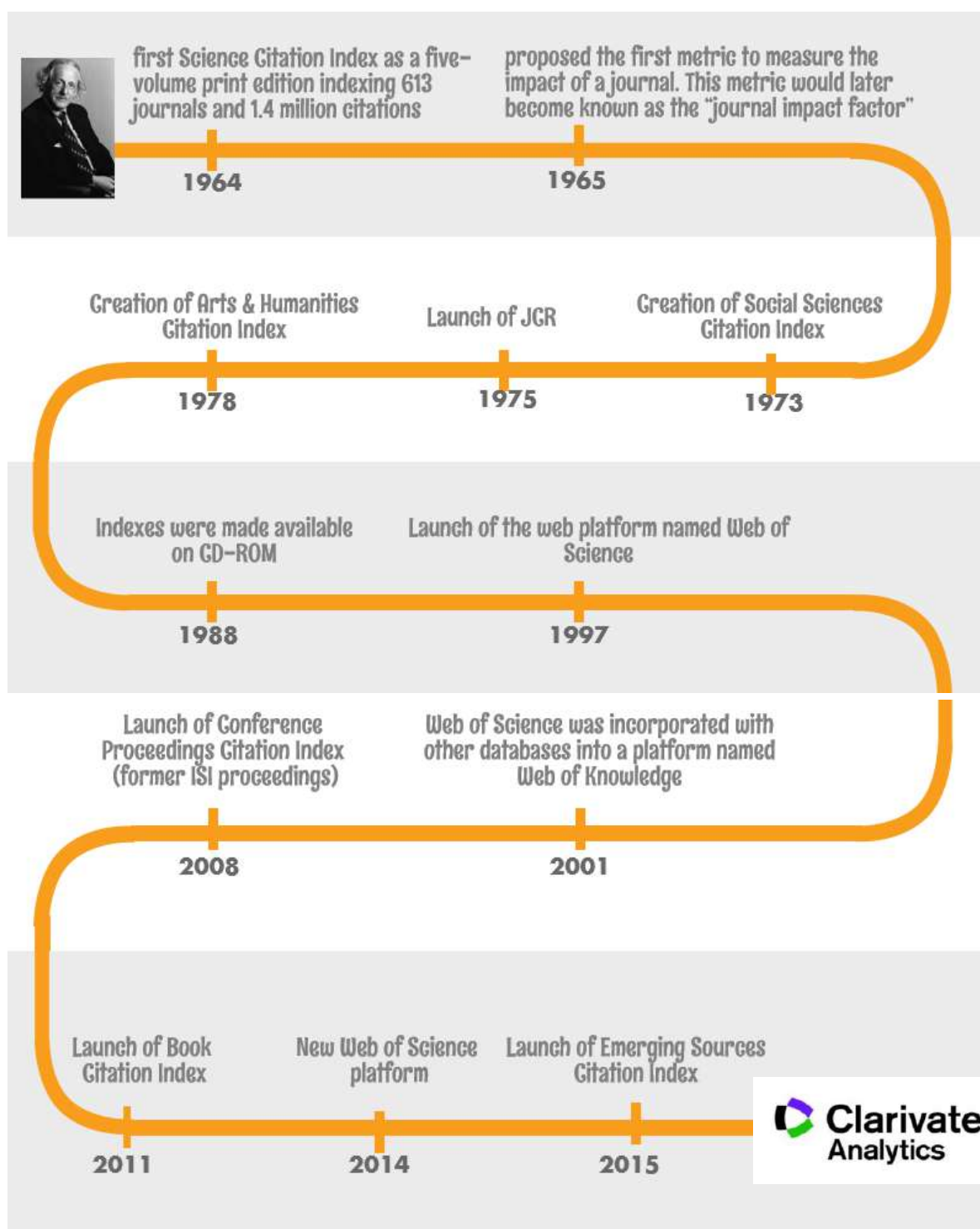
4.1 Платформа Web of Science та її можливості для презентації й оцінювання наукових результатів

Самюель Бредфорд у 30-х роках XX століття показав, якщо ранжувати журнали за кількістю публікацій за певною темою на три рівні групи, то кількість видань в групах буде описуватися співвідношенням $1:n:n^2$ [177]. Стрімке зростання кількості наукової інформації особливо з кінця XIX століття призвело до інформаційної кризи 40 років XX століття, яка відображається у фізичній неможливості науковця ознайомитися з усіма публікаціями дотичними його тематиці.

У 1960 р. Юджином Гарфілдом було створено Інститут наукової інформації, який відбирав найзначущі видання та у 1964 р. почав видавати на регулярній основі Індекс наукового цитування (Science Citation Index). У першому випуску було проіндексовано 613 видань з природничих та технічних наук [178].

Згодом колекція розширювалася і в 1973 р. було створено індекс наукового цитування з суспільних наук, у 1975 р. – з гуманітарних наук та мистецтва. Розвиток технологій призвів до появи каталогів на CD дисках, у 1997 р. три індекси наукового цитування поєдналися на одній платформі, яка отримала назву Web of Science.

У 1992 р. Institute for Scientific Information став частиною компанії Thomson Scientific, у 1998 р. компанії Thomson Scientific та Reuters поєдналися під новим брендом Thomson Reuters, відділення Intellectual Property and Science, яке займалося створенням і розповсюдженням ресурсів на платформі Web of Science. Наприкінці 2016 р. відділення Intellectual Property and Science було викуплено у компанії Thomson Reuters інвестиційними фондами і у січні 2017 р. отримало назву Clarivate Analytics (рис. 4.1).

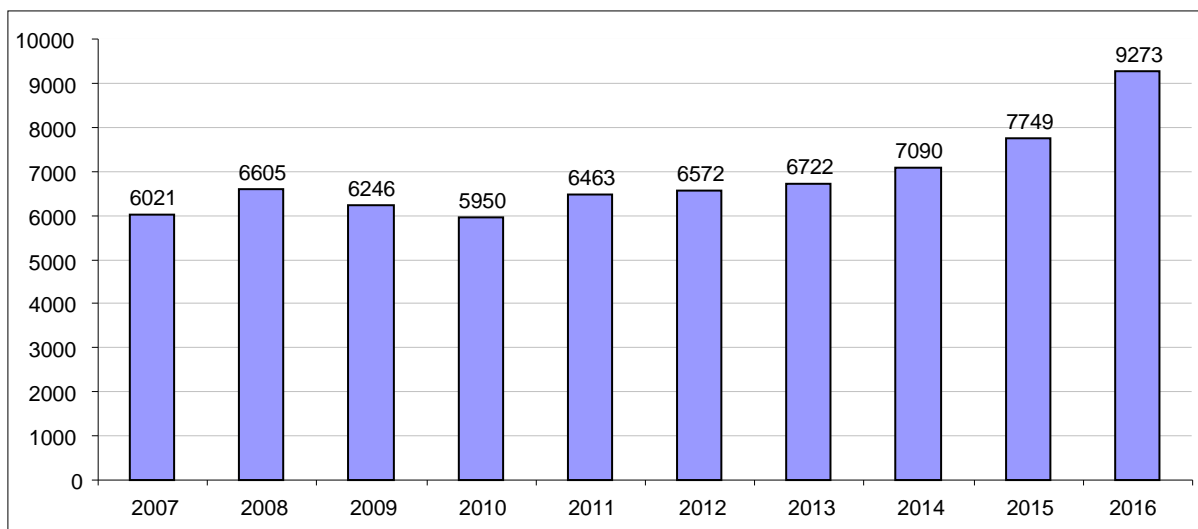
Примітка. З презентації Massimiliano Carloni, Clarivate Analytics

Рисунок 4.1 – Історія розвитку платформи Web of Science

Індекси Наукового цитування стали основою нової науки – наукометрії, яка дозволяє оцінити тенденції розвитку науки, виділити пріоритетні напрями й лідерів галузі та при зваженому використанні планувати й розподіляти наукові ресурси для вирішення фундаментальних і прикладних задач, важливих для конкретної установи або держави з урахуванням наявних ресурсів та досвіду. Проте вона має певні обмеження, які необхідно враховувати, при використанні наукометричних показників. Необхідно обирати які показники використовувати, за якими базами даних. При визначенні наукометричної бази даних, за якою планується проводити оцінку, зважати: яким чином відбираються видання, чи повністю та коректно вони проіндексовані; чи індексуються всі автори публікації, всі наведені у статті установи та всі переліки літератури, чи збалансовано представлені галузі знань, глибина архіву, чи є процедура припинення індексації недобросовісних видань. Тому показники розраховані за однією формулою, наприклад, індекс Гірша [179] буде різним у різних базах даних. Наприклад, Google Scholar часто двічі або тричі індексує посилання, оскільки часто розпізнає резюме українською, російською та англійською як окремі публікації. Дотого ж нестабільність контенту, що проіндексовано Google Scholar призводить до того, що це єдина база, в якій індекс Гірша час від часу може ставати меншим. Тому при формуванні нормативних документів важливо це враховувати і прописувати – за якими базами розраховувати той чи інший показник.

Науковий доробок автора, установи, країни прийнято оцінювати за публікаціями та/або впровадженнями результатів дослідження. Неупередженим критерієм оцінки може бути кількість публікацій науковців у знаних виданнях, отримані цитування, спільні проекти та гранти. Так, за даними наукометричної бази Web of Science публікаційна активність українських науковців має позитивну динаміку (рис. 4.2).

Проте необхідно звернути увагу, що частина приросту публікацій у 2016 р. відбулася за рахунок входження більше 30 українських видань до нового мультидисциплінарного індексу ESCI і зважаючи на більш м'які умови відбору та тимчасовість перебування видань на платформі, більш коректним буде не враховувати такі видання при оцінці динаміки публікацій у порівнянні з минулими роками, коли цього індексу не було.

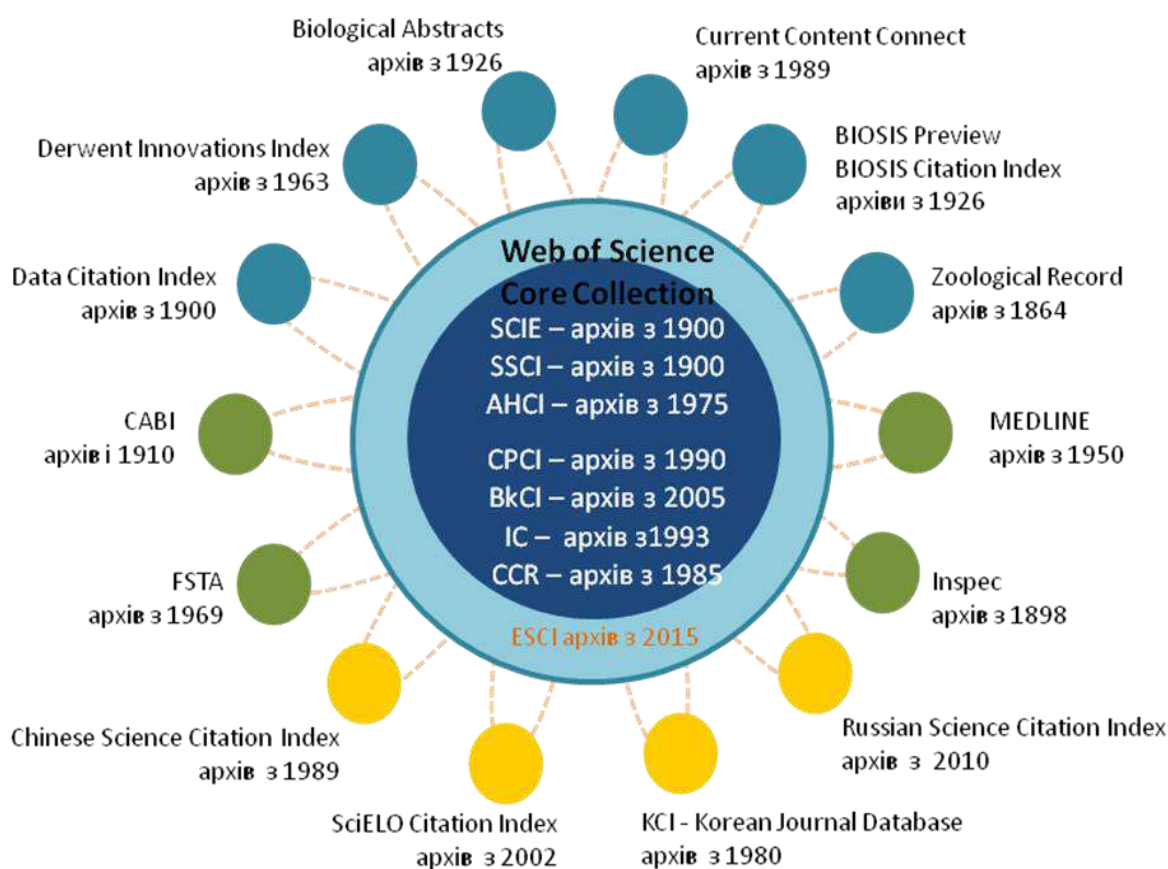
Примітка. Складено автором за даними WoS, червень 2017

Рисунок 4.2 – Динаміка публікаційної активності науковців України за кількістю робіт проіндексованих у Web of Science Core Collection впродовж 2007–2016 рр.

Можливості платформи Web of Science для наукових досліджень. Web of Science – це платформа, на якій розміщено декілька баз даних. Основою для них є Web of Science Core Collection, перша наукометрична база даних, яка на сьогодні індексує понад 19000 журналів, з яких біля 13000 входять у три основні індекси Science Citation Index Expanded – колекція видань з природничих та технічних наук (архів з 1990 року), Social Science Citation Index – з суспільних наук (архів з 1990 року), Art and Humanities Citation Index – з гуманітарних наук та мистецтва (архів з 1975 року). Відбір видань здійснюється редакційною комісією з науковців, штатних працівників компанії, за чіткими критеріями. Всі видання на платформі постійно контролюються і можуть бути виключені з Web of Science, якщо втратили науковий рівень або вдаються до недоброчесних практик (маніпуляції з цитуванням або публікації без рецензування тощо) [180]. У 2015 р. основна колекція розширена новим мультидисциплінарним індексом Emerging Source Citation Index (ESCI), в який видання розміщуються з випробувальним терміном. Призначення індекса – дати шанс виданням бути представленими науковій спільноті, та

за отримання високої оцінки науковцями (свідченням чого буде отримання достатньої кількості цитувань) перейти в основні індекси. Для видань в ESCI імпакт фактор не розраховується.

Також в Core Collection представлені матеріали вибраних конференцій Conference Preceding Citation Index (окремо природничих та соціо-гуманітарних наук), індекс цитувань наукових книжок Book Citation Index (також окремо з природничих та соціо-гуманітарних наук) та два хімічні індекси (Index Chemicus та Current Chemical Reaction (рис. 4.3).

Примітка. Складено автором

Рисунок 4.3 – Бази на платформі Web of Science

Для журналів, які входять у перші два індекси SSIE та SSCI, тобто для видань з природничих, технічних та суспільних наук, розраховується імпакт фактор *impact factor*. Показник запропонований у 60-х роках XX століття Юджином Гарфілдом для визначення впливовості видання.

$$IF_{2016} = \frac{\text{кількість цитувань у 2016 р. статей, опублікованих у 2014 – 2015 рр.}}{\text{кількість статей у 2014 – 2015 рр.}}$$

Імпакт фактор розраховується для видання й перераховується раз на рік у червні за даними Web of Science Core Collection. Необхідно підкреслити, що журналів які проіндексовано лише в ANCI даний показник не розраховується, оскільки традиції цитування в гуманітаристиці дещо інші (передусім цитуються монографії, архівні документи, а не журнальні статті). На це варто зважати при розробці та затвердженні нормативних документів з оцінки публікаційної активності та цитованості соціогуманітарних наук. Разом з тим, деякі видання можуть одночасно індексуватися навіть у двох чи трьох індексах, наприклад, журналах *Historia Mathematica*; *Historical Studies In The Natural Sciences*; *History Of Science* тощо, тому інколи видання з гуманітарних дисциплін мають імпакт фактор [181].

Окрім Core Collection на платформі Web of Science представлено кілька спеціалізованих баз даних:

Derwen Innovation Index – патентна база даних, інформація з міжнародних патентних відомств. Для кожного патенту фахівцями Clarivate Analytics створюється коротка анотація англійською мовою, в назві якої вказано, що запатентовано, в резюме суть патенту, додані посилання на вихідний патент або родину патентів. Є можливість відстежити цитування патента, таким чином можливий зручний пошук патентної інформації. Ця база включена в пакет передплати для українських установ.

Zoological records – найстаріша спеціалізована реферативна база даних (архів з 1864 р.) містить більше 80 000 назв видань (журнали, книги, монографії, матеріали конференцій) з більш, ніж із 100 країн світу.

Biological abstract, BIOSIS Previews і Citation Index – бази, що індексують роботи з ботаніки, зоології, мікробіології, екології,

біомедицини, сільського господарства, фармакології, екології та супутніх дисциплін.

Data Citation Index – індексує репозитарії, бази даних досліджень.

Партнерські бази даних, створюються іншими виробниками, може бути вибіркова індексація матеріалів але дозволяє отримати спеціалізовану інформацію.

Регіональні індекси наукового цитування: Китайський, Корейський, Латиноамериканський, Російський – колекції видань певними мовами, до яких українські передплатники мають доступ.

Колекція Medline створена в 1964 р. Національною бібліотекою медицини США (NLM USA) проіндексовано 5600 видань медико-біологічного профілю. База з вибірковою індексацією, проте в її версії що на платформі для видань що індексуються в Core Collection додано пропущені відомості. Можливість пошуку за MESH, що важливо для фахівців біомедичних спеціальностей (Архів з 1950 р.).

CABI – CAB Abstracts (з 1910 р.) and Global Health (з 1912 р.) база, що індексує матеріали з питань сільського господарства, навколишнього середовища, мікробіології, паразитології, токсикології, соціальних наук та економіки тощо.

FSTA – the food science resource – матеріали, що стосуються продуктів харчування, технологій, а також їхнього виробництва, зберігання тощо.

Inspec – створюється Institution of Electrical Engineers (IEE) провідна англomовна база технічної літератури.

У кожній із цих баз можуть бути проіндексовані або окремі статті з українських видань, що відповідають певній тематиці (наприклад, у Biological Abstracts, BIOSIS, CABI, FSTA, Inspec), або повністю видання (у Medline), і за формальними показниками ці публікації мають бути зараховані при здобутті наукових ступенів і звань, проте критерії відбору в даній колекції менш жорсткі, аніж в Core Collection, що створить нерівні умови для науковців.

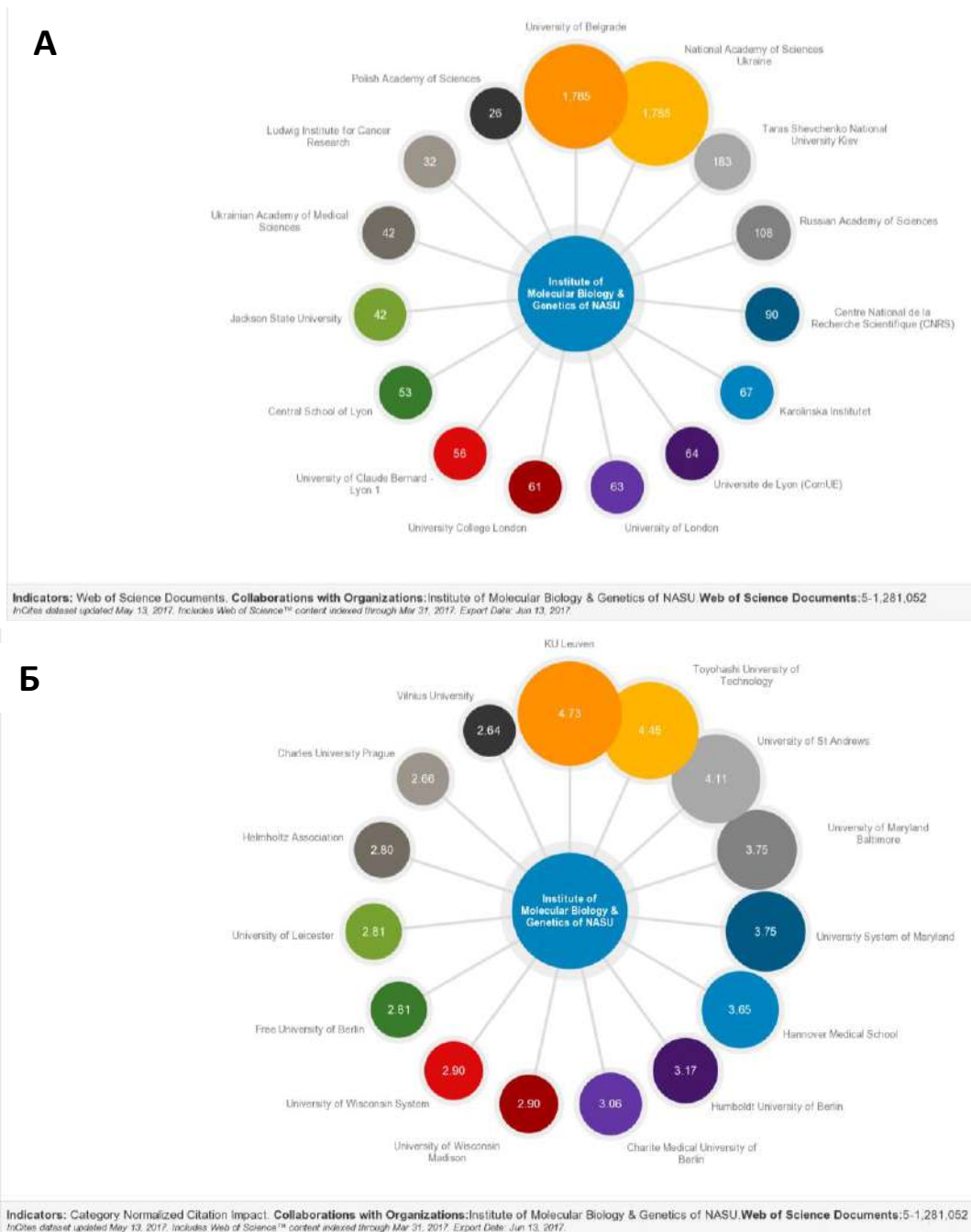
У Web of Science Core Collection можна знайти інформацію за ключовими словами, оцінити найвагоміші результати, визначити лідерів (науковців і установи) за даною темою, оцінити динаміку публікацій, визначити, в яких виданнях публікуються аналогічні роботи, на яких конференціях представлено дані та зберегти відібрані публікації в референс-менеджер EndNote on-line, доступ до якого є безкоштовний а для передплатників Web of Science доступна версія з розширеними можливостями. Формування власної картотеки статей за рахунок модуля Cite While you Write дозволяє оформляти публікацію за форматом певного видання. На сьогодні доступні більше 3800 стилів, у тому числі ті 11, що рекомендовані для оформлення дисертаційних робіт в Україні. Функція Match в EndNote on-line дозволяє автору за назвою і резюме своєї статті підбирати видання для.

EndNote синхронізовано з авторським ідентифікатором ResearcherID, що дозволяє науковцю представити всі власні статті. Можливість обміну інформацією між ResearcherID та ORCID дозволяє заповнити один з них, а в інший – експортувати дані [182].

На основі даних Core Collection функціонують аналітичні інструменти Journal Citation Report; Essential Science Indicators, InCites.

Journal Citation Report – аналітика журналів з природничих, технічних та суспільних наук, для яких розраховується імпакт фактор, що дозволяє оцінювати видання за різними наукометричними показниками, порівнювати їх, обрати журнали певної галузі й зберігати інформацію про них у форматі, зручному для використання.

Essential Science Indicators – колекція найцитованіших статей (Hot Cited Papers), які за рівнем цитування в своїй галузі науки потрапили в найвищий 1% (у Web of Science наука поділена на 251 категорію). Це дозволяє визначити найзатребуваніші напрямки досліджень і співставити власні дослідження зі світовими тенденціями (рис. 4.4).

Примітка 1. А - перші 15 установ за кількістю спільних публікацій з Інститутом.

Б - перші 15 установ, які мають мінімум 5 спільних публікацій з Інститутом, з урахуванням нормалізованих показників цитування .

Примітка 2. Знімок з екрану InCites.

Рисунок 4.4 – Мережа співпраці за спільними публікаціями Інституту молекулярної біології і генетики НАН України

Аналітична надбудова InCites дозволяє аналізувати здобутки окремих установ, (університетів чи дослідних інститутів), країн, їхні сильні та слабкі сторони, визначати пріоритетні співпраці, аналізувати напрямки розвитку науки, визначати лідерів у певній галузі тощо. Може бути ефективним інструментом як самоаналізу окремої установи, так і аналітики та визначення пріоритетів у розвитку науки для керівних органів, що відповідають за політику у відповідній сфері. За наявності поєднаного профілю організації досить просто оцінити діяльність установи, наприклад, з якими установами України за кількістю спільних публікацій ефективно співпрацює Інститут молекулярної біології і генетики НАН України, а з якими співпраця є більш ефективною, тобто спільні публікації отримали більшу кількість цитувань у співвідношенні до середньосвітового рівня цитувань робіт у тій самій галузі того самого року.

Отже, платформа Web of Science Core Collection містить кращу наукову інформацію за всіма галузями науки, архіви сягають 1898 року, в ній проіндексовано кожен автор публікації та всі установи, ретельно підраховуються цитування. Це дозволяє науковцям швидко підбирати й аналізувати кращу літературу за своєю темою у Web of Science, знаходити колег для співпраці, підбирати фонди для отримання фінансування. Користувачі можуть порівнювати власні здобутки зі світовими аналогами, підбирати й оцінювати видання для публікації результатів і бути захищеними від хижацьких видань.

Наукові видання отримали шанс пройти відбір і потрапити в Emerging Source Citation Index (ESCI). Науково-організаційні відділи мають можливість оцінити і порівняти наукову діяльність установи з іншими, визначити стратегічні напрями розвитку, обрати стратегічних партнерів, та подбати про якісне представлення інформації про власні здобутки.

ResearcherID - важливий інструмент, який дозволяє автору представити весь свій творчий доробок науковій спільноті

Наукометрія – наука, яка дозволяє приймати зважені управлінські рішення за умови коректної постановки задачі та коректного добору метрик. Проте для оцінки необхідно мати якісний інструмент, тобто коректний масив інформації для аналізу, в якому мають бути роботи

українських науковців. Тому необхідно орієнтувати молодих вчених на публікацію робіт у рейтингових виданнях, які мають більшу та/або більш фокусну аудиторію, звертати їхню увагу на необхідність коректного подання прізвищ співавторів та назви установи а також необхідність участі у міжнародних співпрацях.

4.2 Академічна електронна бібліотека Литви

Національна академічна електронна бібліотека Литви eLABa (Elektroninė Lietuvos akademinių biblioteka) – це місце, де накопичуються, зберігаються та надаються користувачам у форматі відкритого доступу наукові документи та/або їх метадані [183]. Вона створювалась, починаючи з 1996 р. шляхом об'єднання литовських електронних каталогів академічних бібліотек, баз даних публікацій науково-дослідних інститутів (Publikacijų duomenų bazė – PDB), бази даних електронних дисертацій (Elektroninių tezių ir disertacijų informacinė sistema – ETD), віртуальної бібліотеки [184].

Метою створення eLABa є збір, обробка, зберігання наукових досліджень, а також надання відкритого доступу до документів, необхідних для розвитку експериментальних розробок і наукової діяльності учасників освітньої системи Литви [185].

Однією з головних цілей створення сховища eLABa є надання відкритого доступу до даних, що дозволяє суспільству без обмежень читати новітні повнотекстові наукові й навчальні роботи Литви та відповідним чином, робить роботи литовських інституцій більш видимими та читаємыми в усьому світі. Тому eLABa закликає надавати в сховище всі документи у відкритому доступі. Науковим і навчальним інституціям Литви рекомендується на інституційному рівні затвердити нормативно-правові акти щодо відкритого доступу. Через відсутність таких актів інституція, завантажуючи електронний документ в сховище eLABa, може автоматично генерувати електронну або письмову ліцензійну угоду, в якій указані умови використання документа на платформі сховища eLABa.

Литовська наукова рада координує діяльність відкритого доступу в Литві. Таке рішення було прийнято Міністерством освіти і науки на звернення секретаріату Литовської національної комісії у справах ЮНЕСКО в 2013 році щодо призначення відповідальної інституції за відкритий доступ до наукової інформації. Рада збирає й систематизує дані про розвиток сховищ відкритого доступу Литви, юридичних, фінансових та інших аспектів розвитку, бере участь у формуванні політики, сприяє поширенню ідей відкритого доступу. Законодавство передбачає обов'язковість публікації державними й приватними установами наукових результатів у відкритому доступі [186].

Наразі у Литві існують такі сховища наукових документів, які забезпечують відкритий доступ:

- Національне сховище відкритого доступу – Литовська академічна електронна бібліотека eLABa, невід'ємною частиною якої є інформаційна система електронних дисертацій (ETD). Накопичені дані, що знаходяться в сховищі eLABa надходять у міжнародні єдині сховища DART-Europe, DRIVER, ND LTD;

- Міжвідомчі архіви наукових публікацій і досліджень: Архів даних гуманітарних і соціальних наук Литви (LIDA), повнотекстова база даних (Lituanistika), Національний архів відкритого доступу до наукових даних (MIDAS);

- Інституційні сховища наукової інформації. У міжнародному реєстрі ROARMAP зареєстровано п'ять інституційних сховищ Литви.

Литовські вищі навчальні заклади та науково-дослідні установи беруть участь у міжнародних проектах та ініціативах відкритого доступу: OpenAire, OpenAIREplus.

У відкритому доступі представлено 95% електронних наукових журналів, які видаються університетами Литви.

У 2013 р. Університет ім. Миколаса Ромеріса першим представив громадськості не тільки рецензовані журнали, а й усі електронні книги, які видаються у відкритому доступі на платформі <http://ebooks.mruni.eu>.

Основні функції сховища eLABa – прийняття, накопичення та впорядкування наукових і навчальних документів, їх метаданих і надання інформаційних послуг користувачам системи.

Історія створення eLABa та комп'ютеризації академічних бібліотек Литви.

Два десятиліття тому литовські бібліотеки почали створювати електронні каталоги, які були орієнтовані на управління й обробку документів самостійно в кожній бібліотеці. У більшості бібліотек був обраний формат введення метаданих UNIMARC. У процесі використання систем стало зрозуміло, що спільне використання даних систем є нераціональним і необхідно об'єднати системи в єдине ціле [185].

У 1994 р. була представлена концепція Литовської інтегрованої інформаційної бібліотечної системи (LIBIS), в якій були перераховані загальні принципи й цілі організації інформації в литовських бібліотеках: прагнення уникнути дублювання каталогізації в бібліотеках країни та поліпшити інформаційне забезпечення користувачів.

У 1998 р. була запущена основна підсистема інтеграції – об'єднаний каталог наукових бібліотек LIBIS, який в 2000 р. був встановлений в багатьох публічних бібліотеках. Проте реалізація концепції LIBIS не була прийнята одностайно, і в 1997 р. була заснована Асоціація литовських академічних бібліотек (LABA), яка дала розпорядження Каунаському технологічному університету підготувати проект з комп'ютеризації всіх академічних бібліотек Литви «Мережа академічних бібліотек Литви» (далі – LABT). Основна мета проекту – забезпечити академічні бібліотеки сучасною, визнаною в усьому світі, бібліотечною системою. У 1998 р. була придбана інтегрована бібліотечна система Aleph 500 (Ex Libris Ltd), яка поступово була адаптована й встановлена в усій мережі литовських академічних бібліотек. Основними завданнями LABT були [185]:

- автоматизація академічних бібліотек, підключення їх до мережі;
- надання віртуальних послуг;
- зберігання електронних ресурсів;
- розробка загальної пошукової системи за допомогою єдиного призначеного для користувача інтерфейсу;
- забезпечення якісного зв'язку між електронними каталогами та іншими електронними базами.

У 2001 р. за указом міністра освіти і науки була запущена програма «Інформаційні технології для науки і досліджень, 2001-2006», в якій передбачалося створення віртуальної бібліотеки Литви (Lietuvos virtuali

biblioteka - LVB) за допомогою автоматизації бібліотек, уніфікації пошуку та доступу до електронних джерел інформації й віртуальних послуг

У 2007 р. за указом міністра освіти і науки була затверджена програма Литовського віртуального університету на 2007-2012 рр., яка мала на меті вирішення завдань з надання інформації та створення комплексного науково-дослідного віртуального простору в сфері вищої освіти. Діяльність LABT проекту продовжувалась шляхом реалізації наступних пропозицій підтримувати та розвивати:

- eLABa;
- систему електронних дисертацій (ETD);
- базу даних наукових публікацій (PDB);
- віртуальну бібліотеку (LVB);
- систему електронного видавництва Литви в сфері науки і освіти.

У 2009 р. відбулися істотні зміни щодо стратегічних планів з організації, управління, функціональності академічної електронної бібліотеки Литви. Були виявлені основні проблеми:

- створено багато дублюючих систем і баз даних;
- не раціональний розподіл і використання коштів;
- програмні рішення були адаптовані до потреб окремих інституцій і не призначені для загального використання;
- відсутність правової, організаційної, програмної документації.

У 2010 р. було засновано Консорціум академічних бібліотек Литви щодо підтримки і розвитку інформаційної інфраструктури (з 2015 р. консорціум називається eLABa). Члени консорціуму домовилися працювати спільно, використовуючи ресурси для створення загальної інформаційної інфраструктури. Почалися дискусії й переговори з приводу управління, обробки та документації вже створеного програмного забезпечення. Було прийнято рішення інтегрувати в одну загальну державну інформаційну систему eLABa (Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą) баз окремих інституцій.

Після узгоджень із Міністерством освіти і науки, Державною інспекцією із захисту даних, Комітетом розвитку інформаційного суспільства при Міністерстві зв'язку та Міністерством внутрішніх справ про функціонування, обробку персональних даних та забезпечення безпеки

системи eLABa, були затверджені нормативно-правові акти та список учасників і керуючих.

У проекті беруть участь 50 інституцій.

Керуючий – Міністерство освіти і науки Литовської Республіки.

Адміністрація інституції – Вільнюський університет.

Відповідальні за контроль і введення даних – Литовські вищі навчальні заклади та науково-дослідні інститути, бібліотеки, видавництва й інші науково-дослідні установи.

Зміст національної академічної бібліотеки Литви:

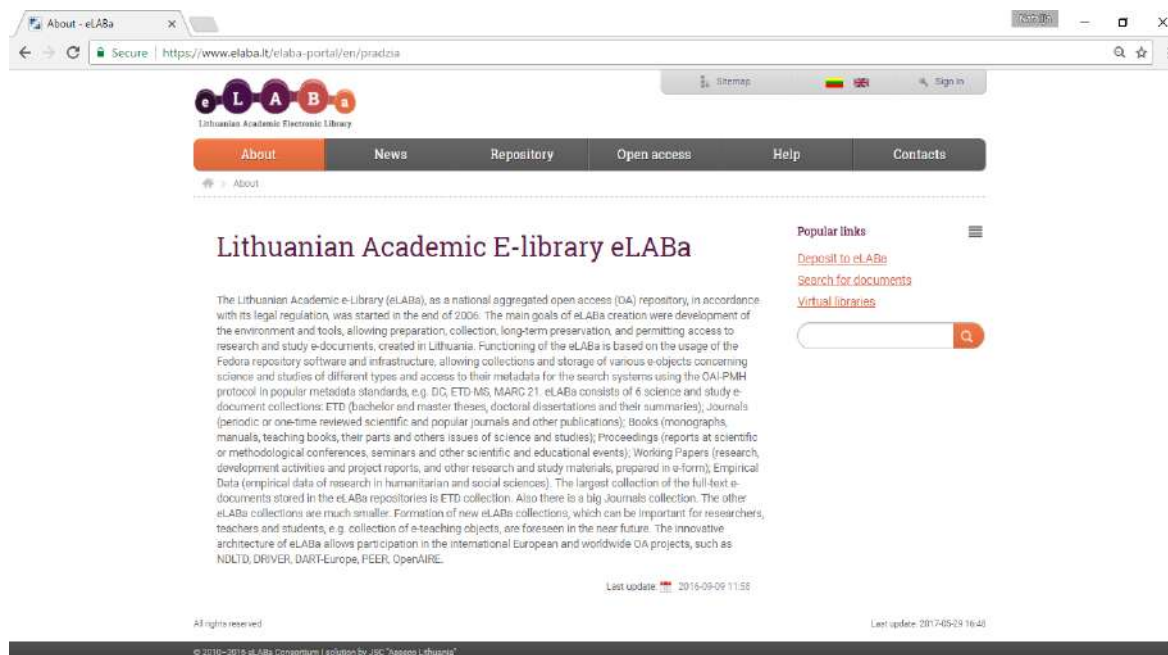
- документи, які зберігаються в наукових бібліотеках Литви;
- публікації викладачів, студентів і дослідників;
- дипломні роботи студентів, докторські дисертації та їх резюме;
- дослідницькі роботи Арт-проектів, огляд наукових робіт, представлених до процедури захисту;
- документи баз даних.

Визначена в положеннях eLABa мета даної інформаційної системи орієнтована на національне прагнення здійснювати в рамках однієї інформаційної системи обробку необхідних для наукових досліджень і навчання джерел наукової продукції та навчальних робіт у всіх інституціях країни. Вказуються такі основні функції:

- прийняття, накопичення та впорядкування наукових і навчальних документів та їх метаданих;
- надання наукових і навчальних документів та їх метаданих користувачам eLABa;
- відстеження випадків збігу та їх фіксування;
- формування статистичної звітності та списків документів;
- фіксування результатів наукової діяльності учасників наукової й навчальної системи та формування статистичної звітності з метою наукової оцінки;
- опублікування інформації про порядок та умови використання eLABa, наукових і навчальних документів та їх метаданих [187].

Ці функції реалізуються через пошуковий портал, підсистеми метаданих, комплектування, адміністрування користувачів, довгострокового зберігання електронних документів, встановлення збігу

документів, формування статистики й звітності та адміністрування eLABa (рис. 4.5).

Примітка. Знімок з екрану порталу eLAB.

Рисунок 4.5 – Пошуковий портал eLABa

Для пошукового порталу використовується загальне й уніфіковане програмне забезпечення «Primo», можливості якого дозволяють реалізувати не тільки необхідну для національної інформаційної системи загальну функціональність пошуку й репрезентації наукових і навчальних документів, а й відповідні функції на інституціональному рівні (діють віртуальні бібліотеки окремих інституцій, а в їх складі – пошук наукових і навчальних робіт в інституційних сховищах).

Пошук можливий як в базах даних eLABa та сховищах електронних об'єктів, так і в підписних базах або базах відкритого доступу. Функціональність пошукового порталу дозволяє уточнювати результати пошуку, експортувати метадані з метою цитування, накопичувати історію про проведені пошуки, рекомендувати знайдені джерела, зберігати результати пошуку, читати й пересилати знайдені джерела [188].

Підсистеми метаданих, комплектування, адміністрування користувачів, формування статистики та звітності, адміністрування eLABa

реалізовані в окремих модулях. Для управління метаданими, що накопичуються в бібліотечних фондах наукових і навчальних інституцій Литви, документами, комплектуванням, видачею документів користувачам використовується продукт бібліотечної інформаційної системи «Alerph» від виробника «ExLibris». А для накопичення та впорядкування у рамках проекту «Створення та розвиток інтегральних послуг eLABa», створених в литовських наукових та навчальних інституціях наукових і навчальних документів, впроваджено створений на замовлення продукт програмного забезпечення, який об'єднує програмне рішення з відкритим кодом для сховища «Fedora» та створене консорціумом як замовником і групою постачальників ЗАТ «Asseco Lietuva» і ЗАТ «Affecto Lietuva» програмне забезпечення.

Була мета створити спільне, що не дублює процес, зручне, яке легко адмініструється і є доступним, сховище eLABa. Засобами сховища повинні були бути: надання авторам можливості вносити електронні документи; виключення дублювання метаданих та створення зв'язків між підсистемами; створення можливостей адміністрування документів на інституційному рівні; інтегрування функціональності встановлення збігу документів; створення в рамках eLABa інформаційної підсистеми формування статистики та звітності про наукові й навчальні документи та їх метадані.

У модулі наукових і навчальних документів eLABa та їх метаданих і сховищі впроваджено функції:

- реєстрування, зберігання та впорядкування документів та їх метаданих;
- реєстрування метаданих ручним способом з інших підсистем eLABa або файлів метаданих форматів MARC ISO і RJS;
- введення метаданих із затверджених Міністерством освіти і науки класифікаторів (напрямів та галузей науки, видів документів), на інституційному рівні реєстрація, зберігання й упорядкування документів користувача, що не дублюють їх в окремих зв'язках (якщо документ підготовлений кількома співавторами з різних інституцій - створюється один загальний опис такого документа);

- внесення документів та їх метаданих, впорядкування їх в окремих зв'язках користувача, пристосованих для зручної роботи авторів, бібліотекарів, адміністраторів інституцій;

- в інформації про авторів документа повинні бути вказані зв'язки з адміністративними даними вчених і студентів інституцій або записами в локальній базі даних авторитетних записів Литовської національної бібліотеки ім. Мартінаса Мажвідаса;

- керуючись затвердженою Міністерством освіти і науки методикою оцінки наукових робіт, автоматичним або ручним методом встановлювати внесок авторів;

- можливість вносити файли документів – основний файл документа повинен відповідати формату PDF, а пов'язані з документом файли даних і додатків можуть бути будь-якого формату;

- перевірка автоматичним методом прочитання основного файлу внесеного документа (в цілях пошуку повного тексту, встановлення збігу);

- поповнення метаданих документів імпортованими в систему даними інституційних класифікаторів;

- надання учасникам навчального процесу інформації про виявлені збіги внесеного документа з текстом інших документів;

- встановлення умов доступу до документів складання відповідних ліцензійних договорів;

- генерування в ліцензійних договорах автоматичним методом даних з метаданих;

- перевірка умов видавця джерела документа щодо відкритого доступу на порталі SHERPA / RoMEO;

- інформування авторів про внесені документи, складені ліцензійні договори;

- автоматична передача даних у пошуковий портал eLABa.

У підсистему формування статистики та звітності eLABa про наукові та навчальні документи здійснено наступні функції (рис. 4.6):

- формування шаблонів статистики та звітності;

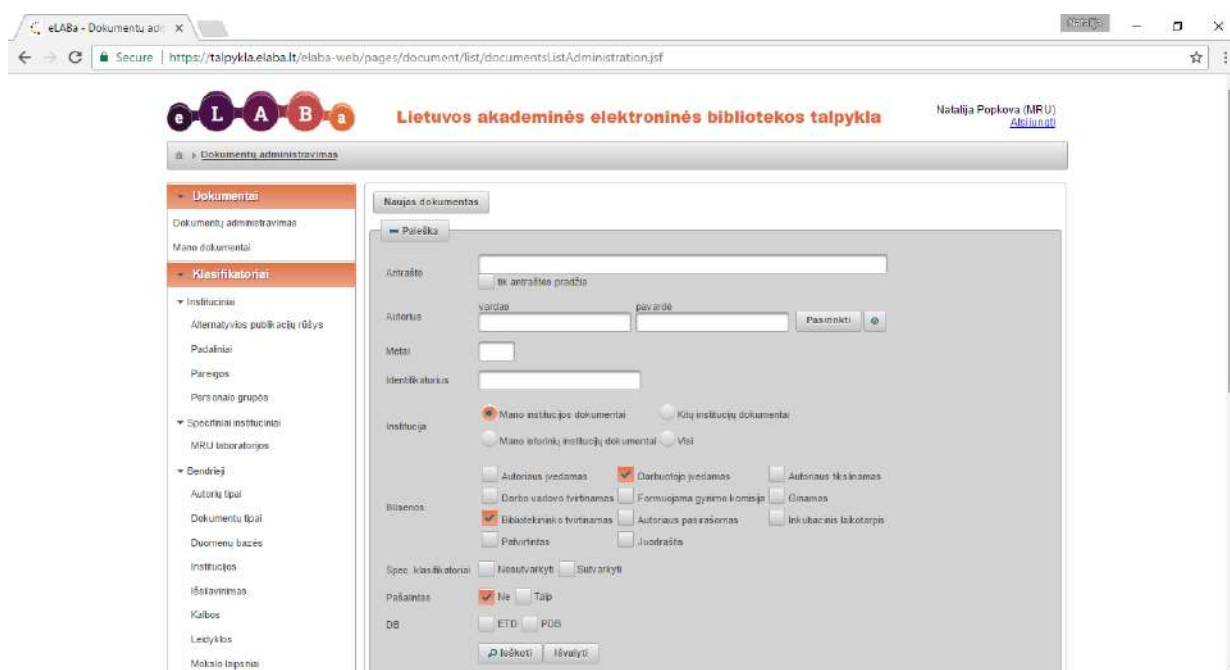
- генерування статистичної інформації та звітності для роздруковки, перегляду, збереження в форматі PDF, DOC (X), HTML, XLS (X) з

новостворених модулів підсистеми метаданих eLABa, підсистеми встановлення збігу документів, сховища, пошукового порталу eLABa;

- відображення списків метаданих, виводячи метадані за правилами LST ISO 690 і LST ISO 690-2 або ISBD;

- забезпечення можливості генерування статичних (діючих «одним натисканням») і динамічних (що дозволяють формувати дані в різних розрізах) звітів;

- формування статистики та звітів з усіх наукових і навчальних інституцій в загальній eLABa та окремо за даними однієї інституції, її підрозділами і авторами [184].

Примітка. Знімок з екрану порталу eLAB.

Рисунок 4.6 – Підсистема адміністрування сховища eLABa

У системі реалізовані такі групи шаблонів:

- статистика навчальних робіт у підсистемі метаданих eLABa, введених у сховище за різними критеріями типів документів, доступу, призначення, інституцій, їх пересилання та сховища;

- статистика й списки введених наукових публікацій з інституцій, їх підрозділів, вчених, областей і напрямів науки, видів публікацій;

- формування статистики та описів по встановлених та тих, що змінюються вимогами Міністерства освіти і науки;

- статистика про факти встановлення збігу документів;
- статистика пошукового eLABa про пошуки та пересилання документів сховища по інституціях, видах документів.

У підсистемі адміністрування сховища eLABa реалізовані наступні основні функції:

- управління на інституційному рівні введенням, доступом, внесенням в сховище електронних об'єктів;
- накопичення та перегляд історії вироблених користувачем дій;
- імпортування та адміністрування інституційних класифікаторів, даних про працівників і студентів інституцій, записів бази даних авторитетних записів Литовської національної бібліотеки ім. Мартінаса Мажвідаса;
- управління в системі на інституційному рівні ролями й правами користувачів сховища.

Функціональність підсистеми збігу документів дозволяє перевірити збіг текстів, внесених у сховище документів, з усіма документами, що знаходяться в сховищі eLABa, також планується реалізувати можливість інтегрувати функціональність зв'язки із зовнішніми сховищами документів – відкритими сховищами журналів, базами праць інституцій [189].

Статистика введених даних у сховище eLABa (листопад 2016 г.) [190]:

- 3,1 млн. бібліографічних записів (у каталогах);
- 7,3 млн. документів;
- 360 тис. бібліографічних записів наукових публікацій (PDB);
- 49 тис. бібліографічних записів дипломних робіт (ETD);
- 7 тис. електронних документів дипломних робіт (ETD).

Створено детальні інструкції в текстовому та відео форматах для роботи з eLABa для користувачів:

- викладачів – «Як переглянути, перевірити і підтвердити роботу студента в сховищі eLABa?»;
- студентів – «Як завантажити дипломну роботу в сховище eLABa?»
- науковців – «Як завантажити і управляти науковою публікацією в сховище eLABa?», А також «Як формувати список і звіт за своїми науковими публікаціями?»

– бібліотекарів – «Інструкція по завантаженню, управлінню, формуванню звітів в сховище eLABa» [189].

На перспективу планується: розвивати й удосконалювати адміністративні інструменти інформаційного середовища; забезпечити автоматичний імпорт, експорт та копіювання метаданих; встановити підсистему Міжбібліотечного абонементу; створити умови для використання в системі eLABa міжнародних ідентифікаторів ORCID, ETD DOI; розширювати спектр послуг за рахунок розвитку наукових соціальних мереж; імплементувати функцію створення та підтримання профілів науковців; забезпечити імпорт показників цитування з баз даних Web of Science, Scopus і Lituanistika тощо. Це надасть нові можливості по роботі з системою та сприятиме більш ефективному обслуговуванню користувачів eLABa.

4.3. Репозитарій Сумського державного університету

Сумський державний університет підтримує Рух Відкритого Доступу та розділяє принципи надання необмеженого та безоплатного доступу до наукових публікацій та досліджень студентів, співробітників, науковців університету шляхом самоархівування в електронних архівах та опублікування в електронних журналах.

У 2011 р. БІЦ СумДУ презентував громадськості власну базу даних – інституційний репозитарій з доменним ім'ям essuir.sumdu.edu.ua (повна назва – Electronic Sumy State University Institutional Repository), місія якого – накопичення, систематизація, зберігання інтелектуальної продукції професорсько-викладацького складу університету, надання відкритого доступу до неї та поширення в науковому світовому середовищі.

Репозитарій функціонує не лише як електронна колекція матеріалів, а й виступає сервісом для самостійного розміщення власних публікацій науковців у відкритому доступі.

Для організації електронного архіву було надано перевагу програмному забезпеченню DSpace з використанням технологій відкритого коду (надає можливість змінювати або доповнювати його відповідно до потреб конкретної організації).

Функціонування репозитарію здійснюється відповідно до чинної міжнародної, державної законодавчої та нормативної бази університету.

Процес функціонування та безпосередньо управління покладено на бібліотечно-інформаційний центр.

Завдяки адміністративному та технічному супроводу відповідними ІТ-службами університету, з метою вдосконалення ефективності роботи електронного архіву постійно здійснюється оптимізація програмного забезпечення, вдосконалюються засоби пошуку та окремі модулі.

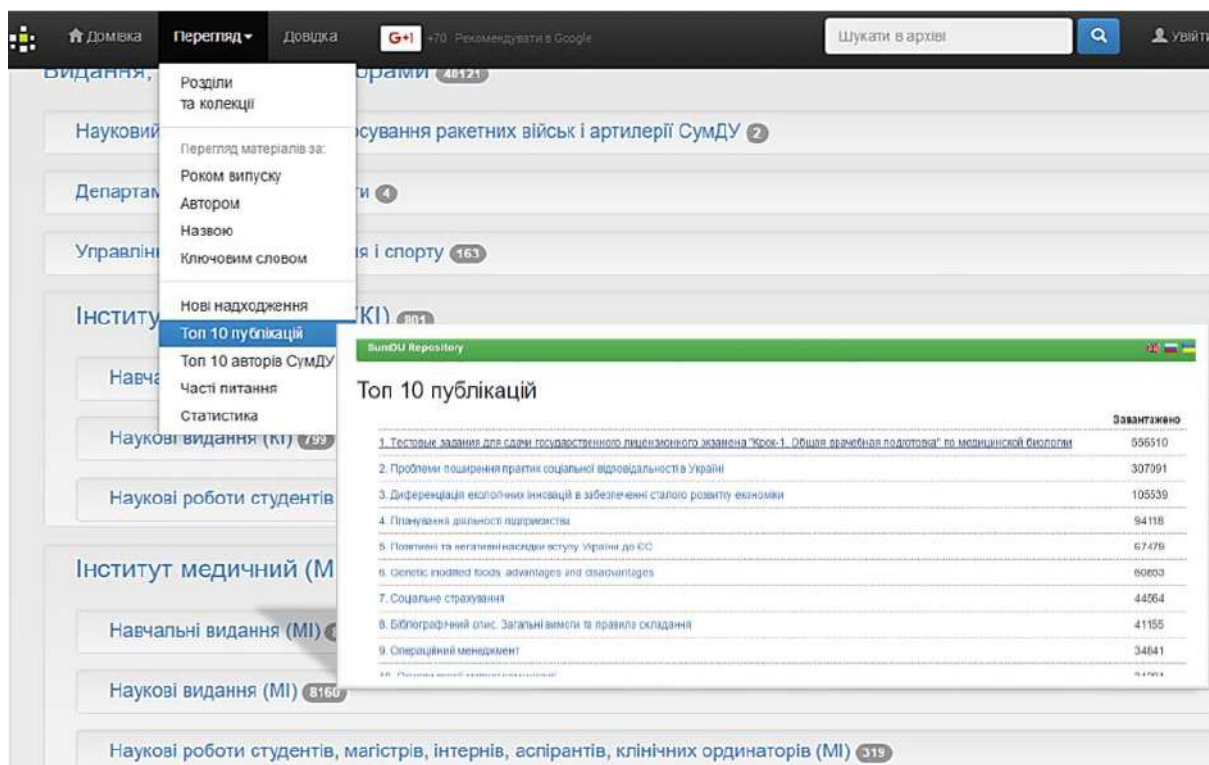
Електронний архів наповнюється науковими, науково-методичними, навчальними документами шляхом депонування (матеріали розміщують уповноважені депозитори – відповідальні особи, які закріплені на кафедрах, співробітники бібліотеки) та самоархівування (матеріали розміщують безпосередньо автори публікацій).

В обов'язковому порядку розміщуються твори, які рекомендовані до видання Вченою радою університету та/або видані при повному або частковому фінансуванні СумДУ у видавництві СумДУ чи в інших видавництвах. При цьому автори заздалегідь повинні повідомляти видавців про політику відкритого доступу, яку підтримує університет, зокрема й щодо розміщення творів у електронному архіві.

Процес архівування матеріалів до репозитарію передбачає узгодження питань авторського права: укладається авторський договір про передачу невиключних прав на об'єкти авторського права, що розміщуються в електронному інституційному репозитарії.

Побудовано простий та ефективний пошуковий сервіс. Механізм пошуку надає можливість уточнення запиту за: автором, назвою, ключовими словами тощо. Діють додаткові фільтри в межах отриманого результату – сортування за роком, назвою тощо. Упроваджено можливість перегляду документів, що додані останніми, перегляд топ-10 авторів, топ-10 публікацій за кількістю завантажень тощо (рис. 4.7).

Важливим джерелом аналізу затребуваності наукових праць є статистичні показники. Електронний архів є сервісом для оприлюднення власних наукових напрацювань та, одночасно, інструментом аналізу науково-дослідної діяльності (кожен обліковий запис має статистичні дані перегляду та завантажень документа).

Примітка. Знімок з екрану сторінки ESSUIR.

Рисунок 4.7 – Функціональні можливості репозитарію.

Модуль «Топ-10 публікацій».

Електронний архів СумДУ зареєстровано в світових каталогах (реєстрах) відкритого доступу: Реєстрі репозитаріїв відкритого доступу (Registry of Open Access Repositories, ROAR), що підтримується Університетом Саутгемптона у Великій Британії; Довіднику репозитаріїв відкритого доступу (Directory of open Access Repositories, DOAR); індексується у Google Scholar.

У 2013 р. репозитарій отримав власний Міжнародний стандартний серійний номер (ISSN), що означає визнання архіву як інформаційного ресурсу та дає йому статус офіційного електронного видання.

Ефективність та результативність політики відкритого доступу, що провадить Сумський державний університет, оцінюється менеджментом університету через результати Інституційного репозитарію СумДУ в рейтингу Ranking Web of Repositories (Webometrics), який складається двічі на рік Національною дослідною радою Іспанії (CSIC). За результатами січневої версії 2017 року репозитарій СумДУ займає 317-у позицію з понад 2000 аналогічних архівів; у рейтингу наукових репозитаріїв країн

Центральної та Східної Європи СумДУ займає 8-у позицію; із початку створення репозитарій посідає лідируючі позиції серед аналогічних вітчизняних інституційних репозитаріїв – 1-ше місце серед репозитаріїв вишів України.

Як зазначають автори рейтингу, його метою є підтримка політики відкритого доступу як до формалізованих результатів наукової діяльності (дисертації, статті, монографії, тези конференцій тощо), та і неформалізованих (препринти, чернетки наукових статей). Через відкритий доступ з одного боку очікується підвищити якість наукових робіт за рахунок природного збільшення цільової аудиторії, яка може зробити якісну рецензію (peer review), а з іншого – надати можливість доступу до нових знань широкому загалу, особливо в економіках, що розвиваються, і не мають змогу оплачувати платний доступ до наукових та бібліометричних баз даних.

Рейтинг Webometrics Repositories оцінює відкритість та значущість репозитаріїв світу за допомогою наступних показників (надалі рейтингові позиції СумДУ вказані серед українських та світових як інституційних, так і галузевих репозитаріїв станом на січень 2017 року) [191].

Зокрема:

1. Scholar (30% загального рейтингу) – кількість файлів усіх типів (у т.ч. звичайних веб-сторінок, але за виключенням патентів та цитувань), розміщених у репозитарії та проіндексованих спеціалізованою пошуковою системою Google Scholar. Пошуковик Google Scholar гарантує, що проіндексований ним контент є науковим та у деякій мірі пройшов перевірку на якість. Чим більше репозитарій буде мати повнотекстових наукових робіт, тим кращим буде цей показник. Сумський державний університет за цим показником займає 1-е місце в Україні та 69-е у світі (топ-3%). Проте через деякі обмеження Google Scholar (наприклад, щодо проблем з індексацією деяких повнотекстових pdf-документів), автори рейтингу ввели наступний скорегований показник масштабу репозитарію.

2. Size (10% загального рейтингу) – кількість файлів усіх типів (у т.ч. звичайних веб-сторінок), розміщених у репозитарії та проіндексованих загальною пошуковою системою Google, яка є «очима» більшості кінцевих користувачів (споживачів інформації). Як говорять, якщо інформації немає в Google, можна вважати, що її взагалі не існує. За цим показником

Сумський державний університет займає 4-е місце в Україні та 209-е у світі (топ-9%).

3. Visibility (50% загального рейтингу) – кількість зовнішніх мереж (subnets), з яких надходять гіперпосилання (цитування) на матеріали репозитарію, згідно з базами даних Majestic та Ahrefs (обирається найбільше з двох значень). Зовнішньою мережею (subnet) називається IP-адреса джерела з точністю до трьох перших октетів IP-адреса у форматі IPv4. Цей показник оцінює якість матеріалів репозитарію через цитованість різними зовнішніми (непідконтрольними власниками репозитарію) джерелами інформації. За цим показником Сумський державний університет займає 2-е місце в Україні та 692-е у світі (топ-30%). Ця оцінка також підсилюється наступною оцінкою згадування репозитарію у соціальних медіа.

4. Social (10% загального рейтингу) – кількість згадувань репозитарію (фактичного – його домену) у наступних соціальних медіа:

- соціальні мережі академічного спрямування: ResearchGate, Academia, Zenodo, FigShare, BibSonomy, CiteULike, CrossRef, DataDryad;
- соціальні мережі професійного спілкування: LinkedIn, SlideShare, Scribd;
- соціальні мережі-енциклопедії: Wikipedia, Wikia, Wikimedia;
- соціальні мережі-відеосервіси: YouTube, Vimeo;
- соціальна мережа спільної роботи та контролю версій над проектами GitHub;
- соціальні мережі загального характеру: Google Plus, Facebook, Instagram, Pinterest, Reddit, RenRen, Tumblr, Twitter, Weibo, VK.

Вважається, що поширення наукових матеріалів через соціальні медіа є ознакою сучасного та актуального наукового контенту. За цим показником Сумський державний університет займає 3-е місце в Україні та 529-е у світі (топ-23%).

Як видно, інституційний репозитарій Сумського державного університету має високі вебметричні показники масштабу, але при цьому показники якості та затребуваності контенту мають суттєві резерви для зростання. З метою стимулювання авторів університету до популяризації своїх наукових результатів в мережі Інтернет та постійного моніторингу їх цитованості та згадуваності, у тому числі в соціальних мережах, було

розроблено декілька показників у внутрішньоуніверситетському рейтингу структурних підрозділів [192, 193].

Наразі репозитарій містить понад 52 тис. наукових публікацій, доступних користувачам усьому світу.

Сайт репозитарію має відкриту для загального перегляду статистику, яка обраховується програмним забезпеченням репозитарію (DSpace), статистичними сайтами LiveInternet та Openstat. Щороку кількість переглядів в середньому становить 700 тис., завантажень – понад 2 млн. документів.

Основними перевагами електронного архіву є: відсутня вартість публікації, зменшення часу опублікування, забезпечення багатоаспектного пошуку матеріалів, вільний доступ до наукових досліджень університету для світової спільноти, забезпечення доступу та збереження неопублікованих або малотиражних документів, формування електронної колекції праць окремого автора, збереження авторських прав (табл. 4.1).

Таблиця 4.1 – Переваги створення та використання репозитарію

Для науковця:	Для наукового підрозділу:	Для університету:
<p>Централізоване та довгострокове збереження матеріалів в електронній формі</p> <p>Можливість доповнення та редагування праць</p> <p>Збереження авторських прав</p> <p>Підвищення індексу цитувань його праць</p> <p>Налагодження співпраці з колегами-науковцями з інших країн</p>	<p>Тривалість та постійність наявної інформації в мережі</p> <p>Збереження матеріалів</p> <p>Зростання рівня цитованості праць співробітників</p> <p>Розповсюдження матеріалів</p>	<p>Розповсюдження результатів наукових досліджень співробітників</p> <p>Зберігання, розвиток і ефективне використання науково-педагогічного потенціалу</p> <p>Відкритий доступ до матеріалів</p> <p>Розвиток наукової комунікації</p> <p>Надійна та доступна система обліку та контролю активності публікацій викладачів</p> <p>Підвищення рейтингу</p>

Примітка. Складено авторами

Інституційний репозитарій є важливою складовою наукової комунікації, що забезпечує вільний доступ до інформації та сприяє інтеграції української науки у світову.

Як і в будь-якій новій моделі наукових комунікацій, у системах відкритого доступу існують недосліджені можливості, несподівані рішення, проблеми та перспективи.

Створення повнотекстових наукових ресурсів, доступ до яких ускладнений паролями, різнорівневим доступом, платою за користування, завдає неприпустимої шкоди розвитку науки й освіти.

У розвинених країнах реалізовано доступ до повнотекстових баз з усіх галузей знань, що створює сприятливі умови для дослідників. Щойно набула поширення тенденція зниження доступності до наукових ресурсів через зростання цін, західним науковим товариством було запропоновано вихід – використання технологій відкритого доступу з можливістю безкоштовного перегляду та самоархівування.

З огляду на тенденції зростання кількості вітчизняних електронних архівів виникає необхідність формування національної структури, яка взяла б на себе завдання створення національної системи репозитаріїв, їх сертифікації та обліку. Наприклад, на загальноєвропейському рівні функціонує проект OpenAIRE – пошукова система, яка інтегрує публікації з електронних журналів та електронних архівів (репозитаріїв). Проект OpenAIRE спрямований на підтримку відкритого доступу в Європі.

Для більшості вчених відкритий доступ – природний і бажаний спосіб поширення публікацій, тим більше, що він не означає, що викладаються в Інтернет всі результати, які мають перспективи продажу. Але навіть для таких робіт розміщення у відкритому доступі бібліографії може бути корисним.

Таким чином, інтереси вчених, адміністраторів, суспільства, бібліотекарів сходяться на одному. Саме на останніх лежить важлива місія стати провідниками й організаторами відкритого доступу.

Регулярне інформування про переваги підтримки руху Відкритого доступу та нові технології його запровадження, тісна співпраця з мультидисциплінарними науковими групами фахівців мають змінити суто прагматичне ставлення науковців до ініціативи Відкритого доступу та

підвищити розуміння важливості його ролі у науковому прогресі людства [194].

Якісне наповнення та функціонування репозитарію залежить від багатьох факторів, врахування яких є обов'язковим завданням бібліотечного менеджера.

Чітке усвідомлення поставлених завдань та виправдання очікувань користувачів сприяє створенню відмінного інформаційного продукту, а, отже, дає змогу заручитися міцною підтримкою ззовні та всередині установи щодо майбутнього функціонування репозитарію [195].

Інтеграція українських репозитаріїв у загальносвітові бази, створення зведених інституційних репозитаріїв, розробка власних модулів відкритого доступу, відкриття українських репозитаріїв світовій науковій спільноті визначають перспективні напрями розвитку.

WEB-простір Бібліотечно-інформаційного центру Сумського державного університету (БІЦ СумДУ) - основна платформа доступу до авторитетних електронних ресурсів та баз даних. Система ефективних наукових комунікацій передбачає організацію бібліотекою доступу до вітчизняних і зарубіжних баз даних для налагодження наукового партнерства, ознайомлення з результатами наукових досліджень, підготовки високоінтелектуальних фахівців.

Бібліотека СумДУ обрала для себе комплексний підхід до вирішення питання постачання інформації, а отже, користувач може отримати комплект інформаційних матеріалів, у т.ч. Інтернет-ресурси та доступ до комерційних продуктів.

Електронні ресурси відкритого доступу представлено окремими колекціями, універсальними та тематичними за змістом. Розглянемо деякі з них.

Розділ «Наукові ресурси України» представлено посиланнями на бази «Наукова періодика України» (колекція журналів і збірників наукових праць Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського), «Бібліотека авторефератів» (база авторефератів дисертацій Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського), «Відкриті архіви України» (база електронних архівів, що надають відкритий доступ до наукових праць власних інституцій).

Забезпечують доступ до авторитетної наукової інформації бази вільного доступу:

- OAI Гарвестер – система глобального пошуку повнотекстової наукової інформації у відкритих архівах України. Система підтримується Інститутом програмних систем НАН України та Житомирським державним університетом ім. Івана Франка.

- Цифрова патентна бібліотека – колекція вміщує інформацію щодо патентів на об'єкти інтелектуальної власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки).

- Directory of Open Access Journals (DOAJ) – директорія авторитетних рецензованих наукових журналів відкритого доступу з понад 130 країн світу.

- arXiv.org – безкоштовний архів електронних публікацій наукових статей і препринтів.

- InTech – видавець журналів і книг відкритого доступу з різних галузей науки та техніки. У видавництві публікуються понад 20 000 авторів найкращих університетів світу. Досить широко представлена предметна рубрика «Фізичні науки, техніка та технології».

- SpringerOpen – колекція наукових книг і журналів відкритого доступу міжнародної видавничої компанії Springer.

Із повним переліком представлених баз вільного доступу можна ознайомитись на сайті БІЦ СумДУ в розділі «Ресурси вільного доступу».

Окремо виділені Патентна база та Відкриті освітні ресурси.

Кваліфікована організація доступу до електронних ресурсів передбачає визначення відповідності змісту ресурсу інформаційним потребам користувачів, технічним критеріям тощо. Бібліотекар, перш за все як менеджер, досліджує ресурс, сервісні та пошукові можливості, перевіряє та налагоджує технічні параметри доступу, а вже потім пропонує його користувачу, здійснює методичний супровід, надає групові й індивідуальні консультації тощо.

У 2010 р. БІЦ СумДУ долучився до проекту «Електронна бібліотека України: створення Центрів знань в університетах України» (ElibUkr). Реалізація проекту надає можливість забезпечити механізм обміну інформацією та вдосконалювати інформаційну базу науково-освітньої діяльності університету.

Через проект ELibUkr студенти, викладачі та науковці Сумського державного університету мають змогу користуватися електронними ресурсами в режимі тріал-доступу (щороку близько 15 електронних ресурсів). Електронні авторитетні бази даних, платформи, колекції видань, електронні бібліотеки, програмні продукти забезпечують доступ до світових наукових досліджень, практик, статистичних даних. До переліку інформаційних продуктів, що університет отримує в тестовому режимі, належать електронні ресурси з різних напрямів (наукові журнали та книги від іноземних видавництв Springer, Gale CengageLearning, SAGE, електронні бібліотеки та колекції Wiley Online Library, McGraw-HillBookLibrary, AccessEngineering, AccessMedicine, світовий економічний контент IMF eLIBRARY, найбільша повнотекстова база даних зарубіжних дисертацій ProQuest – Dissertations&Theses та багато інших).

Бібліотечно-інформаційний центр СумДУ спільно з Асоціацією «Інформатіо-Консорціум», метою якої є організація доступу до світових електронних баз даних, вже кілька років поспіль організовує доступ до електронних ресурсів світових видавництв EBSCO, Elsevier, EastView та надає користувачам інформаційну підтримку й консультації по роботі з ресурсами.

Із 2015 р. БІЦ СумДУ є учасником Консорціуму науково-освітніх установ по забезпеченню електронними інформаційними ресурсами e-VERUM. Головною метою діяльності Консорціуму є покращення забезпечення електронними інформаційними ресурсами університетських і науково-дослідних установ України, підвищення продуктивності й ефективності діяльності вчених, сприяння збільшенню числа публікацій у провідних наукових виданнях, поліпшення показників української науки в міжнародних рейтингах.

Сьогодні перед академічними спільнотами всього світу стоїть питання академічної доброчесності під час навчання чи наукової діяльності. Тому окрему групу складають електронні ресурси, що сприяють доброчесній освітній і науковій діяльності університету. Так, перевірку робіт на плагіат забезпечують антиплагіатні програмні продукти, доступні користувачам університету, зокрема, українська антиплагіатна програма Unplag; польська антиплагіатна база StrikePlagiarism.

Методичною інструкцією щодо перевірки наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних і навчальних робіт на академічний плагіат передбачено ряд інших програмних продуктів, які знаходяться у відкритому доступі, таких, як: eTXT Антиплагіат, Advego Plagiat, Shingles Expert тощо. Ці програмні продукти покликані забезпечити ефективну перевірку академічних текстів на плагіат, що сприятиме покращенню освітньої та наукової діяльності університету.

Постійно користувачі отримують доступ до передплачених університетом баз даних, доступ до яких здійснюється виключно з локальної мережі університету: підручники та навчальні посібники видавництва «ЦУЛ-онлайн», система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, інформаційно-довідкова система «Леонорм-Інформ», наукометрична база Scopus та ін.

Доступ до передплачених електронних ресурсів здійснюється виключно з локальної мережі університету шляхом підключення до IP-адрес. Система університету влаштована таким чином, що доступ до таких ресурсів здійснюється в усіх структурних підрозділах не тільки бібліотечно-інформаційного центру, але й з кафедр і віддалених структурних підрозділів університету.

Отже, електронні інформаційні ресурси стали невід'ємним зручним інструментом повсякденної діяльності для науковців і студентів, адже кожен із учасників науково-освітньої діяльності спрямований на одержання та використання знань та інформації. Відповідно призначення сучасної бібліотеки вищого навчального закладу – створювати прозорий інформаційно-комунікаційний простір для користувачів і забезпечення доступу до актуальної й достовірної інформації [196].

4.4 Єдиний автоматизований фонд науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та захищених дисертацій України

Однією з перших серед країн СНД в Україні був прийнятий Закон України «Про науково-технічну інформацію» [48], а в 1992 р. відповідно до його основних положень – урядові рішення «Про державну реєстрацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій» [197]

та «Про державний облік засекречених науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок і дисертацій» [198, 199].

На початку 90-х років процес реєстрації науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) і захищених дисертаційних робіт (ДР) не був автоматизований, а реєстраційні та облікові картки були аналогічні тим, які використовувались при СРСР. Будь-яка організація могла зареєструвати свою роботу як НДДКР, що було корисно, адже така робота звільнялась від сплати ПДВ.

Для підвищення ефективності й модернізації процесу реєстрації НДДКР та захищених дисертацій у 1997 р. в УкрІНТЕІ розпочато роботи по розробці унікальних технологічних процесів із автоматизації всіх ланок системи реєстрації, обліку та використання інформації з НДДКР і захищених дисертацій України. В результаті була створена Єдина державна автоматизована система технології реєстрації, обліку, експертизи і використання інформації з НДДКР і дисертацій України (ЄДАС НДДКР і ДР України).

Мета її створення – забезпечення виконання функцій реєстрації, збереження та використання інформації з НДДКР і захищених дисертаційних робіт в Україні з послідовним формуванням електронного інформаційного фонду у вигляді загальнодоступних баз даних.

Ця система складається з таких основних частин:

- фонду рукописних першоджерел (звітів, пояснювальних записок і дисертаційних робіт);
- державного реєстру НДДКР та захищених дисертацій України з фондом вторинної інформації (фонд реєстраційних карток на розпочаті НДДКР, облікових карток на проміжні і заключні звіти та облікових карт дисертацій);
- системи баз даних для забезпечення інформаційно-аналітичної роботи з автоматизованим інформаційним фондом НДДКР і ДР;
- загального та спеціального програмного забезпечення для підтримки автоматизованих функцій по супроводженню та забезпеченню інформаційно-пошукових операцій в інформаційному фонді НДДКР і ДР;
- електронної читальної зали для безпосереднього доступу читачів до автоматизованого інформаційного фонду НДДКР і ДР;

- контур системи баз даних та державного реєстру НДДКР та захищених дисертацій України з фондом вторинної інформації (фонд реєстраційних карток на розпочаті НДДКР, облікових карток на проміжні і заключні звіти та облікових карт дисертацій – для інформації ДСК);

- контур системи баз даних та державного реєстру НДДКР та захищених дисертацій України з фондом вторинної інформації (фонд реєстраційних карток на розпочаті НДДКР, облікових карток на проміжні і заключні звіти та облікових карт дисертацій – для секретної інформації);

Відповідно до постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наукових об'єктів, що становлять національне надбання»[200] та «Про внесення змін до переліку наукових об'єктів, що становлять національне надбання»[201] Автоматизований інформаційний фонд (АІФ) науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і захищених дисертацій УкрІНТЕІ є національним надбанням держави і зберігає дані про результати і досвід науково-технічної діяльності.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання», науковий об'єкт, що становить національне надбання, – це «унікальний об'єкт, що не піддається відтворенню, втрата або руйнування якого матиме серйозні негативні наслідки для розвитку науки та суспільства» [202].

Наприкінці 2015 р. була прийнята у експлуатацію база даних «Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави», яка була введена до складу Єдиної державної автоматизованої системи технології реєстрації, обліку, експертизи й використання інформації з НДДКР і дисертацій України, як складова державної системи ресурсів науково-технічної інформації.

ЄДАС НДДКР України призначена для автоматизації всього комплексу технологічних функцій спеціалістів УкрІНТЕІ з державної реєстрації, обліку і збереженню інформації документів з розпочатих і завершених НДДКР і захищених дисертацій, що надходять для реєстрації, контролю на відповідність затвердженим нормативним документам по порядку їх підготовки, заповненню, веденню реєстраційної документації, а також накопиченню, класифікації, збереженню та обробці інформації про НДДКР і дисертації, що виконуються в Україні.

Усі автоматизовані функції взаємопов'язані між собою та утворюють єдину комп'ютеризовану технологію проходження інформації при реєстрації, збереженні і використанні інформації по НДДКР і захищених дисертаціях України.

На даний час ЄДАС НДДКР України функціонально представляє собою фізичне та функціональне об'єднання трьох черг системи – першої, другої та третьої. Це зв'язано з наявністю одночасного використання трьох поколінь реєстраційно-облікових документів, які були прийняті для державної реєстрації НДДКР і захищених дисертацій згідно трьох Порядків державної реєстрації та обліку відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій – затверджених у 1993, 1997 та 2008 роках.

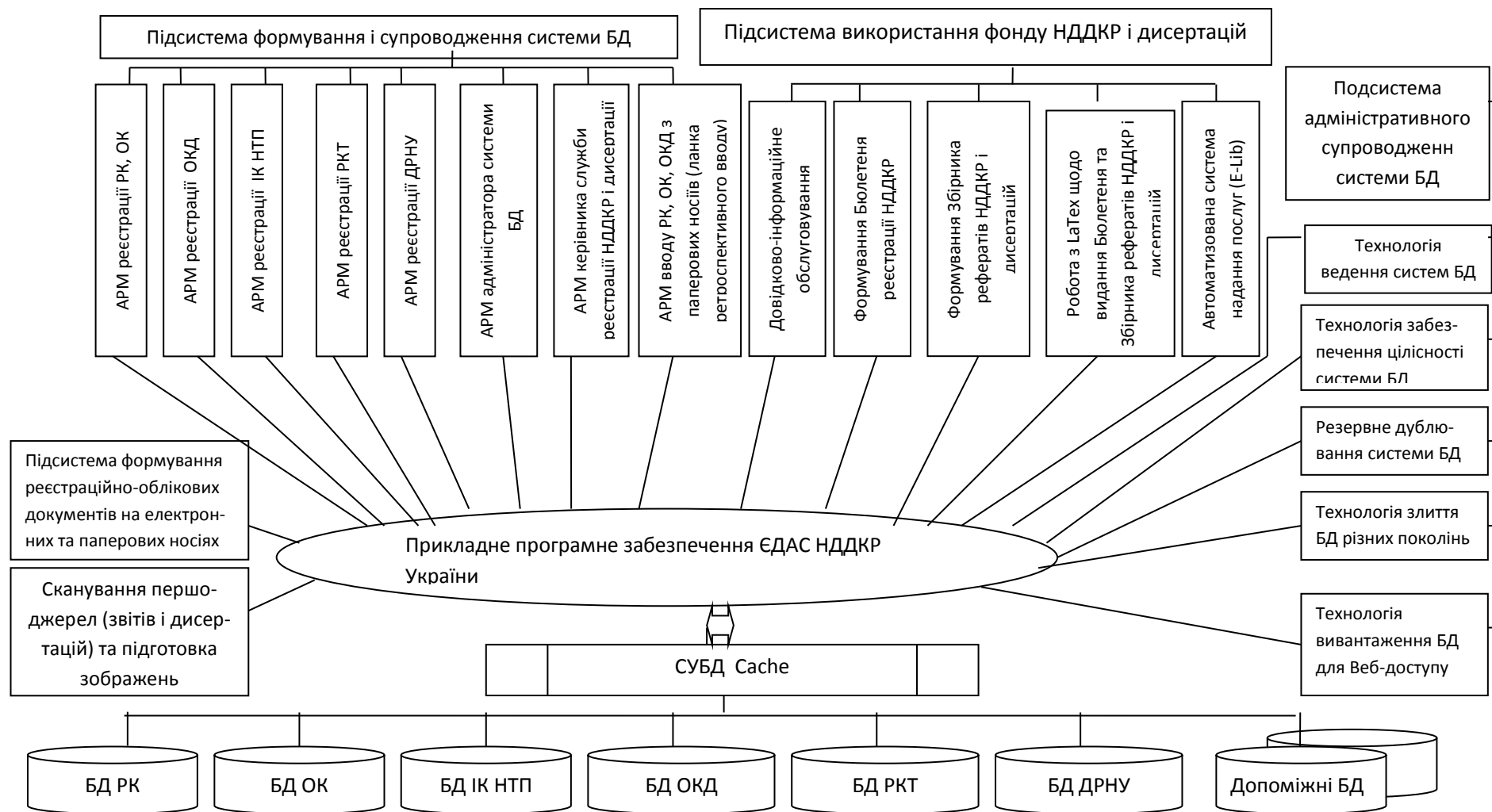
На рис. 4.8 представлена схема основних функціональних підсистем та елементів ЄДАС НДДКР України та їх головні призначення.

Для підтримки повнотекстових першоджерел (дисертацій та звітів НДДКР) великого обсягу прийнято рішення використовувати файлову систему Windows, але організовану відповідно до прийнятого стандарту (рис. 4.9).

Для забезпечення доступу до повних текстів читачів Електронної читальної зали з БД НДДКР (ОКД) формується окрема БД, яка використовується відповідним програмним забезпеченням E-Lib.

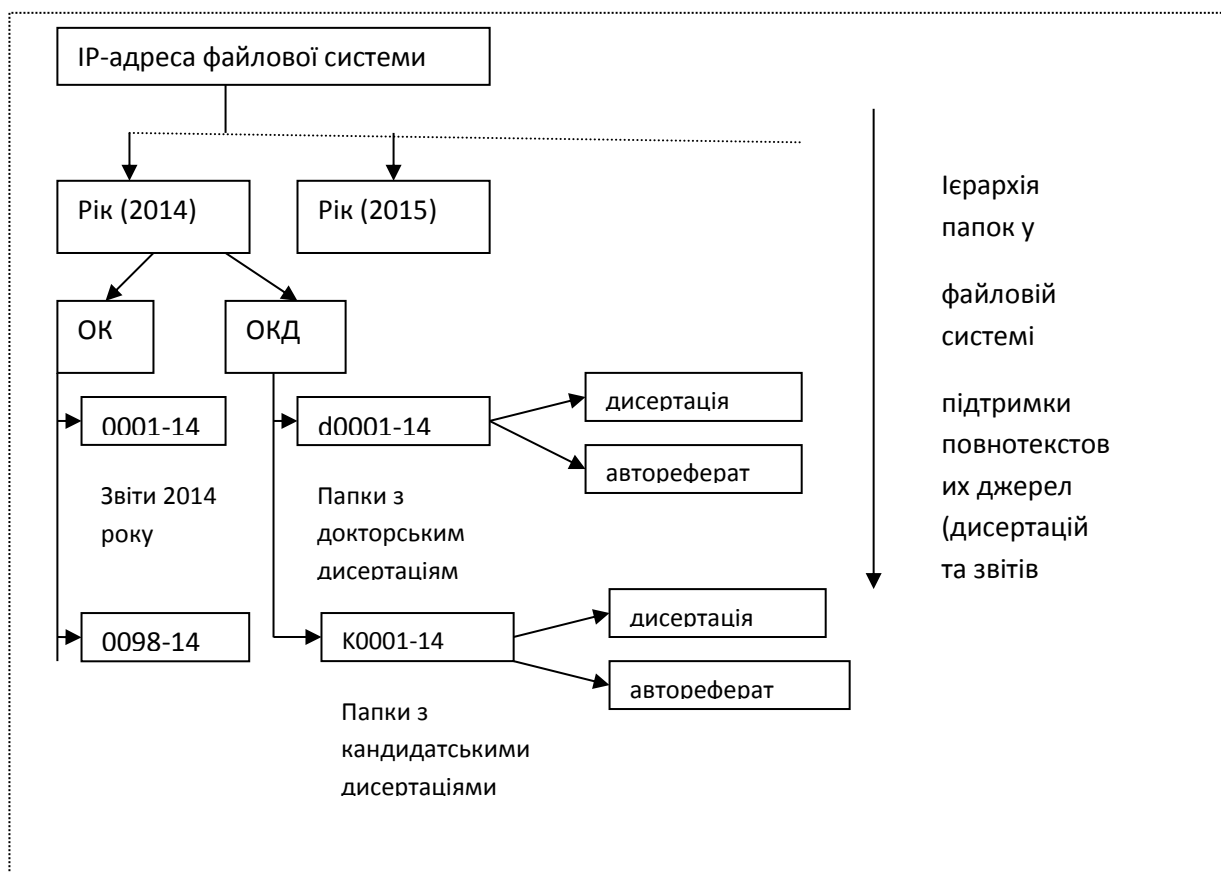
Таким чином, недрукована науково-технічна інформація, оформлена у вигляді загальнодоступних баз даних є однією з центральних частин усього науково-технологічного інформаційного простору, а державна автоматизована система підтримки технології організації централізованого збору, обробки, накопичення та використання інформації з НДДКР і захищених дисертацій є однією з головних систем по формуванню електронного інформаційного середовища з науково-технологічної діяльності в Україні.

На основі системи БД НДДКР ЄДАС НДДКР України проводиться детальний моніторинг наявних управлінських рішень щодо науково-технічної діяльності в Україні. Система дозволяє проводити аналіз коштів, витрачених на НДР кожним розпорядником бюджетних коштів та співставляти їх з результатами НДР (отриманою науково-технічною продукцією).

Примітка. Складено автором.

Рисунок 4.8 – Структурно-функціональна схема основних функціональних підсистем та елементів ЄДАС НДДКР України

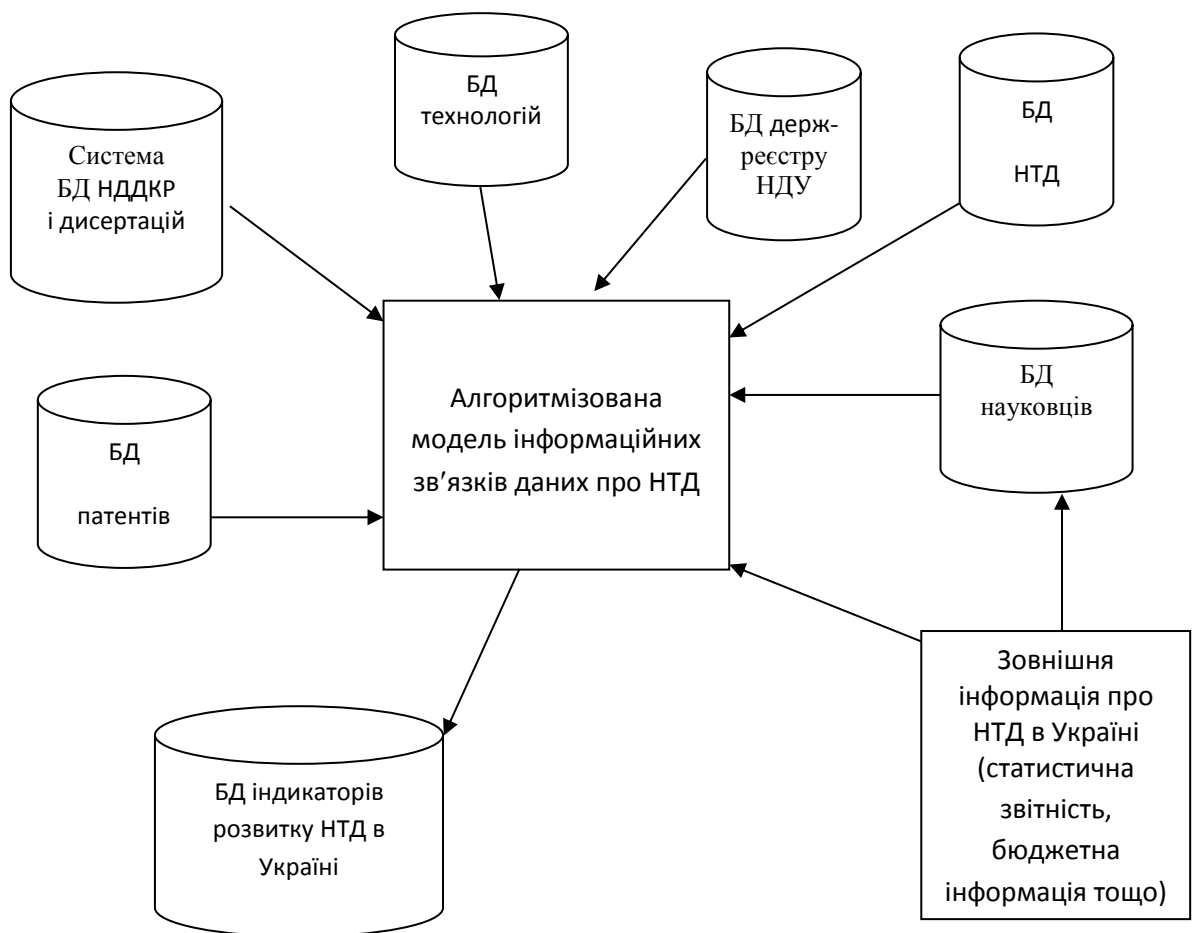
Примітка. Складено автором.

Рисунок 4.9 – Файлова система підтримки першоджерел
ЄДАС НДДКР

З урахуванням розпочатої розробки програмного комплексу та БД для пошуку аналогів тем НДДКР, які замовляються розпорядниками бюджетних коштів, та аналізу вже отриманих по наданій тематиці НДР, виконавців, науково-технічної продукції та кошторисної вартості вже виконаних НДДКР, у системі ЄДАС НДДКР отримуємо замкнутий контур аналізу та контролю науково-технічної діяльності в державі.

На рис. 4.10 представлена структурна модель інформаційних зв'язків між БД та ЕІР з НТД при виконанні експертизи, аналізу та прогнозуванні науково-технічної діяльності в Україні.

Зв'язки ЄДАС НДДКР України з іншими автоматизованими системами і базами даних НТЕІ мають характер організаційний, інформаційний та технологічний.

Примітка. Складено автором.

Рисунок 4.10 – Структурна модель інформаційного забезпечення моніторингу НТД

Основними базами даних, що є сумісними по інформації з ЄДАС НДДКР України, є наступні:

- система баз даних БД завершених технологій України;
- БД «Державний реєстр наукових установ, яким надається підтримка держави»;
- база даних науково-дослідних установ України;
- база даних науково-технічної продукції і пропозицій наукових установ України по результатах закінчених НДДКР;
- інші.

Інформаційно-технологічний зв'язок між системами БД ЄДАС НДДКР України здійснюється шляхом технологічних процедур одночасного вивантаження записів, що мають відношення до інших БД з

перетворенням елементів структури записів БД НДДКР у потрібну структуру запису БД, що отримує інформацію.

До таких БД відносяться:

- база даних «Науковці України»;
- база даних науково-дослідних установ України.

Такий зв'язок означає, що система БД НДДКР є одним із джерел інформації для формування записів перелічених вище БД.

Організаційний зв'язок система БД ЄДАС НДДКР України має з БД науково-технічних програм, а також БД запитів на проекти по конкурсах з науково-технічних програм, що об'явлені МОН України.

У найближчій перспективі під час створення Національного репозитарію академічних текстів необхідно буде організувати взаємодію АФ НДДКР і ДР та, можливо, інших електронних інформаційних ресурсів УкрІНТЕІ зі сховищем академічних текстів.

5. ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО РЕПОЗИТАРІЮ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ

Нинішня ситуація в інноваційній сфері країни досить складна. Використання міжнародних рейтингів як агрегованих індикаторів дає підстави стверджувати: Україна має значне відставання від країн-лідерів, а також тих, які мають розвинену інноваційну систему. Зокрема, за глобальним індексом інновацій країна посідає 50-е місце зі 127 [203]; за глобальним індексом конкурентоспроможності – 85-е місце зі 138 [204]; у Європейському інноваційному табло – останнє місце з 36 [205]; за індексом інноваційного розвитку агентства Блумберг – 42-е місце з 50 [206]; у рейтингу конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту – 60-е місце з 61 [207].

Щоб змінити ситуацію у сфері освіти, науки та інновацій, необхідні системні нетривіальні дії, орієнтовані на досягнення чітко визначених стратегічних цілей і тактичних завдань. Адже потрібно забезпечити максимально ефективне використання наявного потенціалу й концентрацію зусиль та ресурсів на формуванні нових «проривних» рішень [208].

Проблеми, накопичені в освітній, науковій та інноваційній сфері України, достатньо висвітлені у спеціальній літературі. Вітчизняні дослідники, як правило, проводять глибокий аналіз стану названих сфер, використовуючи статистичні дані, результати опитувань та експертні оцінки [209, 210, 211], визначають тенденції та перспективи розвитку [212, 213, 214], багато уваги приділяють нормативно-правовому середовищу, проводять порівняння із зарубіжними країнами [215, 216].

У контексті інформаційного забезпечення зазначених сфер, як правило, увага зосереджується на вивченні зарубіжного досвіду, аналізі перспектив розвитку цифрових інформаційних систем у окремих вищих навчальних закладах або відомчих бібліотеках, опрацюванні пропозицій щодо вирішення часткових методичних, правових та організаційних проблем формування ресурсів віддаленого доступу [217, 218, 219, 220].

Разом з тим, у роботах вітчизняних дослідників майже не розглядались питання створення єдиної національної інформаційно-технічної та комунікаційної системи, яка б дозволяла не лише формувати

та використовувати бази наукових, методичних і навчальних текстів, патентної та іншої інформації, а й системно їх обробляти, інструментально підтримувати політику академічної доброчесності, здійснювати комплексний аналіз вітчизняного наукового ландшафту. Сказане визначає актуальність і спрямованість даного дослідження.

З проблем, які потребують вирішення в Україні, вважаємо за необхідне зосередити свою увагу на наступних:

- неповна відповідність якості освіти запитам ринку і вимогам поточного часу, недостатня орієнтація на підготовку фахівців з компетенціями, які будуть затребувані у середньо- і довгостроковій перспективі;
- значний розрив між науковим потенціалом та практичним впровадженням наукових розробок у виробничу діяльність, низький рівень їх комерціалізації та трансферу знань і технологій;
- закритість наукової інформації або істотна обмеженість у доступі до неї, а також недостатньо прозора система оцінювання учасників освітнього, дослідницького та інноваційного процесів;
- обмеженість фінансових ресурсів, та, відповідно, недостатнє фінансування наукової та освітньої сфери, що посилюється недостатністю інституційної підтримки та дублюванням запитів на вирішення дослідницьких завдань.

Процес підготовки кадрів в «єру інновацій» [221, 222] повинен відповідати кращим світовим стандартам. Для безперервного підвищення якості вищої освіти і, як наслідок, – рівня наукової діяльності, необхідно:

- організаційно та адміністративно підтримувати модель інтернет-освіти (в першу чергу – для осіб, які підвищують свою кваліфікацію, здійснюють перенавчання, освоюють нові навички, збагачують/розвивають набуті раніше компетенції);
- зробити максимально доступною навчальну та просвітницьку літературу, наукову й патентну інформацію. Для цього, зокрема, слід створити диверсифіковану і добре структуровану платформу знань, пов'язану з аналогічними вітчизняними й зарубіжними інтернет-ресурсами відкритого доступу;

– активно впроваджувати принципи академічної культури^b, формувати навички наукового письма, розширювати знання у галузі сучасної методології.

Підтримку трансферу знань і технологій та технологічного розвитку можуть забезпечити інституції, які виконуватимуть функції з просування вітчизняних науково-технічних розробок на виробництво та за кордон.

Надзвичайно гострі питання фінансової підтримки науки можна спробувати вирішити, відштовхуючись від характеру проблем. Обсяги державного фінансування недостатні та скорочуються; має місце нераціональне використання бюджетних коштів внаслідок дублювання досліджень і розробок. При цьому вітчизняний бізнес, який перебуває у складних умовах споживчого ринку, що згортається, та високих витрат, практично звів до мінімуму свою участь у прямому фінансуванні наукових досліджень. Але цього недостатньо. Частина існуючих проблем можна вирішити більш раціональним адмініструванням наявних внутрішніх ресурсів і більш активним залученням зовнішніх [223]. Також слід розширити доступ розпорядників бюджетних коштів до реєстру несекретних розробок, опису отриманих під час проведення НДДКР результатів, інформації про впровадження та відповідної аналітики. Це не потребуватиме задіяння суттєвих ресурсів, оскільки відповідний реєстр ведеться. Разом із тим, розміщення на єдиній професійно організованій платформі даної інформації, доповненої актуальними відомостями про всі поточні запити на проведення досліджень (включаючи приватні проекти, замовлення підприємств (у т.ч. з державною участю) і бюджетних організацій, а також гранти міжнародних інституцій та іноземних компаній) зробить систему фінансування науки більш впорядкованою й транспарентною.

Отже, вирішення значної кількості проблем залежить від організації системної роботи з інформацією – науковою, науково-технічною, освітньою.

^b Робота в цьому напрямку вже ведеться, але її потрібно підтримати організаційно і технічно. Наприклад, створення єдиного концентратора наукових робіт, доповненого інструментами перевірки на плагіат, може суттєво пришвидшити розвиток академічної доброчесності й оздоровити ситуацію, зробивши наукову сферу більш прозорою.

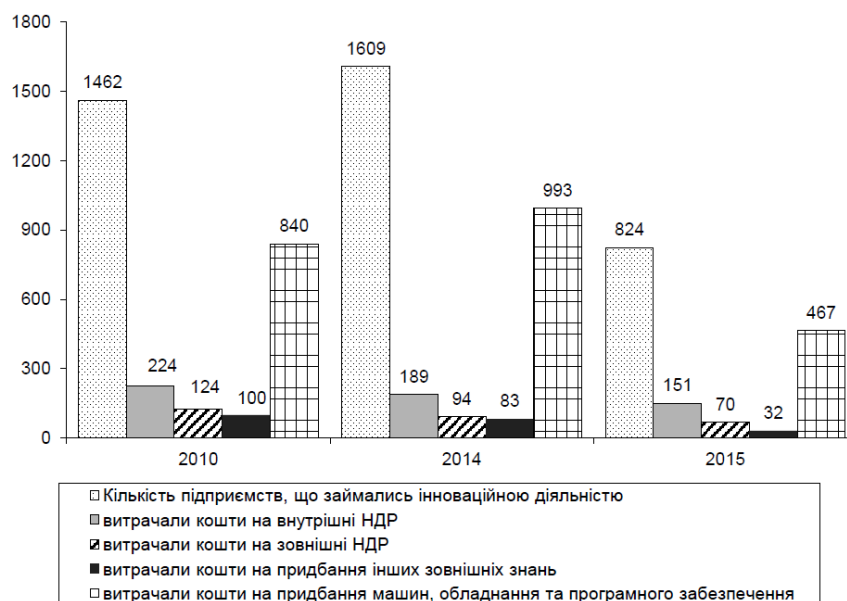
Наукова інформація являє собою логічно організовану сукупність відомостей, отриманих у процесі наукового пізнання, які відображають навколишній світ – явища і закони природи, суспільства, мислення та зафіксовані у формі, що забезпечує їх відтворення, використання й поширення. Науково-технічна інформація, у свою чергу, охоплює відомості про «досягнення науки, техніки і виробництва, одержані в ході науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [48].

Без якісної науково-технічної та освітньої інформації неможливі освітня діяльність та наукові дослідження, які у свою чергу виступають необхідною умовою продуктивної інтелектуальної діяльності та відправною точкою економічного й соціального розвитку. Щоб це було реалізовано на практиці, потрібно забезпечити вільний і безперешкодний доступ до наукової інформації, можливість її одержання, зберігання, використання й поширення для підтримки освіти, науки, виробництва. Це разом із можливістю отримання відомостей про науковців і практиків, які працювали задля вирішення певних проблем, оцінювання рівня та успішності впровадження наукових розробок, вивчення даних про патенти, виявлення продуктивних творчих колективів і провідних наукових установ за певним профілем значно скорочує шлях інноватора.

Інновації є основою розвитку економіки та суспільства в цілому, забезпечують прогрес виробничої сфери, при належному регулюванні сприяють збереженню та відновленню екосистем, дозволяють запроваджувати нові інструменти підтримки суспільних трансформацій. Вони реалізуються під час інноваційного підприємництва – самостійної, ініціативної, систематичної, здійснюваної суб'єктами господарювання (підприємцями) на власний ризик господарської діяльності з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку, під час якої відбувається створення, впровадження, поширення та реалізація інновацій, використання й комерціалізація результатів наукових досліджень та розробок і випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

За даними Державної служби статистики України інноваційною діяльністю займаються до 20% обстежених промислових підприємств, чисельність працюючих на яких перевищує 50 осіб (табл. 5.1). У першу чергу це підприємства з виробництва «фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів (47,5%), автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів (38,2%), комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (37,5%), інших транспортних засобів (36,1%), коксу та продуктів нафтоперероблення (28,6%), електричного устаткування (28,2%)» [224]. Також впроваджується біля 1200 інноваційних технологічних процесів на рік і створюється понад 300 передових технологій.

Їх кошти витрачались переважно на внутрішні НДР (рис. 5.1). Основним джерелом фінансування інноваційних витрат традиційно є власні кошти підприємств – понад 90% сукупних витрат на інновації. Причому на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення ними в останні 5 років витрачається від 60 до 80% сукупних інвестицій, на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки припадає від 7 до 22%, придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – від 0,4 до 2,3%, решта спрямовується на навчання та підготовку персоналу для розроблення і запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, заходи з ринкового упровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій.

Джерело [225].

Рисунок 5.1 – Інноваційна діяльність промислових підприємств, од.

Таблиця 5.1 – Інноваційна діяльність промислових підприємств за напрямками проведених інновацій

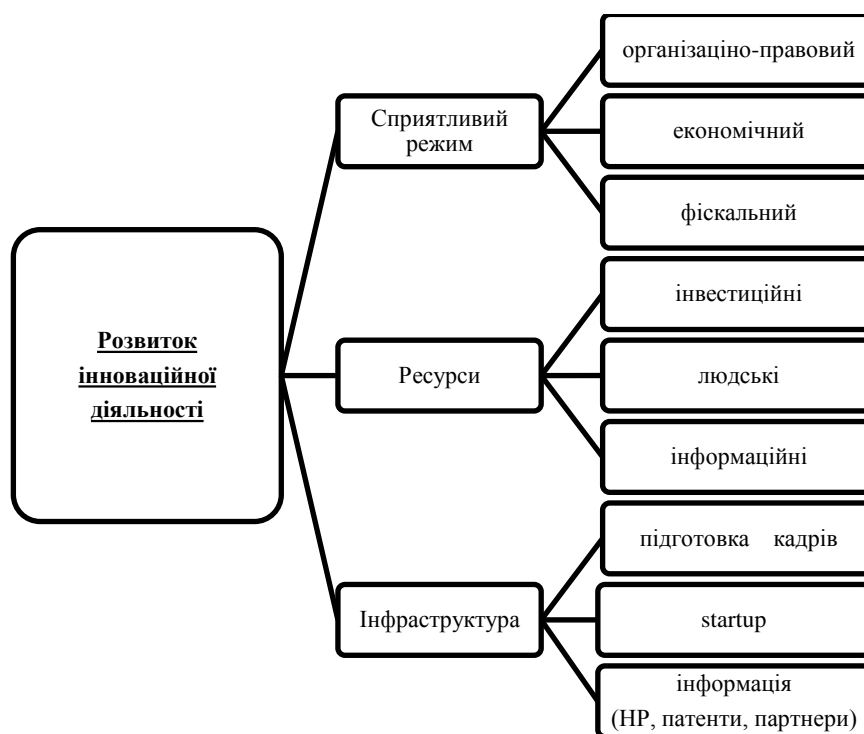
	2010		2014		2015 ¹	
	Усього	у відсотках до загальної кількості промислових підприємств	Усього	у відсотках до загальної кількості промислових підприємств	Усього	у відсотках до загальної кількості промислових підприємств
Кількість підприємств, що займались інноваційною діяльністю	1462	13,8	1609	16,1	824	17,3
у тому числі витрачали кошти на внутрішні НДР	224	2,1	189	1,9	151	3,2
зовнішні НДР	124	1,2	94	0,9	70	1,5
придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	840	7,9	993	9,9	467	9,8
придбання інших зовнішніх знань	100	0,9	83	0,8	32	0,7
навчання та підготовка персоналу	222	2,1	319	3,2	... ²	Х
ринкове запровадження інновацій	102	1,0	79	0,8	... ²	Х
інші	194	1,8	140	1,4	210	4,4

Джерело [225].

Примітка 1. Починаючи зі звіту за 2015 р. – юридичні особи видів економічної діяльності промисловості з кількістю працюючих 50 осіб і більше. У зв'язку зі змінами в організації та проведенні державного статистичного спостереження щодо інноваційної діяльності промислового підприємства безпосереднє порівняння даних за 2015 рік з аналогічними даними попередніх років є некоректним.

Примітка 2. У 2015 р. показник віднесено до категорії «інші».

Стимулювати інноваційну діяльність неможливо без забезпечення сприятливого інвестиційно-інноваційного режиму, який буде економічно мотивувати й підтримувати такого роду діяльність (рис. 5.2).

Примітка. Складено автором.

Рисунок 5.2 – Чинники розвитку інноваційної діяльності

Разом з тим, без розвитку інноваційної інфраструктури фінансово-економічні інструменти не дадуть очікуваного ефекту. Адже підприємці потребують доступу до якісної актуальної та вільно поширюваної інформації про результати вітчизняних і закордонних наукових розробок, які можна використати в інноваційному виробництві, а також до відомостей про їх авторів та наукові колективи, які отримали перспективні результати й готові їх впроваджувати, співпрацюючи з бізнесом.

Одним з важливих елементів такої інфраструктури поряд з мережами на кшталт European Enterprise Network [226] та Національної мережі трансферу технологій [227] має стати Національний репозитарій академічних текстів.

В Україні щорічно виконується біля 40 тис. наукових та науково-технічних робіт, захищається 7-8 тис. дисертацій, публікується понад 300 тис. наукових друкованих робіт, видається 1400 наукових журналів та

більше 10 тис. найменувань наукових видань (збірників, книг, підручників), навчається 1,2 млн. бакалаврів, спеціалістів та магістрів, реєструється 3 тис. патентів на винаходи, задовольняється понад 7 тис. заявок на отримання охоронних документів.

Це засвідчує наявність як значного суспільного попиту на наукову інформацію, так і масштабного власного інформаційного ресурсу.

Отже, важливого значення набуває формування ефективної дослідницької інфраструктури, яка забезпечуватиме накопичення і поширення інформації. Її можливості, без сумніву, будуть затребувані усіма названими вище групами користувачів.

Інфраструктура являє собою сукупність елементів «загального устрою економічного або політичного життя, що носять підпорядкований, допоміжний характер і забезпечують нормальну діяльність економічної (політичної) системи в цілому» [228]. Це – важлива з'єднувальна частина системи, яка інтегрує у єдине ціле (незалежно від масштабу і спрямованості) всю структуру – виробничу, фінансову, соціальну, державну, регіональну і т.п.

Для наукової сфери найважливіше значення має дослідницька інфраструктура. Під нею зазвичай розуміють «сукупність засобів, ресурсів та пов'язаних з ними послуг, які використовуються науковим співтовариством для проведення досліджень ..., що охоплює найважливіші об'єкти наукового устаткування та обладнання або набори приладів, ресурси, що базуються на знаннях (колекції, архіви, депозитарії або банки даних наукової інформації), інфраструктуру, засновану на технології комунікацій (грід, комп'ютери, програмне забезпечення і мережевий зв'язок) та інші структури унікального характеру» [229].

Відкрита наука, як було з'ясовано у розділі 2, – це узагальнюючий термін, що характеризує свободу поширення наукової інформації (перш за все – опублікованих результатів наукових досліджень) і надання до неї необмеженого доступу будь-яких зацікавлених людей і структур, незалежно від освіти, компетенції, професійного рівня, віку, спеціалізації тощо. Це відносно новий тренд у сучасному світі, що набирає силу і досить неоднозначно оцінюється [230].

Концепція «відкритої науки»:

- дозволяє науковій інформації долати географічні та інституційні межі;
- забезпечує швидке поширення, що не дає науковим даним можливості застарівати, втрачати актуальність;
- стимулює міждисциплінарні дослідження і створення міжнародних дослідницьких груп (колаборацій);
- істотно знижує фінансові бар'єри для отримання даних;
- розширює аудиторію (тепер знання стають доступні для вчених, викладачів, школярів, студентів, підприємців, інноваторів, управлінців, представників засобів масової інформації^c).

З'являються нові майданчики для обговорення результатів наукових досліджень он-лайн з одночасним залученням колег до рецензування та координації наукових проектів. Збільшується «видимість» вчених та їх розробок, розширюється коло тих, хто ознайомився з результатами роботи дослідників і послався на отримані ними результати у власних публікаціях або використав пропозиції на практиці.

В одній зі свіжих робіт на цю тему [230] наводяться докази того, що «публікація у відкритому доступі збільшує цитованість статті приблизно в 2,5-5,8 рази». Ці дані були отримані в результаті спостереження за кількістю звернень і посилань на роботи у галузі економіки, інформатики, астрономії, фізики [231, 232].

Сучасний світ стає все більш цифровим. Управління виробничими процесами, адміністрування, поширення інформації, обмін даними й міжособистісне спілкування прискореним темпом переходить у сферу комп'ютерних технологій та інтернету. Інфраструктура науки також стрімко змінюється. Створення, збереження, обробка, поширення та надання у користування наукової інформації традиційно забезпечують спеціалізовані підприємства, установи, організації, наукові й науково-технічні бібліотеки та інші інституції. Два десятиріччя тому місцем доступу до загальної й спеціальної інформації були бібліотеки та книжкові магазини. Поступово наукові, освітні дані й соціальні комунікації стали переміщатися в інтернет,

^c Останнім часом виник і оформився новий напрямок – наукова журналістика, покликаний оперативно інформувати широку публіку про новітні розробки вчених у різних галузях знань та їх прикладне значення.

виник новітній формат інформаційного обслуговування, заснований на цифрових технологіях. Це створило основи для розвитку відкритого доступу.

Під «відкритим доступом» його ініціатор і активний апологет, яким є BOAI – Будапештська ініціатива відкритого доступу – розуміє «безкоштовну доступність у загальнодоступному інтернеті, що дозволяє будь-яким користувачам читати, завантажувати, копіювати, поширювати, друкувати, шукати або посилатись на повні тексти, сканувати їх для індексування, передавати у вигляді даних у програмні продукти або використовувати в будь-яких інших законних цілях без фінансових, юридичних чи технічних бар'єрів, крім тих, які невіддільні від отримання доступу до самого інтернету»^d [233]. При цьому єдиним допустимим обмеженням є право автора на контроль за цілісністю своєї роботи, коректне цитування та визнання.

Ключовими елементами системи відкритості є відкриті архіви, електронні бібліотеки та сховища даних, репозитарії. Вони діють, як правило, на основі «вільних ліцензій»^e [234] і побудовані таким чином, щоб максимально широкому колу зацікавлених осіб надати доступ до знань, наукових розробок і даних, зібраних в результаті експериментів або спеціально проведених спостережень.

Чим повнішим за змістом, глибоким у часовому зрізі, доступним і універсальним є таке сховище, що містить у собі не будь-яку, а саме верифіковану наукову інформацію, – тим більш цінним і затребуваним воно є. Ще один важливий фактор – це характер організації архіву, політика щодо колекцій, які в ньому містяться, інструменти пошуку та подальшої роботи користувача з даними.

У 2013 році адміністрація США оголосила про необхідність забезпечити своїм громадянам вільний доступ до результатів наукових досліджень, оплачених за рахунок коштів бюджету [235]. Була профінансована розробка програм відкриття протягом одного року після

^d «free availability on the public internet, permitting any users to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of these articles, crawl them for indexing, pass them as data to software, or use them for any other lawful purpose, without financial, legal, or technical barriers other than those inseparable from gaining access to the internet itself»

^e Creative Commons Attribution.

опублікування результатів досліджень, виконаних із залученням коштів федерального бюджету, а також даних, накопичених у процесі їх проведення. Така ініціатива, яка зібрала понад 65 тисяч підписів, стала свідченням оформленого запиту суспільства на «відкритий доступ».

У 2016 році в Євросоюзі було прийнято рішення про відкриття до 2020 року для широкого ознайомлення результатів усіх наукових досліджень, які фінансувались за рахунок бюджетних коштів [236]. Це пов'язано з «реформою змін», яка активно просувалась та підтримувалась голландським урядом і європейським комісаром з досліджень та інновацій. Рада з конкурентоспроможності, яка зібрала міністрів науки, інновацій, торгівлі й промисловості ЄС узгодила це рішення після дуже напружених дискусій. Державний секретар Нідерландів з питань освіти, культури і науки у зв'язку з цим заявив: «Дослідження та інновації сприяють економічному зростанню й збільшенню робочих місць, забезпечують вирішення соціальних проблем... Щоб досягти цього, Європа повинна бути максимально привабливою для дослідників і стартапів... Це вимагає вільного обміну знаннями. Час для розмов про відкритий доступ пройшов. Ми збираємось домогтись цього на практиці»^f [237].

Дане рішення було активно підтримано Лігою європейських дослідницьких університетів, яка досить різко відреагувала на публікацію, що пропонує відмовитись від негайного втілення відкритого доступу [238]. Разом з тим, існує певний скепсис щодо досяжності поставленої мети у такий короткий проміжок часу. Тим більше, що прогрес відкритого доступу у попередні півтора десятиліття був досить повільним. Навіть Нідерланди, які вважаються лідером відкритого доступу в Європі, планували досягти повної відкритості національного фонду наукових робіт до 2024 року [239].

За новими правилами результати досліджень, що підтримуються державними й державно-приватними фондами будуть в обов'язковому порядку надаватись у відкритий доступ, якщо тільки не існує обґрунтованих причин проти цього (обмеження можуть бути продиктовані

^f «Research and innovation generate economic growth and more jobs and provide solutions to societal challenges. And that means a stronger Europe. To achieve that, Europe must be as attractive as possible for researchers and start-ups to locate here and for companies to invest. That calls for knowledge to be freely shared. The time for talking about open access is now past. With these agreements, we are going to achieve it in practice».

вимогами дотримання прав інтелектуальної власності, забезпечення безпеки або збереження конфіденційності інформації). Раніше результати таких НДР були доступні безпосередньо в інституційних учасників (бібліотеки університетів і наукових інститутів), а також самим розробникам.

Подібний досвід уже є: у Великобританії одержувачі наукових грантів, фінансування яких здійснювалось із залученням бюджетних коштів, і раніше були зобов'язані відкрито публікувати отримані результати, причому кошти на таку публікацію заздалегідь передбачались у сумі грантів.

Прийняте в ЄС рішення про відкритий доступ до результатів досліджень передбачає, що наукові публікації будуть розміщуватись в інституційних сховищах. Причому, якщо згідно з усталеною практикою видання, що не забезпечують відкритий доступ, дозволяють авторам розміщувати власні роботи у доступний для них спосіб з невеликою відстрочкою (наприклад, через 6 або 12 місяців після опублікування), то відповідно до прийнятого в ЄС рішення необхідно, щоб зазначені матеріали ставали доступними у момент опублікування завдяки розміщенню в інституційному репозитарії.

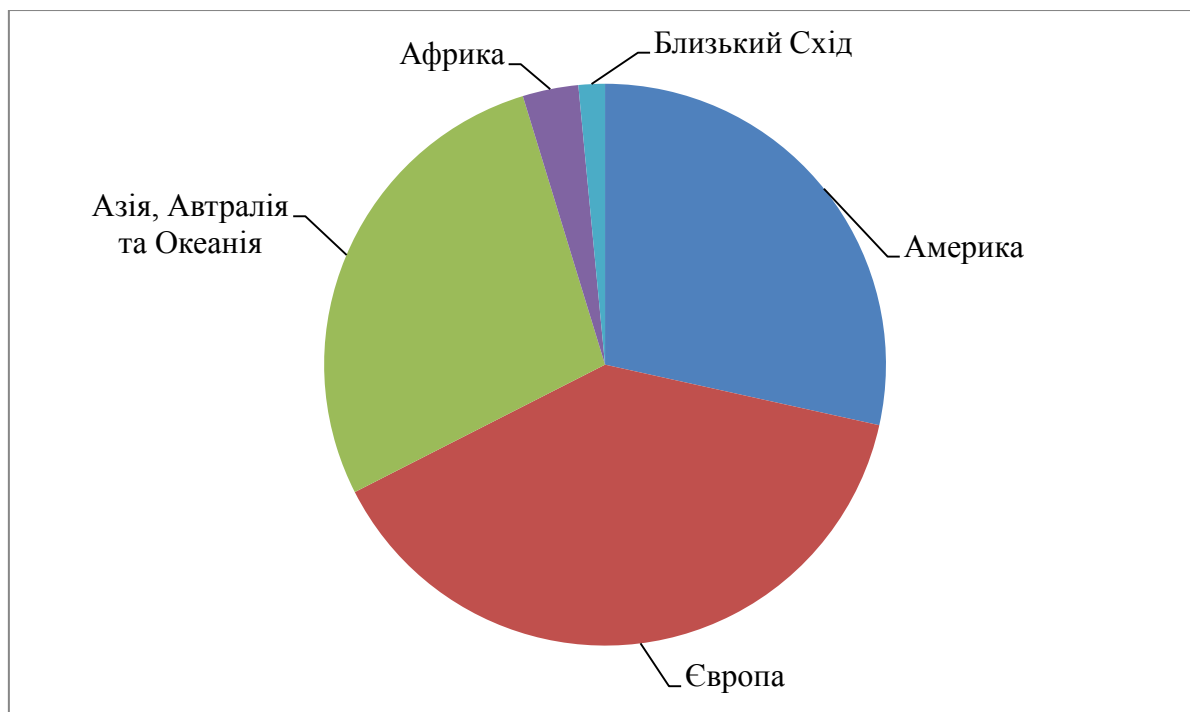
Це може істотно вплинути на модель платної підписки, яка використовується багатьма науковими журналами, а також підірвати звичайну практику випуску звітів під різними обмежувальними грифами.

Репозиторій (англ. repository – сховище, вмістилище, склад) – місце, де зберігаються й підтримуються певні дані. Також репозитарій – це колекція, яка містить певні сутності (дані, інформацію) та може фільтрувати й повертати результат у залежності від вимог користувача [240].

Відповідно до різного роду реєстрів у світі налічується понад 2 тис. репозитаріїв. Їх регіональна структура представлена на рисунку 5.3.

Найбільша кількість репозитаріїв функціонує в Європі (зокрема, на країни ЄС припадає більше 700 репозитаріїв), за якою у порядку спадання слідує Америка та Азія, Австралія та Океанія з майже тотожними показниками біля 650. Якщо обирати країни-лідери, то слід звернути увагу на США – 391, Японія – 276, Великобританія – 141, Німеччина – 116, Франція – 115, Китай (разом із Гонконгом і Тайванем) – 94.

З країн, що входили до складу колишнього СРСР, у РФ – 23 репозитарії, Білорусі – 18, Казахстані – 7, Литві – 4, Латвії та Естонії – по 3, Азербайджані – 2, Молдові та Грузії – по 1 [241].

Примітка. Складено за даними [241].

Рисунок 5.3 – Структура репозитаріїв за макрорегіонами світу

За даними Newton [242] одним з найбільших репозитаріїв у світі є публічна електронна наукова бібліотека PLOS (Public Library of Science) [87], що виникла на початку 2000-х як майданчик для створення онлайн-журналів, де публікуються наукові роботи під вільною ліцензією. Першим журналом був PLOS Biology, тепер існують ще журнали у галузі медицини, обчислювальної біології, генетики, епідеміології, тропічних хвороб і PLOS ONE – мультидисциплінарне видання [243]. За публікації у PLOS сплачують самі автори або організації, що їх представляють. У особливих випадках роботи публікуються безкоштовно. Крім того, наукові співтовариства можуть вести свої блоги на PLOS, де оперативно обмінюватись результатами дослідження або обговорювати їх хід.

Відкритий доступ до праць європейських учених надає проект OpenAIRE [244]. «КіберЛенінка» [245] – російськомовний ресурс, що надає

відкритий доступ до наукових публікацій та комплектується науковими статтями, опублікованими у наукових журналах (переважно російських), та результатами дисертаційних досліджень.

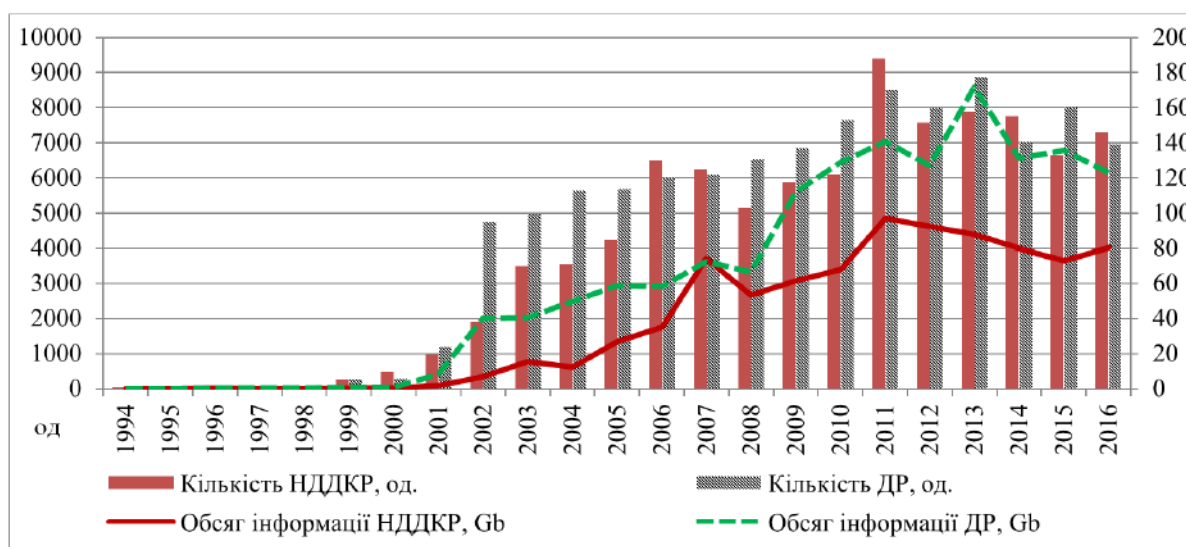
Для полегшення пошуку в мережі інтернет існують електронні каталоги репозитаріїв, які здійснюють пошук за усіма зареєстрованими в них ресурсам. Наприклад, Open DOAR (Directory of Open Access Repositories) [246] або Registry of Open Access Repositories [247]. Каталог книг у відкритому доступі Directory of open access books [248] створений при національній бібліотеці в Гаазі для забезпечення пошуку рецензованих книг на сайтах видавництв та електронних сховищ (бібліотек, репозитаріїв, архівів). Свій каталог репозитаріїв є в ООН/ ЮНЕСКО – Global Open Access Portal [249]. Він дозволяє здійснювати пошук ресурсів по регіонах, організаціях і тематиці. Digital Commons Network [250] – зручний інструмент для пошуку наукових робіт, створених в університетах і коледжах по всьому світу. Ця мережа включає в себе постійно зростаючу колекцію рецензованих журнальних статей, глав наукових книг, дисертацій, матеріалів конференцій [242].

В Україні існують як мінімум два видатних приклади відкритих архівів. Один з них – унікальне постійно оновлюване сховище законодавчих і нормативних актів [251], другий – одна з десяти найбільших національних бібліотек світу зі значними мережевими ресурсами [150].

Не можна обійти увагою і таке універсальне сховище даних про наукові дослідження, як національний фонд науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та захищених дисертацій, функціонування якого забезпечує ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (див. підроз. 4.4) [252]. Цей фонд є національним надбанням, містить близько 200 тисяч найменувань робіт і щорічно поповнюється на 15-18 тис. одиниць (рис. 5.4).

Інституційні репозитарії вітчизняних вищих навчальних закладів, зокрема Сумського державного університету (див. підроз. 4.3) [253], Національного університету «Львівська політехніка» [254], Національного гірничого університету [255], Харківського національного університету міського господарства ім. А.Н. Бекетова [256] та інших мають солідні архіви й надзвичайно цінний досвід роботи. Однак проведене дослідження

наявності електронних архівів, сховищ і репозитаріїв, а також вивчення можливостей вітчизняних наукових бібліотек не дає підстав для оптимізму.

Примітка. Складено автором за оперативними даними УкрІНТЕІ.

Рисунок 5.4 – Динаміка наповнення національного фонду НДДКРіДР

За даними Webometrics в Україні існує 54 репозиторії [257], Elibukr налічує їх 36^g [258], Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – 48 [259], сервіс Open Doar публікує інформацію про 70^h [260], а реєстр репозитаріїв відкритого типу ROAR вказує на 92ⁱ подібних сховища [261]. Таким чином, від 8 до 16% вищих навчальних закладів^j реалізують у своїй діяльності концепцію відкритого доступу, використовуючи для цього власні репозитарії наукових робіт. Ще ряд ВНЗ має електронні бібліотеки, проте доступність їхніх архівів та можливість читання повнотекстових версій, як правило, обмежена (додаток А).

Ще більш складна ситуація з доступністю архівів наукових установ. За даними відкритих джерел, включаючи реєстр наукових установ, яким надається державна підтримка, а також інформації сайтів центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук та національних

^g фактично доступні 34

^h фактично доступні 67

ⁱ фактично доступні 65 репозитаріїв, 10 електронних бібліотек та 1 цифровий архів

^j 449 академій, університетів, інститутів, дані про які представлені у реєстрі ВНЗ на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України <http://mon.gov.ua/edebo/vidkriti-dani/reestr-vishnix-navchalnix-zakladiv.html>

галузових академій наук, в Україні є 265 наукових установ різного профілю. З обстежених нами 127 наукових установ лише 13% підтримують електронні бібліотеки і 2% мають власні репозитарії з відкритим доступом.

Таким чином, в країні існують бібліотеки, репозитарії, сховища та інші системи накопичення, збереження й розповсюдження цифрової інформації з віддаленим та локальним доступом. У них зберігаються автореферати дисертацій, дисертації, доповіді, презентації, журнали, статті, звіти НДР, інструктивні та інформаційні матеріали, книжкові видання, конспекти лекцій, матеріали конференцій, семінарів, методичні рекомендації, підручники, монографії, препринти та інше.

Але дані зберігаються у різних інституційних учасників, не є інтегрованими до єдиної системи, накопичуються та систематизуються за різними принципами й технологіями. Кожна така структура має власні обмеження на доступ до інформації. Інтерфейс, пошукові можливості цих ресурсів як і надійність розміщених у них даних – різні. Це створює суттєві складнощі при доступі користувачів до наукової інформації та знижує ефективність роботи дослідників при використанні зазначених систем.

Ще одним суттєвим моментом є недоступність частини інформаційних ресурсів у дистанційному режимі із застосуванням інтернет-технологій, оскільки значний сегмент інформації можна отримати лише безпосередньо у локальних точках доступу, – наприклад, УкрІНТЕІ [252], ДНТБ [262].

Використання єдиного інформаційного ресурсу, доступного зі зручної інтернет-платформи спростить технологію пошуку наукових джерел і дозволить знайомитись з ними віддалено. Це істотно прискорить поширення наукових знань, скоротить витрати часу та фінансових ресурсів, необхідних для фізичного переміщення дослідника до джерела інформації, що у підсумку дасть значний соціальний та економічний ефект.

Отже, існує необхідність у розробленні та впровадженні нової комплексної інтегрованої системи збереження й розповсюдження наукової інформації, вільної від названих недоліків, яка запозичить кращий зарубіжний і вітчизняний досвід. Нею має стати Національний репозитарій академічних текстів.

У 2016 р. Кабінетом Міністрів України прийнято рішення, яким передбачено «...створити Національний репозитарій академічних текстів –

електронну базу, що міститиме тексти дисертацій, інших наукових робіт, робіт здобувачів вищої освіти» [263] (додаток Б).

На виконання цього розпорядження Міністерством освіти і науки України сформовано робочу групу з представників центральних органів виконавчої влади, освітян і співробітників наукових установ, бібліотек, інших фахівців [264, 265]. Їх завдання – обговорити можливі моделі створення репозитарію та розробити проект Положення, залучивши до цього зацікавлених представників громадськості.

Наказом МОН також визначено план заходів щодо створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів, яким передбачено:

- «– розробити проект Положення про Національний репозитарій академічних текстів;
- провести конкурсний відбір на здійснення виконання науково-технічної розробки...;
- розробити Порядок функціонування Національного репозитарію академічних текстів;
- опрацювати та затвердити технічне завдання на створення Національного репозитарію академічних текстів;
- провести тендерні процедури і здійснити закупівлю товарів, робіт, послуг для функціонування Національного репозитарію академічних текстів;
- забезпечити виконання технічного проекту зі створення Національного репозитарію академічних текстів;
- забезпечити кошти державного бюджету на введення в експлуатацію пускового комплексу Національного репозитарію академічних текстів;
- розпочати тестову експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів» [266] (додаток В).

Затверджена «дорожня карта», яка міститься у середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плані пріоритетних дій Уряду на 2017 рік [267] (додатки Г, Д, Е). У зазначених документах створення Національного репозитарію академічних текстів та забезпечення його функціонування розглядається з позицій «підвищення рівня академічної

доброочесності у суспільстві та виявлення недоброочесних наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, створення передумов для запровадження національної наукометричної системи». Цільовим показником реалізації дорожньої карти у 2017 р. є «забезпечення функціонування Національного репозитарію академічних текстів - універсальної за змістом загальнодержавної електронної бази, фонди якої міститимуть кваліфікаційні роботи випускників системи вищої освіти, академічні тексти наукового, науково-технічного та освітнього (навчального) характеру; забезпечення вільного і безоплатного доступу до академічних текстів в установленому порядку». Документами передбачено, що академічні тексти «будуть надходити до Національного репозитарію з вищих навчальних закладів та наукових установ. У розрізі функціонування Національного репозитарію буде врахована можливість перевірки текстів щодо академічного плагіату» [267].

Остаточна конфігурація національного сховища ще не визначена. Ці питання активно обговорюються в середовищі фахівців [268, 269, 270, 271, 272] та за участі громадськості, – як на офіційних майданчиках [273, 274, 275, 276], так і в соціальних мережах [277].

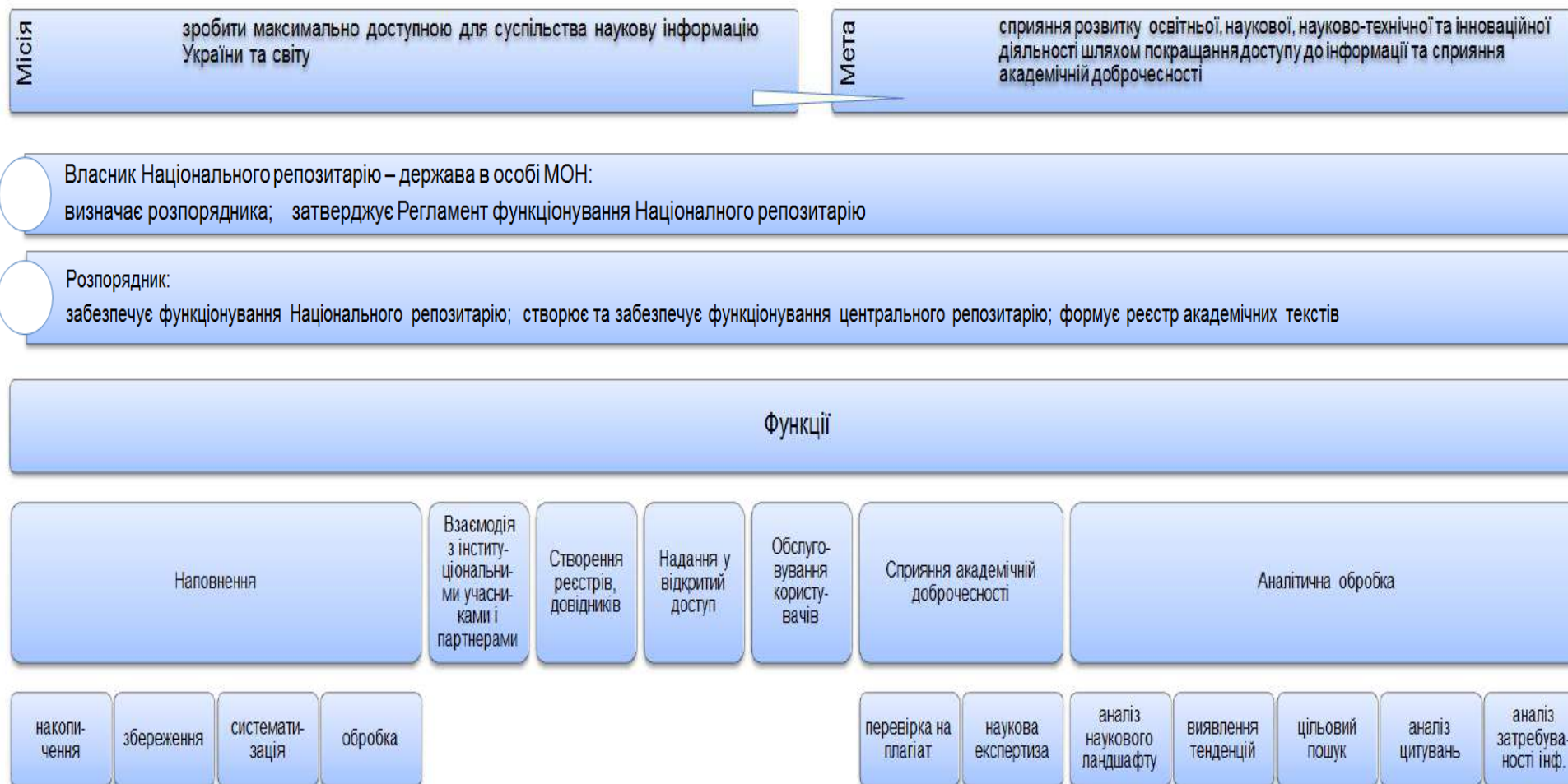
У нашому розумінні такий репозитарій являтиме собою універсальну за змістом загальнодержавну електронну базу, в якій будуть накопичуватися, зберігатися, систематизуватися, піддаватися комплексному аналізу вітчизняні академічні тексти (наукового, науково-технічного, освітнього характеру) та інші, пов'язані з ними дані та до якої буде забезпечено безперешкодний віддалений доступ.

Його місія – зробити максимально доступною для суспільства наукову інформацію України й світу.

Основна мета репозитарію – сприяння розвитку освітньої, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності шляхом покращення доступу до інформації та сприяння академічній доброочесності (рис. 5.5).

Завданнями Національного репозитарію будуть:

- накопичення, збереження, систематизація, обробка у цифровому форматі академічних текстів та інших даних, які опубліковані в Україні або походять з України;

Примітка. Складено автором.

Рисунок 5.5 – Структурно-логічна схема побудови та функціоналу Національного репозитарію академічних текстів

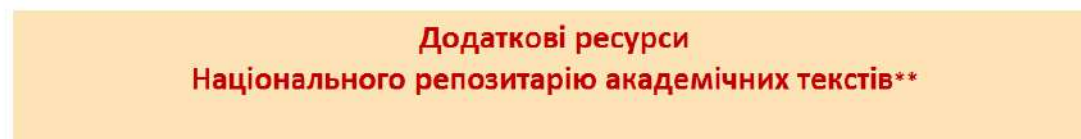
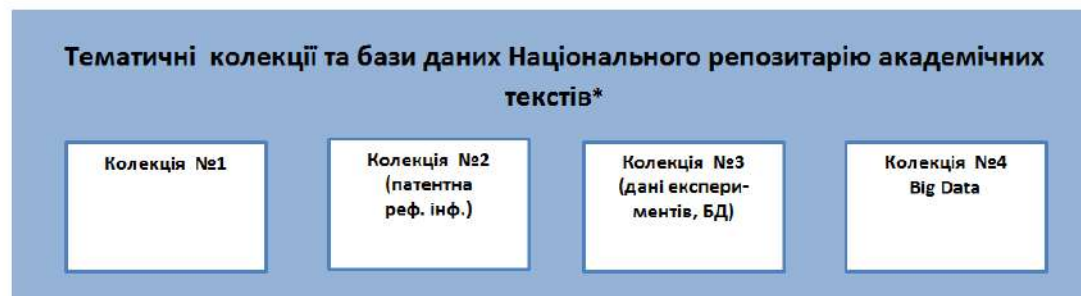
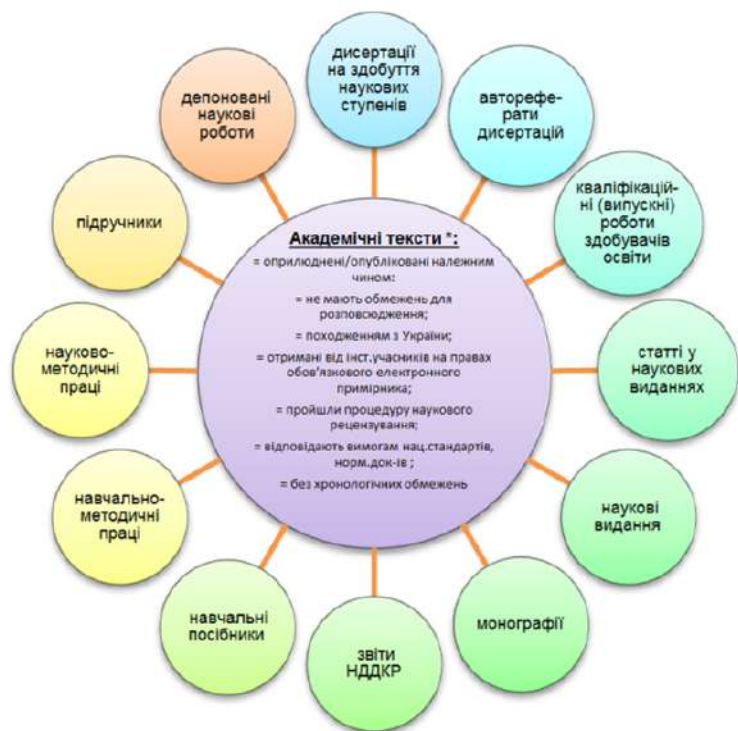
- інформаційне забезпечення розвитку освіти, науки та інновацій;
- максимально повне представлення у світовому науково-освітньому просторі вітчизняних академічних текстів та інших даних;
- відтворення, оприлюднення та поширення академічних текстів та інших даних і надання їх зацікавленим користувачам;
- розроблення і впровадження комплексу аналітичних та прикладних інструментів для роботи з академічними текстами та іншими даними;
- оцінювання вітчизняного наукового ландшафту;
- надання послуг, пов'язаних із аналітичною та експертною обробкою інформації;
- підтримка академічної доброчесності;
- сприяння підвищенню ефективності фінансування досліджень;
- допомога у формуванні наукових об'єднань.

Національний репозитарій академічних текстів – спеціальним чином організований загальнодоступний електронний архів, який є ресурсом відкритого доступу, розміщений у мережі інтернет і доступний для користувачів з будь-якого місця у будь-який час. Ним зможуть користуватись усі, хто погоджується на встановлені правила. При доступі до ресурсів репозитарію не може бути будь-якої дискримінації користувачів, у т.ч. за рівнем освіти, фахом, спеціалізацією та іншими ознаками.

Національний репозитарій складається з академічних текстів, а також з інших відкритих даних та поділяється на:

- основні ресурси, до яких входять ядро, тематичні колекції та бази даних;
- додаткові ресурси (рис. 5.6).

До репозитарію включаються відкриті дані, тобто інформація, яка не має обмежень для оприлюднення (не містить відомостей, що відповідно до законодавства підлягають охороні від несанкціонованого доступу) і представлена у форматі, який дозволяє її автоматизовану обробку електронними засобами, вільний і безкоштовний доступ до неї, подальше її використання.

Примітки: * - верифіковані дані; ** - не верифіковані дані

Примітка. Складено автором.

Рисунок 5.6 – Основні ресурси Національного репозитарію академічних текстів та їх наповнення

Ядро, тематичні колекції і бази даних охоплюватимуть лише верифіковану за спеціальними процедурами відкриту наукову, науково-технічну, освітньо-наукову інформацію, яка походить з України або належить авторам з України та отримана від інституційних учасників за встановленими процедурами.

До ядра, як центрального сегменту Національного репозитарію, будуть включатися академічні тексти, тобто авторські наукові (науково-технічні, науково-методичні, навчальні та ін.) роботи у формі рецензованих наукових творів, які призначені для поширення та відповідають вимогам національних стандартів, інших нормативних документів з оформлення та технічного виконання.

Це:

- кваліфікаційні випускові роботи здобувачів освіти;
- дисертації на здобуття наукового ступеня та автореферати дисертацій;
- статті у рецензованих наукових періодичних і неперіодичних виданнях;
- наукові видання (монографії, збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій);
- звіти про науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи;
- депоновані роботи, які пройшли процедуру рецензування;
- підручники, навчальні посібники та інші науково- і навчально-методичні праці^k.

Тематичні колекції та бази даних доповнюватимуть ядро репозитарію і охоплюватимуть зібрані за певними критеріями підбірки академічних текстів та інших даних, спеціально сформовані для вирішення конкретних наукових, освітніх та інноваційних завдань або полегшення роботи з інформацією. Джерелом цієї інформації будуть інституційні учасники та офіційні партнери.

Масиви даних наукових досліджень і великі дані (big data) дозволять перевіряти методологію й методику авторів, які опублікували результати своїх наукових досліджень, їх бази даних, визначати достовірність, валідність і коректність отриманих результатів і суттєво розширять

^k Повний перелік академічних текстів буде наведено у Положенні про Національний репозитарій академічних текстів.

можливості дослідників по роботі з накопиченим фактажем (результатами експериментів, спостережень, опитувань тощо). Ці дані будуть розміщуватися у репозитарії, якщо їх наповнення не має обмежень для оприлюднення та надання у відкритий доступ для публічного використання. Вони можуть мати завершений характер та бути самостійно значимими або доповнювати академічні тексти, представлені у ядрі Національного репозитарію.

Користувачі цього сегменту Національного репозитарію, які працюють з його даними, обов'язково мають розміщувати результати власної роботи з ними (комп'ютерної обробки, структурування, моделювання, аналізу тощо) у відкритий доступ на додаткових ресурсах з відповідним посиланням на джерело.

Реферативна база патентної інформації – важливий сегмент інформаційних ресурсів Національного репозитарію. Його пропонується побудувати на основі коротких відомостей¹ про патенти, які будуть надходити від інституційних учасників та офіційних партнерів.

Окремий сегмент репозитарію, організований за принципом соціальної наукової мережі, може бути призначений для наукової комунікації та самоархівування матеріалів їх авторами. Йдеться про платформу для вільного обміну даними, де розміщуються індивідуальні колекції користувачів, що складаються з матеріалів, які внесені ними за власною ініціативою у процесі самоархівування, якщо це не протирічить політиці репозитарію, а також буде містити повідомлення, якими вони будуть обмінюватися з іншими користувачами. Розпорядник репозитарію не повинен нести відповідальності за верифікацію даних та їх зміст. Така платформа за своєю суттю є елементом наукової та дослідницької інфраструктури, що представляє собою сукупність інструментів і засобів, реалізованих в мережі інтернет у формі інтерактивного веб-сайту, призначеного для неформального обміну результатами наукової діяльності (розміщення, обговорення, рецензування, публікації, архівування, зберігання, надання у відкритий доступ, поширення).

¹ відомостей, відкритих для оприлюднення й некомерційного використання

Репозитарій складатиметься з модулів або підсистем, структурованих за видами академічних текстів та інших даних, ступенем доступності для ознайомлення та інтегрованістю з аналітичними інструментами.

Академічні тексти Національного репозитарію за режимами доступу поділяються на відкриті та з обмеженим доступом, який встановлюється згідно з чинним законодавством. Якщо за договорами з видавцями, авторами або правовласниками не передбачена можливість розміщення в Національному репозитарії повної версії твору, то у відкритий сегмент включається його описова частина (бібліографія, анотація, зміст) з посиланням на ресурс зберігання матеріалу, а також (за згодою видавця, автора або правовласника) та окремий фрагмент (частина твору), дозволений для відкритого доступу. Політика щодо такого роду публікацій, кваліфікаційних випускових робіт здобувачів вищої освіти та інших даних повинна бути гнучкою та послідовно розвиватися в бік максимально повної відкритості. Ми вважаємо за доцільне здійснювати передачу зазначених матеріалів у закриту частину сховища (умовно позначену як «чорний ящик»), що дозволить не втратити їх з плином часу і максимально ефективно застосовувати, в тому числі і по відношенню до них, аналітичні інструменти для виявлення плагіату і вивчення наукового ландшафту.

Щоб забезпечити ядро і тематичні колекції репозитарію якісною, надійною, верифікованою інформацією і підтримувати всеосяжний характер архіву, пропонується ввести в обіг поняття «обов'язковий електронний примірник» за аналогією з нині чинним порядком передачі звичайних публікацій^м. Зокрема, Законом України «Про обов'язковий примірник документів» [278] сформовано правовий статус і режим системи обов'язкового примірника документів та функціонування національного інформаційного фонду України. Закон визначає загальні принципи державної політики у сфері поповнення національного інформаційного фонду України обов'язковим примірником документів, регулює інформаційні відносини щодо формування системи обов'язкового

^м Обов'язковий примірник документів — примірник різних видів тиражованих документів, який передає його виробник на безоплатній або платній основі юридичним особам, визначеним Законом України «Про обов'язковий примірник документів».

примірника документів, встановлює обов'язки і права виробників документів та одержувачів документів.

Інституційні учасники Національного репозитарію самостійно передають усі необхідні відомості про академічні тексти й інші дані та завантажують їх цифрові версії, сформовані в заданому (узгодженому) форматі (як того вимагають нормативно-правові акти, норми і правила, а також техніко-технологічні й аналітичні системи самого репозитарію). Вони також регулярно оновлюють дані відповідно до визначених процедур за допомогою спеціально створеного для цього інтерфейсу прикладного програмування, використовуючи для цього персональний електронний кабінет^п (рис. 5.7).

Інституційні учасники, які передають академічні тексти до Національного репозитарію, несуть відповідальність за достовірність, точність та повноту наданої інформації.

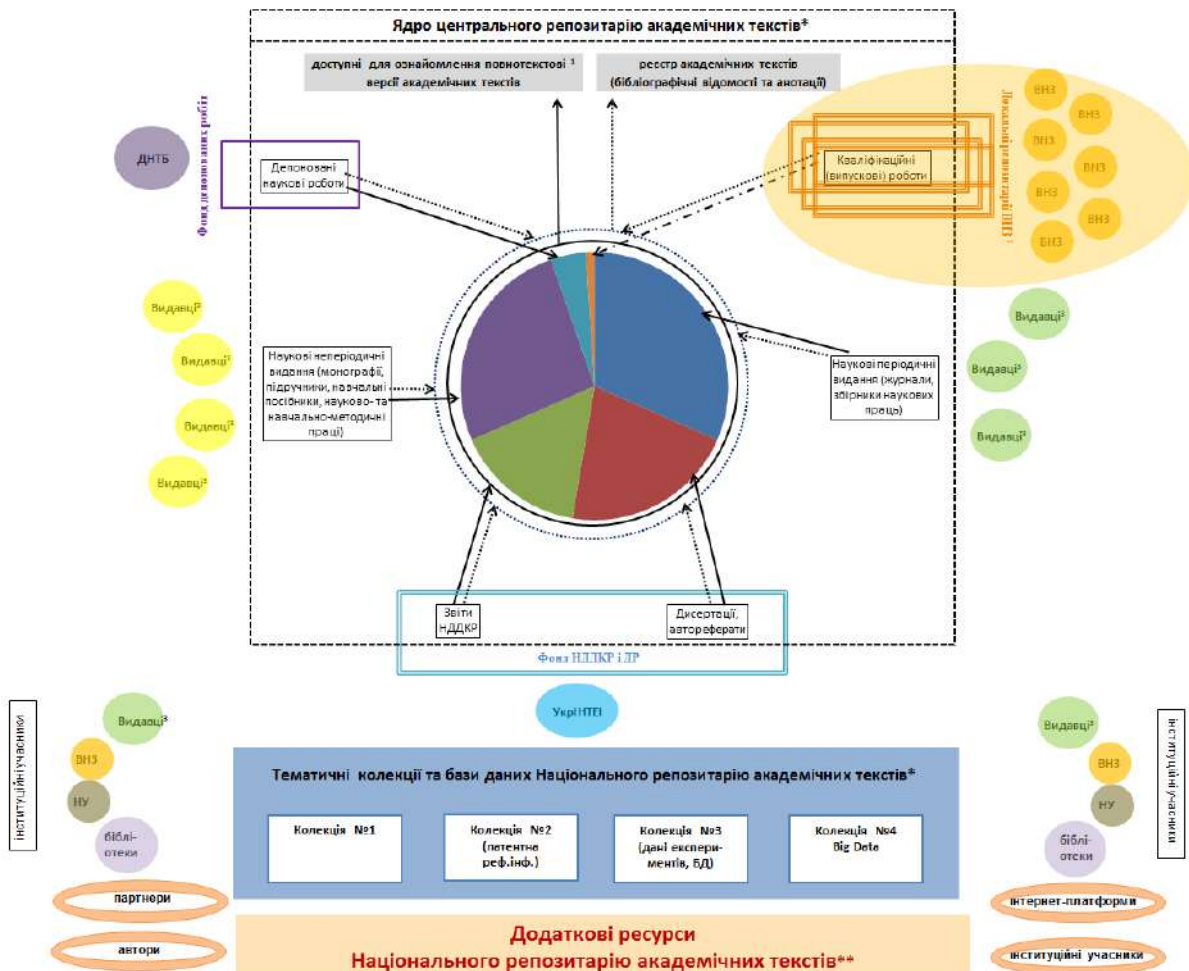
На початковій стадії реалізації проекту є сенс спиратись на модель розподіленого доступу до ефективно функціонуючих та зацікавлених у підтримці Національного репозитарію систем. На такі, наприклад, як загальнодержавна база даних НДДКР і ДР, де з 1992 р. накопичуються, обробляються та систематизуються звіти про виконані в Україні науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи й дисертації, захищені в Україні на здобуття наукового ступеня кандидата і доктора наук (нині – доктора філософії й доктора наук у певній галузі знань) [279].

У подальшому репозитарій має наповнюватись науковими інформаційними ресурсами напряму, безпосередньо від джерел їх походження (інституційних учасників), а сформовані бази даних будуть піддаватись резервному копіюванню, оброблятись та інтегруватись у єдиний «живий» архів.

У перспективі виникне необхідність налагодження співпраці Національного репозитарію з аналогічними зарубіжними структурами. Це значно розширить доступ вітчизняних науковців і практиків до розробок іноземних вчених, зробить більш відкритим зовнішньому світу український науковий простір. Отже, відбуватиметься поетапне диференційоване (з

^п Персональний електронний кабінет – індивідуальна персоніфікована веб-сторінка, за допомогою якої авторизований користувач здійснює роботу з відкритими даними, представленими у репозитарії.

урахуванням цілей, можливостей, наявних форматів) вибіркове підключення до Національного репозитарію колекцій електронних бібліотек, сховищ, репозитаріїв, депозитаріїв, де накопичені наукові та освітні дані. У свою чергу бази репозитарію також можуть бути підключені до інших зовнішніх інформаційних систем.

Примітка. Складено автором.

Рисунок 5.7 – Оптимальна модель наповнення Національного репозитарію академічних текстів

Хронологічні рамки для академічних текстів та інших даних, що включені до Національного репозитарію, не встановлюються. Це означає, що поряд з процесом наповнення репозитарію, який почнеться з моменту його створення, він зможе також отримувати академічні тексти й інші дані, які зберігаються в архівах інституційних учасників або офіційних партнерів.

Періодичність/строки оновлення ядра й тематичних колекцій Національного репозитарію визначаються розпорядником. Факт надходження академічного тексту до Національного репозитарію та його розміщення в електронній базі фіксується в автоматичному режимі з вказуванням відповідних дат, інформація про що має бути доступна інституційним учасникам, користувачам та офіційним партнерам.

Будь-хто зможе вільно використовувати академічні тексти та інші дані, що містяться у Національному репозитарії, але при цьому їх зміст не може бути змінений. Копії академічних текстів та інших даних, розміщених у Національному репозитарії, дозволятиметься відтворювати, представляти чи передавати третій стороні і зберігати в базах даних у будь-якому форматі та на будь-якому носії з некомерційною метою без попереднього узгодження. Необхідно лише робити коректні посилання на авторів, назву та усі інші обов'язкові елементи бібліографічного опису згідно URL-посилання на сторінку оригінальних метаданих. Посилання на Національний репозитарій як джерело інформації про академічні тексти та інші дані, представлені у репозитарії, буде бажаним та дозволить розширювати аудиторію користувачів.

Національний репозитарій не є видавцем академічних текстів та інших матеріалів, розміщених у ньому як в онлайн-електронному архіві.

Повнотекстові версії академічних текстів та інші дані не можуть бути продані або іншим чином реалізовані з комерційною метою без офіційного дозволу власників авторських прав.

Національний репозитарій у своїй діяльності дотримується встановлених і належним чином оприлюднених правил та інструкцій щодо:

- його змісту та структури;
- форматів представлення академічних текстів та інших даних;
- верифікації академічних текстів та інших даних;
- дотримання авторського права й використання відповідних ліцензій;
- ідентифікації та обслуговування користувачів;
- ідентифікації та взаємодії з інституційними учасниками, офіційними партнерами тощо.

Національний репозитарій не лише надаватиме послуги з користування інформацією про академічні тексти та інші дані, а й забезпечить контрольований доступ до спеціальних універсальних та індивідуально налаштованих інструментів роботи з інформацією. Це дасть можливість користувачам не лише самостійно здійснювати пошук і збереження даних, а й отримувати на запит необхідну інформацію про оновлення/надходження інформаційних ресурсів репозитарію, використовувати аналітичні й пошукові інструменти, одержувати спеціально замовлені послуги.

Функціональні можливості Національного репозитарію забезпечать користувачам:

- ознайомлення з реєстром академічних текстів та інших даних, що включені до ядра й тематичних колекцій;
- багатокритеріальний структурований багаторівневий пошук інформації за встановленим набором ознак (простий, складний, професійний), - гнучкий, пристосований до потреб різних груп користувачів;
- інформацію про наявність повних цифрових/електронних версій або фрагментів академічних текстів та інших даних, а також їх доступність для ознайомлення;
- надання доступу до повнотекстових версій або фрагментів академічних текстів зі списку/переліку/реєстру, сформованого за результатами індивідуального пошуку, можливість ознайомлення з ними (перегляду) або відсилання до їх джерел;
- збереження інформації в персональному електронному кабінеті користувача або на сумісних зовнішніх приладах для збереження цифрових даних;
- передачу/пересилання інформації;
- обробку й трансформацію даних у певний (обраний з наданого Національним репозитарієм переліку) формат;
- коректне цитування за чинними стандартами або визнаними правилами і форматами;
- моніторинг даних про перегляди та завантаження / збереження інформації користувачами;
- індексування;

- індивідуальне інформування відповідно до оформленої користувачами підписки за набором певних критеріїв на інформацію про оновлення/надходження академічних текстів та інших даних, представлених у ядрі та тематичних колекціях репозитарію;

- використання додаткового функціоналу у вигляді спеціально розроблених аналітичних та інших інструментів роботи з академічними текстами й іншими даними, включаючи перевірку на плагіат^о [280], вимірювання цитованості, отримання даних про публікаційну активність, визначення актуальних напрямків та основних тенденцій розвитку досліджень, їх відповідність пріоритетам; оцінювання вітчизняного наукового ландшафту; аналіз виконаних досліджень на запит фінансуючих організацій та інших зацікавлених юридичних і фізичних осіб; моніторинг затребуваності для практичного використання, характеру та ступеню впровадження розробок; пошук інформації щодо продуктивності/успішності роботи творчих колективів, визначення рейтингів як окремих вчених, так і наукових установ та вищих навчальних закладів тощо;

- отримання інших спеціально замовлених послуг (наприклад, експертизи).

Розпорядник Національного репозитарію забезпечує:

- створення, впровадження, безперебійне функціонування й технічну підтримку Національного репозитарію;

- довготривалий, постійний та надійний віддалений доступ до ресурсів Національного репозитарію;

- захист та цілісність інформації, що міститься в ядрі та тематичних колекціях і базах даних Національного репозитарію;

- методологічну та методичну підтримку роботи Національного репозитарію, розроблення та доведення до відома зацікавлених осіб (користувачів, інституційних учасників) інструктивних матеріалів;

- ведення реєстру академічних текстів та інших даних з визначенням доступності повнотекстових версій;

^о Академічний плагіат — оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (ч. 6 ст. 69 Закону України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту»).

- ведення реєстру користувачів, інституційних учасників та офіційних партнерів;
- координацію взаємодії з інституційними учасниками щодо наповнення Національного репозитарію академічними текстами та іншими даними;
- контроль доступу до Національного репозитарію згідно з повноваженнями інституційних учасників, звичайних та привілейованих користувачів, розробників прикладних програм тощо;
- контроль наповнення Національного репозитарію академічними текстами та іншими даними з боку інституційних учасників і офіційних партнерів;
- підтримку процесу самоархівації та наповнення додаткових ресурсів Національного репозитарію;
- співробітництво з офіційними партнерами (у т.ч. зарубіжними) з метою розвитку інфраструктури відкритих даних;
- реєстрацію подій, що відбуваються у Національному репозитарії та стосуються його діяльності й безпеки;
- розроблення, впровадження, моніторинг діяльності та використання й подальший розвиток (удосконалення) спеціальних інструментів роботи з академічними текстами та іншими даними (завантаження, збереження, структурування, аналіз, обробка, оприлюднення та вилучення);
- моніторинг та аналіз якості функціонування Національного репозитарію в цілому, за окремими сегментами та функціями;
- здійснення інших заходів, пов'язаних з функціонуванням Національного репозитарію.

Користувачі репозитарію – це юридичні та фізичні особи, які пройшли процедуру реєстрації (авторизації) з метою отримання доступу до відкритих ресурсів, інструментів та послуг репозитарію. Попереднє обстеження вітчизняного науково-інформаційного середовища й консультації з фахівцями, які мають значний досвід роботи з відповідними системами, дозволяє нам стверджувати, що у числі користувачів будуть:

фізичні особи:

- особи, які здобувають загальну освіту;
- особи, які здобувають професійно-технічну освіту;
- особи, які здобувають вищу освіту;
- особи, які підвищують свою кваліфікацію;
- особи, зацікавлені в отриманні доступу до інформації задля самовдосконалення та розширення навичок/компетенцій;
- викладачі ВНЗ, науковці;
- працівники органів управління, суб'єктів господарювання та громадських спілок/об'єднань, що мають потребу в отриманні відповідної інформації, яка міститься у репозитарії;
- автори та правовласники наукових, науково-технічних, навчальних та навчально-методичних праць і баз даних, що включаються до ядра та тематичних колекцій репозитарію;

юридичні особи:

- заклади загальної освіти;
- заклади професійно-технічної освіти;
- вищі навчальні заклади (університети, інститути, академії);
- наукові установи;
- наукові видавництва;
- бібліотеки (універсальні наукові, національних академій, ВНЗ);
- центральні органи виконавчої влади;
- місцеві органи влади та органи самоврядування;
- неурядові, громадські організації та спілки;
- інституційні репозитарії.

Оцінка потенційної кількості користувачів, здійснена на основі відкритих офіційних даних, наведена у додатку Ж. Їх інтерес до послуг репозитарію буде викликаний потребами професійної діяльності та особистого чи фахового розвитку і буде реалізований під час навчання, при обранні напрямів дослідження, визначенні перспективних партнерів, формуванні творчих об'єднань (колаборацій), опануванні новими знаннями тощо. Таким чином послугами репозитарію будуть користуватись ті, хто має потребу в доступі до структурованої актуальної верифікованої наукової інформації з метою підвищення власної

обізнаності, набуття нових компетенцій, розширення наявних знань та практичного впровадження результатів наукових досліджень. Замість здійснення пошуку по розпорошених специфічно організованих вітчизняних базах даних вони отримають доступ до найширшого масиву інформації за допомогою єдиної точки доступу – порталу репозитарію, що зробить пошукову, аналітичну, навчальну та просвітницьку діяльність більш зручною та ефективною.

Зокрема для тих, хто зацікавлений в отриманні базової інформації з певної проблеми і формування спільного уявлення про предмети або явища, найкращим варіантом буде робота з підручниками, енциклопедичними та довідковими виданнями.

Ученим, які професійно займаються дослідженнями в певній сфері, важливо отримати доступ до академічних текстів іншого роду – монографій, збірників наукових праць найбільш відомих наукових колективів, статей високоцитованих авторів, актуальних публікацій за результатами міжнародних конференцій тощо.

Ті користувачі, для яких пріоритетне значення має трансформація наукових знань у практику, будуть зацікавлені в першу чергу в доступі до звітів про НДДКР, реєстру технологій, патентної бази та статей в тих періодичних виданнях, які спеціалізуються на висвітленні прикладних аспектів наукових проблем і шляхів їх вирішення.

Під дещо іншим кутом зору репозитарій розглядатимуть інститути, які здійснюють замовлення і фінансування досліджень. Їх будуть цікавити звіти про НДДКР і інформація про проекти, які отримали грантове фінансування або виконувалися за рахунок власних коштів. Причому ключовими позиціями для пошуку будуть: тематика, об'єкт і предмет дослідження, отримані результати, висновки та пропозиції, дані про впровадження та перспективи подальших розвідок.

Робота з репозитарієм дозволить проводити комплексний аналіз та порівняння наукових розробок, стане базою для оцінювання ефективності функціонування вітчизняної наукової та інноваційної системи, її інтегрованості, забезпечить ефективне (швидке, цільове, без обмежень щодо видів ресурсів) інформаційне обслуговування розпорядників бюджетних коштів, а також доступ користувачів та грантодавців до зручної

бази даних про виконані дослідження, кошторисну вартість, отримані результати, їх впровадження та інше.

Інституційні учасники – юридичні особи, що надаватимуть академічні тексти до Національного репозитарію. Це будуть вищі навчальні заклади, наукові установи, наукові видавництва, організації, бібліотеки та інші.

Також репозитарій співпрацюватиме з офіційними партнерами, що дозволить забезпечити доступ до інших електронних архівів, бібліотек, репозитаріїв, міжнародних реферативних і наукометричних баз даних, розвивати інструменти роботи з даними тощо.

Відвідувачі / гості Національного репозитарію не здійснюють реєстрації на його порталі / сайті і мають можливість безкоштовно працювати з ресурсами репозитарію – академічними та іншими текстами.

Зареєстрованих користувачів є сенс розподілити на декілька категорій:

- зі стандартним доступом, – ті, що пройшли звичайну процедуру реєстрації (авторизації) в автоматичному режимі;
- з розширеним доступом, – які пройшли процедуру реєстрації (авторизації) та отримали права використання додаткового функціоналу в силу свого статусу^p або здійснили оплату додаткових послуг;
- зареєстровані користувачі з унікальним доступом – ті, що пройшли процедуру реєстрації (авторизації) та отримали права використання додаткового функціоналу в силу свого статусу^q або здійснили оплату преміум-пакету обслуговування.

Реєстрація інституційних учасників Національного репозитарію здійснюється розпорядником на підставі поданої заяви.

Інституційні учасники Національного репозитарію самостійно передають усі необхідні відомості про академічні тексти й інші дані та завантажують їх повні версії у певному (узгодженому розпорядником) форматі, регулярно оновлюють дані відповідно до визначених процедур, а також метадані з використанням персонального електронного кабінету за

^p наприклад, інституційні партнери, що здійснюють передачу академічних текстів та інших даних до репозитарію

^q наприклад, власник репозитарію, центральні органи виконавчої влади/основні розпорядники бюджетних коштів, привілейовані інституційні партнери тощо

допомогою спеціально створеного для цього інтерфейсу прикладного програмування.

Якщо відповідно до договорів із видавцями, авторами або правовласниками не передбачена можливість розміщення у Національному репозитарії повної версії твору, до відкритого сегменту Національного репозитарію включається його описова частина з посиланням на електронний ресурс, де здійснюється зберігання матеріалу, а також (за згоди видавця, автора або правовласника) виокремлена для відкритого доступу частина твору (наприклад, окремі розділи).

Архівування в Національному репозитарії здійснюється шляхом поетапного заповнення полів, які містять основний набір даних про твір (метаданих) за встановленим переліком, що не є вичерпним і може коригуватись з метою покращення процесу систематизації, розвитку пошукових можливостей системи, розподілу за колекціями, проведення аналітичної роботи тощо.

За необхідності академічні тексти можуть вилучатись з ядра та тематичних колекцій Національного репозитарію його розпорядником, а з додаткових ресурсів репозитарію – як користувачами, що розмістили дані шляхом самоархівування, так і розпорядником (якщо мало місце порушення політики репозитарію щодо академічних текстів та інших даних).

Відкликання матеріалів з Національного репозитарію може здійснюватись розпорядником, інституційними учасниками, а також користувачами відповідно до спеціально встановлених процедур. Підставою для відкликання є порушення авторських та суміжних прав, умов надання у відкритий доступ тощо.

Усі запити на відкликання академічних текстів та інших даних реєструються та розглядаються розпорядником Національного репозитарію.

Після відкликання матеріалу з Національного репозитарію його копія залишається у закритому для ознайомлення користувачів архіві. В обов'язковому порядку в Національному репозитарії (його відкритій частині) залишаються метадані (описова інформація) про відкликані матеріали з приміткою щодо відкликання.

Інституційні учасники, офіційні партнери, звичайні та привілейовані користувачі під час роботи з Національним репозитарієм використовують телекомунікаційні мережі загального користування або спеціальні телекомунікаційні мережі.

Інституційні учасники та офіційні партнери розміщують на власних веб-сайтах посилання на Національний репозитарій.

Забезпечення захисту інформації, що завантажується, обробляється та зберігається в Національному репозитарії, у тому числі персональні дані, здійснюється із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю, яка складається із сукупності організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на унеможливлення витоку, перехоплення, втрати, знищення, модифікації та блокування інформації.

Вважаємо, що при побудові Національного репозитарію та увесь час його функціонування необхідно буде здійснювати моніторинг вітчизняних та зарубіжних структур (репозитаріїв, відкритих архівів, електронних бібліотек, наукометричних баз даних і т.п.), які вирішують аналогічні завдання. За допомогою методології бенчмаркінгу^г потрібно визначати концептуальні, технологічні та програмні рішення, які мають бути враховані під час модернізації репозитарію. Беручи до уваги значні обсяги продукування інформації, високий темп їх зростання та швидкість розвитку інформаційних технологій, необхідно орієнтуватись на застосування найбільш перспективних, прогресивних технологій, актуальних методичних розробок і стандартів. Це дозволить системі постійно розвиватись і не застарівати, залишаючись сучасним ефективним інструментом підтримки науки, освіти та інновацій. Важливо наголосити на тому, що така модернізація повинна відбуватись постійно, – протягом усього терміну існування репозитарію.

Створення Національного репозитарію – це масштабний проект, унікальний для України з позицій вирішуваних завдань, масштабу та комплексності рішень, які пропонуються (рис. 5.8). Він передбачає концентрацію різнопланових академічних текстів на одній платформі з єдиними технічними та технологічними рішеннями щодо накопичення, збереження, систематизації, пошуку та комплексного аналізу створених

^г із використанням в якості бази аналізу відомостей, які містяться у валідних рейтингах

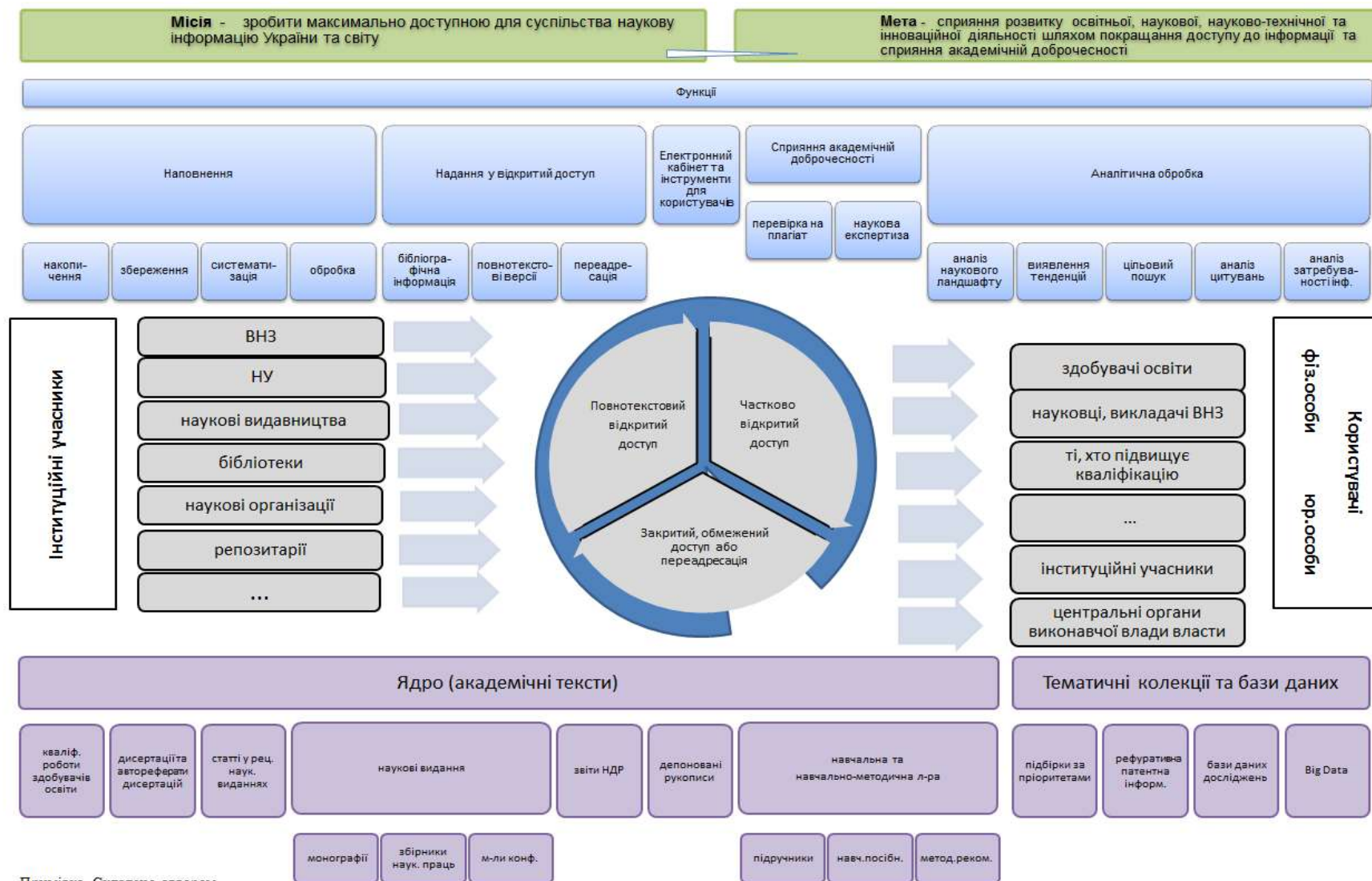

Рисунок 5.8 – Структурно-логічна схема побудови Національного репозитарію академічних текстів

вітчизняними авторами та підготовлених в Україні наукових рецензованих робіт.

Також створення репозитарію матиме значну практичну цінність, оскільки дозволить забезпечити безперешкодний швидкий та ефективний доступ усіх зацікавлених користувачів (у т.ч. науковців, освітян та інноваторів) до актуальної та обширної за змістом структурованої наукової інформації. Це значно спростить аналіз існуючих вітчизняних наукових і технічних напрацювань та їх застосування у господарській практиці.

У свою чергу система підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації матиме можливість спиратись на повний спектр академічних текстів та інших даних, не обмежуючись лише навчальною літературою.

Формування закритого сегменту кваліфікаційних випускових робіт у комплексі з інструментами перевірки на плагіат створить підґрунтя для більш активного розповсюдження практик академічної доброчесності.

Разом з тим, існування відкритого сегменту навчальних і навчально-методичних текстів відкриє можливості ознайомлення із їх максимально повним переліком і частково — доступу до повнотекстових версій, дозволить виявляти найбільш популярні, проводити зовнішнє незалежне оцінювання якості й формувати відповідну політику у цій сфері.

Користувачі репозитарію зможуть працювати з великими диверсифікованими базами даних, формувати необхідні їм масиви бібліографічної інформації за багатокритеріальним відбором, здійснювати порівняння текстів, користуватись вбудованою системою наукової аналітики, визначати рейтинги наукових установ і вчених, отримувати відомості про наукові напрацювання окремих дослідників та інституцій (вищих навчальних закладів, науково-дослідних інститутів), а також затребуваність їх публікацій, рівень цитованості тощо. Зважаючи на сказане, репозитарій може стати суттєвим чинником інноваційного розвитку.

Запровадження Національного репозитарію матиме позитивний соціогуманітарний та економічний ефект. Прямі доходи бюджету, які можуть бути підраховані, виходячи з чинних ставок податків і відрахувань, а також визначених розмірів оплати праці становитимуть у 2017-2018 рр. – 1,2 млн. гривень.

Економія ресурсів суб'єктів господарювання та фізичних осіб, на яку можна очікувати, буде спричинена:

- скороченням витрат на часткове поповнення фондів бібліотек (за рахунок видань відкритого доступу та академічних текстів наукових періодичних / серіальних видань) з відповідним перерозподілом ресурсів на інші цілі;
- скороченням витрат на відрядження науковців і викладачів, яким для отримання доступу до значного сегменту наукової інформації необхідно фізично бути присутніми у ряді центральних бібліотек та наукових архівів, розташованих у м. Києві;
- оптимізацією витрат державного бюджету на проведення наукових досліджень та здійснення науково-технічних розробок внаслідок задіяння ефективного інструментарію аналізу здійснених у попередні роки напрацювань, їх наукової, практичної цінності та впровадження (це значно знизить неефективне фінансування НДДКР, їх дублювання різними головними розпорядниками коштів державного бюджету);
- скороченням витрат на формування різнопланових мереж інформаційної підтримки науки та виробництва за рахунок розвитку репозитарію як ключового центра отримання інформації про наукові розробки та їх авторів, що вкрай важливо для сприяння інноваційній діяльності.

Після введення в експлуатацію Національного репозитарію будуть розвинуті додаткові платні сервіси, які надаватимуться користувачам на підставі платної підписки або на замовлення (наприклад, експертиза на наявність плагіату, аналіз наукового ландшафту, визначення трендів у наукових дослідженнях, оцінка відповідності чинним пріоритетам, цільовий пошук інформації, підготовка аналітичних матеріалів для головних розпорядників бюджетних коштів, аналіз наукового потенціалу, оцінка затребуваності інформації та впровадження наукових розробок тощо). Але відсутність відповідного маркетингового дослідження щодо кількості звернень за такого роду послугами та встановлених тарифів, не дозволяє на даному етапі обрахувати розмір очікуваних надходжень, включаючи бюджетні.

Опосередкованим результатом функціонування Національного репозитарію має стати активізація інноваційної діяльності, підвищення «видимості» вітчизняної науки для зарубіжних вчених, збільшення кількості спільних із іноземними фахівцями наукових та науково-технічних проектів та отриманих грантів, полегшення процесу пошуку наукових партнерів для колаборацій для виконання досліджень в рамках інноваційної програми ЄС «Горизонт 2020» і т.п.

Важливим аргументом на підтримку проекту є політика «відкритого доступу», яка проводиться у країнах ЄС відповідно до рішення, прийнятого у травні 2016 року Радою конкурентоспроможності ЄС.

Таким чином, створення репозитарію – важливий крок у підтримці розвитку науки, освіти та інновацій, який дозволить забезпечити накопичення в єдиному сховищі наукової інформації, її реєстрацію, ідентифікацію, систематизацію, резервування, поширення на легальній основі, а також створить основу для комплексного вивчення національного наукового ландшафту.

ВИСНОВКИ

Показана багатоваріантність підходів до трактування змісту дефініції «інформація» та побудови її класифікаційних схем з використанням різних ознак. Доведено, що інформація має надзвичайно важливе значення для розвитку науки та суспільного прогресу.

Доведено, що вільний безперешкодний (без фінансових, юридичних, технічних чи будь-яких інших бар'єрів) доступ до результатів наукових досліджень має значні економічні, соціальні та освітні переваги, збільшує глобальну кооперацію дослідників, усуває їх професійну та географічну ізоляцію, підвищує впровадження результатів досліджень і сприяє залученню коштів для їх проведення.

Узагальнено погляди на позитивні та негативні аспекти концепції відкритої науки. Наведено приклади найуспішніших проектів, що є втіленням відкритого доступу. Зроблено стислий огляд еволюції засобів наукової комунікації, спричиненої впливом інформаційних технологій, з акцентом на сферу архівування та поширення наукової інформації через відкриті електронні системи – репозитарії.

Показано, що знаходження розумного балансу між забезпеченням інтересів авторів, можливістю отримання ними адекватної винагороди за свою інтелектуальну працю та потребами суспільства в одержанні нового знання є важливим завданням сучасної науки. Для його реалізації використовують інструмент «вільних (відкритих) ліцензій». Правове регулювання відносин, які виникають з приводу вільних ліцензій, поширюється на твори науки, літератури і мистецтва, й не лише ті, що розміщені в мережі інтернет.

Продемонстровані можливості й переваги платформи Web of science, яка містить кращу наукову інформацію за усіма галузями науки в світі. Її використання дозволяє науковцям не докладаючи багато зусиль знаходити, аналізувати, відбирати кращу літературу за профілем власної діяльності, знаходити колег для співпраці, вишукувати фонди для отримання фінансової підтримки досліджень. Крім того, платформа дає можливість аналізувати здобутки окремих вчених та інституцій, обирати видання для публікації результатів НДДКР, максимально повно представляти науковій спільноті свій творчий доробок.

Описано досвід функціонування литовського національного електронного сховища - академічної електронної бібліотеки, показана його функціональність, структура, перспективи розвитку.

Продемонстровані досягнення однієї з найкращих вітчизняних електронних платформ вищих навчальних закладів по забезпеченню доступу до навчальної, наукової та дослідницької інформації – репозитарію Сумського державного університету.

Висвітлено історію виникнення та показано сучасний стан загальнонаціонального фонду науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та дисертацій, який підтримується ДНУ УкрІНТЕІ .

Охарактеризовані два різних підходи до побудови цифрових репозитаріїв наукової та освітньої інформації: збір від джерела походження інформації та накопичення даних від інституцій, які самостійно здійснюють накопичення інформації та відкриття до неї доступу зацікавлених користувачів.

Узагальнено вітчизняний досвід використання систем відкритого доступу. Встановлено, що в Україні існують офлайнові та онлайнві електронні бібліотеки, репозитарії, сховища, архіви, інші системи збереження і надання у широкий доступ інформації. Академічні тексти зберігаються у різних інституційних учасників, кожен з яких встановлює власні правила доступу до даних, передбачає певні обмеження для ознайомлення з ними. Електронні системи не є інтегрованими, у них інформація накопичується, систематизується та передається читачу у різний спосіб. Це ускладнює доступ широкого кола користувачів до наукових даних та, відповідно, знижує ефективність їх використання.

Запропоновано концентрацію різнопланових академічних текстів та інших даних, створених вітчизняними авторами та/або підготовлених в Україні здійснювати на одній платформі з єдиними рішеннями щодо накопичення, збереження, систематизації, пошуку та комплексного аналізу. Визнано за недоцільне застосовувати концепцію «сховища сховищ», яким інформація механічно збирається із різного роду електронних ресурсів. Доведена необхідність створення репозитарію не як звичайного електронного доступного онлайн сховища наукової та освітньої інформації, а як інтегрованого комплексного утворення, що забезпечує поряд із накопиченням публікацій, масивів даних і першоджерел наукової та освітньої інформації,

здійснення її складної аналітичної обробки, націленої на інтереси усіх груп користувачів. Йдеться про порівняння текстів, формування масивів бібліографічної інформації за багатокритеріальним відбором, підготовку наукової аналітики, формування рейтингів наукових установ та вчених, отримання відомостей про наукові наробки вищих навчальних закладів, наукових установ і окремих дослідників, їх публікації, рівень цитованості тощо.

Обґрунтована необхідність започаткування нової для України практики надання обов'язкового електронного примірника виданих академічних текстів. Це спростить процедури наповнення репозитарію, зробить його фонди прозорими і максимально повними. Разом з тим не відкидаються раніше напрацьовані вітчизняними інституціями системи накопичення, систематизації, збереження інформації, надання до неї віддаленого доступу користувачів, а також відомі проектні, програмні та апаратні рішення, які застосовувались в аналогічних закордонних системах репозитаріїв.

Розроблена модель побудови Національного репозитарію академічних текстів, що визначає його ключові характеристики як універсальної за змістом загальнодержавної електронної бази, де накопичуватимуться, зберігатимуться, систематизуватимуться, піддаватимуться комплексному аналізу вітчизняні академічні тексти (наукового, науково-технічного та освітнього характеру) і до якої буде забезпечений безперешкодний віддалений доступ користувачів.

З урахуванням ресурсної обмеженості, складності й масштабності вирішуваних завдань запропоновано поетапне (у формі черг та модулів) формування Національного репозитарію академічних текстів.

На початковій стадії реалізації проекту пропонується спиратись на модель розподіленого доступу до ефективно функціонуючих та зацікавлених у підтримці проекту систем (зокрема - ЄДАС НДДКР і ДР).

По мірі розвитку репозитарію його структура має ускладнюватись та доповнюватись новими науковими інформаційними ресурсами, програмним забезпеченням, матеріальними потужностями, постійно орієнтуючись на кращі світові стандарти.

При цьому формуватимуться нові модулі/підсистеми репозитарію, які інтегруватимуть нові види академічних текстів (НДДКР і ДР, автореферати дисертацій на здобуття наукового ступеня; депоновані рецензовані рукописи; наукові періодичні фахові видання; кваліфікаційні випускові роботи тощо), а

також інструменти, доступні для користувачів (багатокритеріальний структурований багаторівневий пошук бібліографічної інформації; частковий/обмежений та повний доступ до змісту академічних текстів; перевірка текстів на плагіат та експертна оцінка отриманих результатів; системний аналіз інформації про публікаційну активність, цитованість, спрямованість досліджень, їх затребуваність для практики / впровадження тощо).

На більш пізніх етапах розбудови репозитарію передбачене налагодження його співпраці з аналогічними зарубіжними структурами, що суттєво розширить доступ вітчизняних науковців і практиків до розробок іноземних вчених, зробить більш відкритим та «видимим» зовнішньому світу український науковий простір.

Надана оцінка ймовірних соціогуманітарних, інноваційних, фінансово-економічних та інших ефектів від введення в експлуатацію та функціонування Національного репозитарію академічних текстів.

Показано, що створення репозитарію дозволить забезпечити безперешкодний швидкий та ефективний доступ користувачів – науковців, викладачів, інноваторів – до актуальної та обширної за змістом структурованої наукової інформації, що спростить аналіз існуючих вітчизняних напрацювань та їх застосування у господарській практиці. Сказане повною мірою стосується системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації, які отримають можливість застосовувати на усіх рівнях вищої освіти повний спектр підготовлених в Україні академічних текстів та інших даних, що будуть включені до основних ресурсів репозитарію. Формування закритого сегменту кваліфікаційних випускових робіт дозволить активізувати розповсюдження практик академічної доброчесності, а відкритого сегменту навчальних та навчально-методичних текстів надасть доступ до їх максимально повного переліку, дасть можливість виявляти найбільш популярні з них, проводити зовнішнє незалежне оцінювання їх якості, формувати відповідну політику у цій сфері.

Доведено, що функціонування Національного репозитарію дозволить забезпечити суттєву економію ресурсів господарюючих суб'єктів та фізичних осіб внаслідок скорочення й оптимізації витрат:

- на часткове поповнення фондів бібліотек (за рахунок видань відкритого доступу та академічних текстів наукових періодичних / серіальних видань) з відповідним перерозподілом ресурсів на інші цілі;

- на відрядження науковців і викладачів, яким для отримання доступу до значного сегменту наукової інформації необхідно фізично бути присутніми у ряді центральних бібліотек та наукових архівів, розташованих за межами місць їх постійного проживання;

- державного бюджету на проведення наукових досліджень та здійснення науково-технічних розробок як результат ефективного аналізу здійснених у попередні роки напрацювань, їх наукової, практичної цінності, характеру і ступеню впровадження (зниження неефективного фінансування НДДКР, їх дублювання різними головними розпорядниками);

- на формування різнопланових мереж інформаційної підтримки науки та виробництва за рахунок розвитку репозитарію як ключового центру отримання інформації про наукові розробки та їх авторів, що вкрай важливо для сприяння інноваційній діяльності.

Опосередкованим результатом функціонування Національного репозитарію має стати активізація інноваційної діяльності, підвищення «видимості» вітчизняної науки для зарубіжних вчених, збільшення кількості спільних із іноземними фахівцями наукових і науково-технічних проектів та отриманих грантів, полегшення процесу пошуку наукових партнерів для виконання досліджень у рамках інноваційної програми ЄС «Горизонт 2020» та інших крупних міжнародних проектів.

Автори сподіваються, що матеріали цієї монографії будуть корисні для осіб та інституцій, уповноважених приймати рішення щодо розвитку цифрової економіки, розбудови наукової, освітньої та інноваційної інфраструктури, створення Національного репозитарію академічних текстів.

Список використаної літератури

1. Сюнтюренко О.В. Сетевые технологии информационного противоборства и манипуляции общественным сознанием / О.В. Сюнтюренко // НТИ Сер. 1. – К., 2015. – № 10. – С. 1-7.
2. Shannon C. E. A mathematical theory of communication [Text] / C.E. Shannon // Bell Syst. Tech. J., 1948. – Vol. 27. – P. 379-423.
3. Винер Н. Кибернетика и общество [Текст] / Н. Винер. – М.: Иностран. лит., 1958. – 347 с.
4. Эшби У.Р. Система и информация [Текст] / У.Р. Эшби // М.: Вопросы Философии, 1964. – № 3. – С.19-24.
5. Урсул А.Д. Отражение и информация [Текст] / А.Д. Урсул. – М.: Мысль, 1973. – 231 с.
6. Колин К.К. Информация в структуре реальности, научная картина мира и основной вопрос философии [Текст] / К.К. Колин. – Челябинск. : Вестник ЧГАКИ, 2013. – №4 (36). – С. 185-187.
7. Соколов А.В. Философия информации: профессионально-мировоззренческое учеб. Пособие [Текст] / А.В. Соколов. – СПб.: СПбГУКИ, 2010. – 368 с.
8. Арский Ю.М. О развитии информационной инфраструктуры инновационной сферы [Текст] / Ю.М. Арский, В.А. Цветкова, С.П. Яшукова // НТИ. Сер. 1. Орг. и методика информ. работы. М., 2006. – №1. – С. 12-18.
9. Глушков В.М. Мышление и кибернетика [Текст] / В.М. Глушков. – М.: Вопросы философии, 1963. – №1. – С. 36.
10. Колмогоров А.Н. Теория информации и теория алгоритмов: серия «Избранные труды» в 6 т. [Текст] / А. Н. Колмогоров // РАН. Отделение математических наук, Математический ин-т им. В.А.Стеклова. – М. : 2005. – Т. 3. – 263 с.
11. Каныгин Ю. М. Основы теоретической информатики [Текст] / Ю.М. Каныгин, Г. И. Калитич. – М. : Научная думка, 1990. – 232 с. – На рус. яз. – ISBN 5-12-002620-6.
12. Калитич Г.І. Науково-технологічний та інноваційний розвиток: концепції, моделі, рішення [Текст] / Г.І. Калитич, К.М. Коржавін. – К. : УкрІНТЕІ, 2008. – 268 с.

13. Ракитов А. И. Философия компьютерной революции [Текст] / А.И. Ракитов. – М.: Политиздат, 1991. – 288 с.
14. Masuda Y. The Information Society as Postindustrial Society [Text] / Y. Masuda // New York: World Future Society, 1980. – 171 p.
15. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество [Текст] / Д. Белл. – М.: Академия, 2004. – 788 с.
16. Тоффлер Э. Третья волна [Текст] / Э. Тоффлер. – М.: Издательство АСТ, 1999. – 784 с.
17. Katz R. L. The Information Society: An International Perspective [Text] / R. L. Katz. – New York, 1988. – 168 p.
18. Моисеев Н. Н. Информационное общество: возможности и реальность [Текст] / Н.Н. Моисеев // Полис (Политические исследования). – М. 1993. – № 3. – С. 6–14.
19. Gould J.P. Risk, stochastic preference, and the value of information [Text] / John P Gould // Journal of Economic Theory, 1974. – № 8. – P.64–84.
20. Spence M. Informational aspects of market structure: An introduction [Text] / Michael Spence // The Quarterly Journal of Economics, 1976. – № 90. – P. 591-597.
21. Bikhchandani S. The Analytics of Uncertainty and Information: Second Edition [Text] / S. Bikhchandani, J. Hirshleifer, J. Riley // USA, NY 10013-2473: Cambridge University Press, 2013. – 499 p.
22. Stiglitz J.E. The contributions of the economics of information to twentieth century economics [Text] / Joseph E. Stiglitz // The Quarterly Journal of Economics, 2000. – № 115. – P. 1441–1478.
23. Stiglitz Joseph E. KNOWLEDGE AS A GLOBAL PUBLIC GOOD [Text] / Joseph E. Stiglitz // Global public goods: international cooperation in the 21st century. – Oxford University Press, New York, US.1999. – P. 308-325.
24. Блек А.Б. Информационное обеспечение научных исследований (на примере физиологии) [Текст] / А.Б. Блек. – Ленинград: Наука, 1974. – 151 с.
25. Блюменау Д.И. Некоторые вопросы теории обзоров [Текст] / Д.И. Блюменау // НТИ, Серия 1 Орг. и методика информ. работы. – К.,1972. – № 7. – С. 15-20.
26. Михайлова И.М. Принципы построения системы комплексного информационного обеспечения научно-исследовательских и опытно-

конструкторских работ [Текст] / И.М. Михайлова, К.И. Фомичев // НТИ, Сер. 1. Орг. и методика информ. работы. – К., 1984. – № 1. – С. 1–5.

27. Косолапов В.В. Информационное обеспечение и прогнозирование науки [Текст] / В. В. Косолапов. – Киев : Изд-во Киев. ун-та, 1970. – 227 с.

28. Березкина Н.Ю. Информационно-библиотечное обеспечение науки Беларуси: история и современное состояние [Текст] / Н.Ю. Березкина. – Минск : Красико-Принт, 2003. – 256 с.

29. Ковальов Г.Д. Инновационные коммуникации [Текст] / Г.Д. Ковалев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. – 288 с.

30. Пархоменко О.В. Інформаційно-знаннявий підхід до визначення парадигми соціально-економічного розвитку [Текст] / О. В. Пархоменко, В.Д. Пархоменко. – К. : Наука, технології, інновації, 2017. – № 1. – С. 13-20. – Повний текст публікації буде доступним після 01.04.2018 р.

31. Пархоменко В.Д. Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності [Текст] / В.Д. Пархоменко, О.В. Пархоменко. – К. : УкрІНТЕІ, 2006. – 224 с.

32. Березняк Н.В. Підходи до формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації державної інноваційної політики [Текст] / Н.В. Березняк, Т.К. Кваша, Г.В. Новіцька. – К. :Науково-технічна інформація, 2014. – № 2. – С. 3-10.

33. Березняк Н.В. Діяльність інформаційно-аналітичних служб для супроводження комерціалізації результатів науково-технічної і інноваційної діяльності [Текст] / Н.В. Березняк, Т.К. Кваша, Г.В. Новіцька. – К. :Науково-технічна інформація, 2011. – № 4. – С. 3-7.

34. Березняк Н.В. Досвід розбудови інформаційної інфраструктури інноваційної сфери у США [Текст] / Н.В. Березняк, Т.К. Кваша, Г.В. Новіцька. – К. :Науково-технічна інформація, 2012. – № 2. – С. 14-19.

35. Писаренко Т.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності: особливості розвитку в зарубіжних країнах [Текст] / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша. – К. : Науково-технічна інформація, 2015. – № 2. – С. 3-11.

36. Методологія наукових досліджень : підруч., 2-е вид., переробл. і доповн. [Текст] / О.С. Чмир, Д.М. Стеченко. – К. : Знання, 2007. – 317 с.

37. Borgman C. What is digital libraries? Competing visions [Text] / C. Borgman // Information Processing and Management. – 1999. – № 35. – P. 227-243.

38. Parker E. B. Information and society [Text] / E.B. Parker // Library and Information Service Needs of the Nation: Proceedings of a Conference on the Needs of Occupational, Ethnic, and other Groups in the United States. – Washington, D.C.: U.S.G.P.O., 1974. – P. 9-50.

39. Берг А. И. Кибернетика и диалектико-материалистическая философия : Проблемы философии и методологии современного естествознания [Текст] / А. И. Берг, А. Г. Спиркин. – М., 1973. – С. 296.

40. Вяткин В. Б. Введение в синергетическую теорию информации [Текст] / В. Б. Вяткин. – К. : Информационные технологии, 2010. – № 12. – С. 67-73.

41. Малюга Н. М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Н. М. Малюга; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Ж. : ПП «Рута», 2003. – 476 с.

42. Круп'як Т.П. Аналіз інформаційних потреб підприємства [Текст] // Т.П. Круп'як. – К. : Актуальні проблеми економіки, 2008. – № 1. – С. 220-227.

43. Колин К. К. Природа информации и философские основы информатики [Текст] / К. К. Колин. – М. : Открытое образование, 2005. – № 2. – С. 43-51.

44. Ходоровский Л.А. Проектирование информационных систем. Начальные этапы: учеб. пособие / Л.А. Ходоровский. – М.: Издательство Нобель Пресс, 2013. – 170 с.

45. ДСТУ 5034:2008 Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – Київ, 2009. – 40 с. (Інформація і документація).

46. ДСТУ 5127:2007 Словник термінів (ISO 5127:2007, ITD). – Київ, 2010. – 240 с. (Інформація та документація).

47. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII, ред. від 01.01.2017 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

48. Про науково-технічну інформацію :Закон України від 25.06.1993 № 3322-XII, ред. від 19.04.2014 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3322-12>

49. Розроблення науково-методичних основ створення єдиної системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності у сфері

науково-технологічного та інноваційного розвитку і трансферу технологій :
Етап 2 Підтримка функціонування системи інформаційно-аналітичного
забезпечення науково-технологічного та інноваційного розвитку і трансферу
технологій : Звіт УкрІНТЕІ / А.В. Ямчук, Т.К. Кваша, Т.К. Куранда. – К.,2010. –
275 с.

50. Ракитов А.И. Информация, наука, технология в глобальных исторических измерениях [Текст] / А.И. Ракитов // Ин-т науч. информ. по обществ. наукам РАН. – М., 2006. – 104 с.

51. Моисеев Н. Н. Информационное общество: возможности и реальность [Текст] / Н.Н. Моисеев // Полис (Политические исследования). – М., 1993. – № 3. – С. 6–14.

52. Schmidt E. The New Digital Age: Reshaping the Future of People, Nations and Business. (Новый цифровой мир: как технологии меняют жизнь людей, модели бизнеса и понятие государства) / E. Schmidt and J. Cohen // New York, Knopf, 2013.

53. Spar D. The public face of cyberspace [Text] / D. Spar // Global public goods: international cooperation in the 21st century. – Oxford University Press, New York, US, 1999. – P. 344-363.

54. Habib S. Global Communications for a more Equitable World [Text] / J. Habib Sy // Global public goods: international cooperation in the 21st century. – Oxford University Press, New York, US, 1999. – P. 326-343.

55. Science and Engineering Indicators 2016 [Electronic resource]. – URL: <https://www.nsf.gov/statistics/2016/nsb20161/#/>. – A headline from the screen.

56. Machlup F. Knowledge: Its Creation, Distribution, and Economic Significance [Text] / F. Machlup // Knowledge and Knowledge Production. – Princeton: Princeton University Press, 1980. – Vol. I. – 304 p.

57. Долгушева А.А. О роли информации в функционировании хозяйственных субъектов [Текст] / Долгушева А.А. – Сургут :Северный регион: наука, образование, культура, 2009. – № 1 (19). – С. 113-118.

58. Замлелый А.Ю. Развитие научных представлений о роли информации и знаний в структуре производительных сил общества [Текст] / А.Ю. Замлелый //Вестник ТвГУ. Серия «Экономика и управление». – Тверь, 2015. – №3. – С. 37–44.

59. Responses to Environmental and Societal Challenges for our Unstable Earth (RESCUE). ESF Forward Look [Electronic resource] / ESF-COST 'Frontier of

Science' joint initiative // European Science Foundation, Strasbourg (FR) and European Cooperation in Science and Technology. – Brussels (BE), 2011. – 64 p. – URL: http://archives.esf.org/fileadmin/Public_documents/Publications/rescue.pdf.

60. Переосмислюючи освіту. Освіта як загальне благо? [Електронний ресурс] / Організація Об'єднаних Націй по питаннях освіти, науки і культури. – Париж : Видавництво ЮНЕСКО, 2015. – URL: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555r.pdf>

61. Березняк Н. В. Досвід розвитку інформаційної інфраструктури інноваційної сфери у США [Текст] / Н.В. Березняк, Т.К. Кваша, Г. В.Новіцька. – К. :Науково-технічна інформація, 2012. – № 2. – С. 14-19.

62. Comparative Study of Competitive Intelligence Practices between Two Retail Banks in Brazil and South Africa [Text] // Journal of Intelligence Studies in Business. – 2013. – Vol. 2. – P. 30–39.

63. Kahaner L. Competitive Intelligence: How to Gather, Analyze, and Use Information to Move Your Business to the Top [Text] / L. Kahaner. – New York: Simon & Schuster, 1997. – P. 6.

64. Salvador M. Applying Competitive Intelligence: The Case of Thermoplastics Elastomers [Text] / M.R. Salvador, L.F. Salinas Casanova. – Journal of Intelligence Studies in Business, 2013. – Vol. 3. – P. 47-53.

65. Кваша Т.К. Інноваційні пріоритети: теоретико-методичні аспекти визначення [Текст] / Т.К. Кваша. – Харків : Університетські наукові записки, 2017. – № 1. – С. 267-278

66. Ромари Л. Научная коммуникация [Текст] / Л. Ромари // Международный форум по информации. – 2012. – Том 37. – № 1. – С. 10-21.

67. Barga R.S. A virtual research environment (VRE) for bioscience researchers [Text] / R.S. Barga, S. Andrews & S. Parastatidis // Proceedings of the International Conference on Advanced Engineering Computing and Applications in Sciences. – Papeete, French Polynesia: IEEE (4-9 November 2007), 2007. – P. 31-38.

68. Kwon N. Understanding scientific research lifecycle: based on bio and nano scientists' research activities [Text] / N. Kwon, J. Lee & E. Chung // Journal of the Korean Society for and Information Science, 2012. – № 46(3). – P. 103-131.

69. Взаимосвязи информационных процессов с этапами научных исследований [Текст] / Г.И. Гольдгаммер // Науч.-техн. информ. Сер. 1. Орг. и методика информ. работы. – М., 1969. – № 7. – С. 23–27.

70. Кудеярова А. Ю. Процесс изучения потребностей пользователей [Текст] / А.Ю. Кудеярова, Н.А. Слащева, Ю.В. Мохначева. – Томск : Библиополе, 2005. – № 3. – С. 14–15.
71. MyExperiment [Electronic resource]. – URL: <https://www.myexperiment.org/about>. – A headline from the screen.
72. Cribb J. Open science : sharing knowledge in the global century / J. Cribb, S. Tjempaka. – Collingwood, Vic: CSIRO Publishing, 2010. – P. 1.
73. Ярошенко Т.О. Відкритий доступ – шлях до присутності України у світовій науковій спільноті / Т.О. Ярошенко // Вища школа. – К., 2011. – № 3. – С.48-49.
74. Scientific publications : free for all? : tenth report of Session 2003-04/ Great Britain. Parliament. House of Commons. Select Committee on Science and Technology. – London: Stationery Office, 2004.
75. Global Charitable Foundation London's Wellcome Trust [Electronic resource]. – URL: <https://wellcome.ac.uk/about-us>. – A headline from the screen.
76. The Medical Research Council [Electronic resource]. – URL: <https://www.mrc.ac.uk/>. – A headline from the screen.
77. Biotechnology & Biological Sciences Research Council [Electronic resource]. – URL: <http://www.bbsrc.ac.uk/>. – A headline from the screen.
78. Economic&Social Research Council and National Environmental Research Council [Electronic resource]. – URL: <http://www.esrc.ac.uk/>. – A headline from the screen.
79. Research Works Act [Electronic resource]. – URL: www.ala.org/advocacy/advleg/federallegislation/access/research-works-act. – A headline from the screen.
80. Declaration on access to research data from public funding (30 Jan., 2004) [Electronic resource] // OECD : Organisation for Economic Cooperation and Development. – URL: <http://acts.oecd.org/Instruments/ShowInstrumentView.aspx?InstrumentID=157>. – A headline from the screen.
81. Study on the Economic and Technical Evolution of the Scientific Publication Markets in Europe [Electronic resource]. – URL: <http://bit.ly/2sq7bns>. – A headline from the screen.

82. Amsterdam Call for Action on Open Science [Electronic resource]. – URL: <http://www.openaccess.nl/en/events/amsterdam-call-for-action-on-open-science>. – A headline from the screen.
83. The Netherlands EU Presidency [Electronic resource]. – URL: <http://bit.ly/2s5mpyV>. – A headline from the screen.
84. European Open Science Cloud [Electronic resource]. – URL: <http://bit.ly/2tpGvY6>. – A headline from the screen.
85. Open Knowledge Foundation [Electronic resource]. – URL: <https://okfn.org/>. – A headline from the screen.
86. Allen Institute for Brain Science [Electronic resource]. – URL: <https://www.alleninstitute.org/>. – A headline from the screen.
87. Public Library of Science [Electronic resource]. – URL: <https://www.plos.org/>. – A headline from the screen.
88. Science Commons [Electronic resource]. – URL: <http://sciencecommons.org/about/>. – A headline from the screen.
89. Service Level Agreement (SLA) [Electronic resource]. – URL: http://www.inframanager.ru/survive_guide/sla_for_beginners/?utm_source=googleleadwords&utm_medium=cpc&utm_campaign=google_poisk&utm_term=sla&gclid=ClnyjPiGg9UCFRfGsgodJcoCIQ. – A headline from the screen.
90. The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) [Electronic resource]. – URL: <https://www.ifla.org/>. – A headline from the screen.
91. The library and information association (CILIP) [Electronic resource]. – URL: <https://www.cilip.org.uk/>. – A headline from the screen.
92. Scalable Processor ARChitecture (SPARC) [Electronic resource]. – URL: <https://sparc.org/>. – A headline from the screen.
93. Re-inventing the Library for the Future by Enabling Open Science (LIBER) [Electronic resource]. – URL: <http://libereurope.eu/>. – A headline from the screen.
94. Electronic Information for Libraries (eIFL) [Electronic resource]. – URL: <http://www.eifl.net/page/about>. – A headline from the screen.
95. Кучма І. Відкрита наука: практики, успішні кейси, роль бібліотек [Електронний ресурс] / І. Кучма. – URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11210/Kuchma_Vidkryta_nauka.pdf?sequence=1&isAllowed=http://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm. – Заголов. з екрану.

96. Open Science Policy Platform [Electronic resource]. – URL: <https://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm?pg=open-science-policy-platform>. – A headline from the screen.
97. Woelfle M. Open science is a research accelerator [Electronic resource] / M. Woelfle, P. Olliaro, M.H. Todd // Nature Chemistry. – 2011. – Vol. 3(10). – P.745–748. – URL: <https://doi.org/10.1038/nchem.1149>.
98. Uhler P.F. Open Data for Global Science [Electronic resource] / P.F. Uhler, P. Schröder // Data Science Journal. – 2007. – Vol. 6 – P. OD36–OD53. – URL: DOI: <http://doi.org/10.2481/dsj.6.OD36>.
99. Prometheus український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів [Електронний ресурс]. – URL: <https://prometheus.org.ua/about-us/>. – A headline from the screen.
100. COORSERA [Electronic resource]. – URL:<https://ru.coursera.org>. – A headline from the screen.
101. Openstax [Electronic resource]. –URL:<http://openstax.org>. – A headline from the screen.
102. Citizen science [Electronic resource]. – URL: <http://citizenscience.org/>. – A headline from the screen.
103. Galaxy Zoo [Electronic resource]. – URL: <https://www.galaxyzoo.org/>. – A headline from the screen.
104. AgeGuess [Electronic resource]. – URL:<https://www.ageguess.org/>. – A headline from the screen.
105. BioNote [Electronic resource]. – URL:<http://www.bionote.co.kr/>. – A headline from the screen.
106. Herbaria@home [Electronic resource]. – URL: <http://herbariaunited.org/atHome/>. – A headline from the screen.
107. Plankton Project [Electronic resource]. – URL: <https://planktonproject.com/>. – A headline from the screen.
108. Aquila Project [Electronic resource]. – URL: <http://aquilaproject.com/>. – A headline from the screen.
109. Brooklyn Atlantis [Electronic resource]. – URL: <https://technical.ly/brooklyn/2013/12/03/brooklyn-atlantis-gowanus/>. – A headline from the screen.
110. ARTigo [Electronic resource]. – URL: <http://www.artigo.com/en/>. – A headline from the screen.

111. Atlas of Australian Birds [http](http://www.birdlife.org.au/documents/ATL-Starter-Kit-2012.pdf) [Electronic resource]. – URL: [//www.birdlife.org.au/documents/ATL-Starter-Kit-2012.pdf](http://www.birdlife.org.au/documents/ATL-Starter-Kit-2012.pdf). – A headline from the screen.

112. Audubon Christmas Bird Count [http](http://www.audubon.org/conservation/science/christmas-bird-count) [Electronic resource]. – URL: [//www.audubon.org/conservation/science/christmas-bird-count](http://www.audubon.org/conservation/science/christmas-bird-count). – A headline from the screen.

113. Big Bug Hunt [Electronic resource]. – URL: <http://bigbughunt.com/>. – A headline from the screen.

114. BeeSpotter [Electronic resource]. – URL: <https://www.scientificamerican.com/citizen-science/beespotter-illinois/>. – A headline from the screen.

115. Bumble Bee Watch [Electronic resource]. – URL: <https://www.bumblebeewatch.org/>. – A headline from the screen.

116. Citizen Seismology [Electronic resource]. – URL: <http://www.citizenseismology.eu/>. – A headline from the screen.

117. Did You Feel It [Electronic resource]. – URL: <https://earthquake.usgs.gov/data/dyfi/>. – A headline from the screen.

118. Cooperative Observer Program [Electronic resource]. – URL: <http://www.nws.noaa.gov/om/coop/>. – A headline from the screen.

119. Digital Access to a Sky Century@Harvard [Electronic resource]. <http://dasch.rc.fas.harvard.edu/project.php>. – A headline from the screen.

120. Moon Mappers [Electronic resource]. – URL: <https://cosmoquest.org/x/science/moon/>. – A headline from the screen.

121. Disk Detective [http](http://www.diskdetective.org/) [Electronic resource]. – URL: <https://www.diskdetective.org/>. – A headline from the screen.

122. Operation Wallacea [Electronic resource]. – URL: <http://opwall.com/>. – A headline from the screen.

123. Science Gossip Biodiversity Heritage Library [Electronic resource]. – URL: <http://blog.biodiversitylibrary.org/2015/03/zooniverse-releases-science-gossip.html>. – A headline from the screen.

124. VerbCorner [Electronic resource]. – URL: <http://gameswithwords.org/VerbCorner/>. – A headline from the screen.

125. Kepler [Electronic resource]. – URL: https://www.nasa.gov/mission_pages/kepler/main/index.html.

126. arXiv.org [Electronic resource] / Cornell University Library : Web-site. – Electronic data. – New York, 2011. – URL: <http://arxiv.org/>.

127. Budapest Open Access Initiative [Electronic resource] // Open Society Foundations: Building Vibrant and Tolerant Democracies : Web-site / George Soros. – Electronic data. – New York, 2010. – URL: <http://www.soros.org/openaccess>.

128. DOAJ (Directory of Open Access Journals) [Electronic resource]: Web-site / Lund University Libraries. – Electronic data and program. – Lund, Sweden, 2011. – URL: www.doaj.org.

129. Just Released: IFLA Statement on Open Access [Electronic resource] // IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) : Web-site. – Electronic data. – Hague, Netherlands, 2011. – URL: <http://www.ifla.org/en/news/just-released-ifla-statement-on-open-access>.

130. Англо-український словник-довідник бібліотечно-інформаційної термінології (English-Ukrainian Glossary of Library and Information Science) / Н. В. Стрішенець. – К. : [б. в.], 2004. – С. 235.

131. Springer Open [Electronic resource]. – URL: <https://www.springer.com/gp/open-access/springer-open/>. – A headline from the screen.

132. Open Science [Electronic resource]. – URL: <https://www.elsevier.com/about/open-science>. – A headline from the screen.

133. Crow R. The Case for Institutional Repositories: A SPARC Position Paper [Electronic resource] / SPARC : Web-sit // The Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition. – Electronic data. – Washington, USA, 2002. – 37 p. – URL: http://scholarship.utm.edu/20/1/SPARC_102.pdf.

134. Массачусетський технологічний інститут (DSpace@MIT) [Електронний ресурс]. – URL: <http://dspace.mit.edu/>. – Заголовок з екрану.

135. eScholarship University of California [Electronic resource]. – URL: <http://escholarship.org/>. – A headline from the screen.

136. UvA-DARE University of Amsterdam [Electronic resource]. – URL: <http://dare.uva.nl/home>. – A headline from the screen.

137. DAFWA Research Library [Electronic resource]. – URL: <http://researchlibrary.agric.wa.gov.au/>. – A headline from the screen.

138. Internet Archive [Electronic resource]. – URL: <https://archive.org/>. – A headline from the screen.

139. ZENODO [Electronic resource]. – URL: <https://zenodo.org/>. – A headline from the screen.

140. E-thesis – Electronic Publications at the University of Helsinki [Electronic resource]. – URL: <http://ethesis.helsinki.fi/>. – A headline from the screen.

141. HEDI (Hellenic National Archive of Doctoral Dissertations) [Electronic resource]. – URL: <https://phdtheses.ekt.gr/eadd/>. – A headline from the screen.

142. Creating an Institutional Repository: LEADIRS Workbook [Electronic resource]. – URL: http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/26698/Barton_2004_Creating.pdf?sequence=1. – A headline from the screen.

143. The Registry of Open Access Repository Mandates and Policies (ROARMAP) [Electronic resource]. – URL: <https://roarmap.eprints.org/>. – A headline from the screen.

144. Political MELIBEA [Electronic resource]. – URL: <http://www.accesoabierto.net/politicas/default.php>. – A headline from the screen.

145. SHERPA/RoMEO (Securing a Hybrid Environment for Research Preservation and Access /Rights Metadata for Open Archiving) [Electronic resource]. – URL: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/index.php?la=en&flDnum=|&mode=advanced>. – A headline from the screen.

146. JAIRO (Japanese Institutional Repositories Online) [Electronic resource]. – URL: <http://jairo.nii.ac.jp/>. – A headline from the screen.

147. Recolecta (Іспанський агрегатор та пошуковий портал) [Electronic resource]. – URL: <https://recolecta.fecyt.es/>. – A headline from the screen.

148. Portal NARCIS [Electronic resource]. – URL: <https://www.narcis.nl/>. – A headline from the screen.

149. Scientific Electronic Library Online SCIELO [Electronic resource]. – URL: <http://www.scielo.org>. – A headline from the screen.

150. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського НАН України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.nbuv.gov.ua>. – Заголов. з екрану.

151. Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting – OAI-PMH [Electronic resource]. – URL: <https://www.openarchives.org/pmh/>. – A headline from the screen.

152. Монахов В. Н. Авторское право как фактор становления библиотечного дела 2.0. Есть ли шанс для гармонии? [Электронный ресурс].

В. Н. Монахов. – URL:
http://www.aselibrary.ru/digital_resources/digital_resources69/digital_resources6970/digital_resources69703797. – Загл. с экрана.

153. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР, ред. від 30.09.2016 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

154. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький Акт від 24 липня 1971 року змінений 2 жовтня 1979 року : Міжнародний документ від 31.05.1995. – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_051

155. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі : Міжнародний документ від 20.09.2001. – URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_770

156. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 № 435-IV, ред. від 10.06.2017 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

157. Про авторське право та суміжні права : Закон від 23.12.1993 № 3792-XII, ред. від 26.04.2017 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

158. Прогнімак О. Д. Соціальні мережі як ресурс розвитку інноваційних процесів в інформаційному суспільстві / О.Д. Прогнімак // Соціоекономіка: зб. наук. пр. – Д. : ІЕП НАНУ, 2009. – С. 163-175. – URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39811>.

159. Костин А. Свободные лицензии и Гражданский кодекс [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.gosbook.ru/node/16838> (дата обращения: 27.06.2017). – Загл. с экрана.

160. Капіца Ю. Застосування ліцензій відкритого доступу при розміщенні матеріалів наукових журналів в електронному середовищі / Ю. Капіца, К. Шахбазянє. [Електронний ресурс]. – URL: http://www.nas.gov.ua/publications/books/series/9789660247048/Documents/2016_13/09_Kaptsa,Shahbazyan.pdf. – Загол. з екрану.

161. Рекомендації щодо застосування вільних публічних ліцензій на використання об'єктів авторського права і суміжних прав : Державна служба

інтелектуальної власності України [Електронний ресурс]. – URL: <http://sips.gov.ua/ua/recvilnuxpublits.html>. – Загол. з екрану.

162. Войниканис Е.А. Правовые аспекты лицензий Creative Commons [Електронний ресурс] / Е.А. Войниканис. – URL: <http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/851/76851/58019>. – Загл. с экрана.

163. CC's Next Generation Licenses – Welcome Version 4.0! [Electronic resource]. – URL: <https://creativecommons.org/2013/11/25/ccs-next-generation-licenses-welcome-version-4-0/>. – A headline from the screen.

164. Жилінкова О. Реалізація прав інтелектуальної власності в Інтернеті за допомогою ліцензій Creative commons [Електронний ресурс] / О. Жилінкова. – URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3634>. – Загол. з екрану.

165. Про Ліцензії Creative Commons [Електронний ресурс]. – URL: <https://creativecommons.org/licenses/>. – Загол. з екрану.

166. Sara F. Hawkins «Creative Commons Licenses Explained In Plain English» [Electronic resource]. – URL: <http://sarafhawkins.com/creativecommons-licenses-explained-plain-english/>. – A headline from the screen.

167. Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) / Creative Commons [Electronic resource]. – URL: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>. – A headline from the screen.

168. Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0) / Creative Commons [Electronic resource]. – URL: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>. – A headline from the screen.

169. Wikimedia Foundatio [Electronic resource]. – URL: http://wikimediafoundation.org/wiki/Terms_of_Use/ru. – A headline from the screen.

170. Atttibution NoDerivatives 4.0 International (CC BY-ND 4.0) / Creative Commons [Electronic resource]. – URL: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode>. – A headline from the screen.

171. Attribution NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) / Creative Commons [Electronic resource]. – URL: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode>. – A headline from the screen.

172. Attribution NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) / Creative Commons [Electronic resource]. – URL:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>. – A headline from the screen.

173. Attribution NonCommercial NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0) / Creative Commons [Електронний ресурс]. – URL: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>. – A headline from the screen.

174. About CC0 – «No Rights Reserved» [Electronic resource]. – URL: <http://creativecommons.org/about/cc0>. – A headline from the screen.

175. CCPlus CC Wiki // [Electronic resource]. – URL: <http://wiki.creativecommons.org/CCPlus>. – A headline from the screen.

176. Holder G. United States Supreme Court 132 S.Ct. 873 (2012) [Electronic resource]. – URL: <https://www.quimbee.com/cases/golan-v-holder>. – A headline from the screen.

177. Bradford S. C. Sources of information on specific subjects / S. C. Bradford // Engineering: An illustrated weekly journal, 1934. – Vol.137. – N 3550. – P. 85-86; reprinted in Journal of Information Science. 1985. – №10. – P. 176-180.

178. Garfield E. Citation indexes for science: a new dimension in documentation through association of ideas / E. Garfield. – Science, 1955. – Vol.122. – № 3159. – P. 108–111.

179. Hirsch J. E. An index to quantify an individual's scientific research output / J. E. Hirsch // Proceedings of the National Academy of Sciences. – 2005. – 102. – № 46. . – P. 16569-16572.

180. Тихонкова І. О. Наукова періодика України у дзеркалі Web of Science / І.О. Тихонкова // НАН України : Наука України у світовому інформаційному просторі, 2016. – №13. – С. 31-39.

181. Garfield E. Journal Impact Factor Strongly Correlates with the Citedness of the Median Journal Paper / E Garfield, A. Pudovkin // Collnet Journal of Scientometrics and Information Management. – 2015. – Vol.9. – №1. – P. 5–14.

182. Акоев М. А. Руководство по наукометрии: индикаторы развития науки и технологии. / М. А. Акоев, В. А. Маркусова, О. В. Москалева, В. В.Писляков. – Екатеринбург : ИПЦ, 2014. – 250 с.

183. Національна академічна електронна бібліотека Литви [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.elaba.lt> . – Загол. з екрану.

184. Kuprienė J. Mokslo ir studijų darbų talpyklos funkcionalumo aprėptis: ELABa atvejis [Elektroninis išteklis] / J. Kuprienė // Vilniaus Universiteto Bibliotekos Metraštis, 2015. – P. 45-68. – DOI: 10.15388/VUBmetrastis.2015.1/VUBm. – Antraštė iš ekrano.

185. Kuprienė J. Informacijos organizavimo principų taikymas elektroninėje erdvėje: Strateginių krypčių nustatymas mokslinėms skaitmeninėms bibliotekoms: Daktaro disertacija [Elektroninis išteklis] / J. Kuprienė // Vilnius: Vilniaus universitetas. Prieiga per eLABa – nacionalinė Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka, 2012. – URL: lvb.lt/ELABA:LABTALL:ELABAETD2111238. – Antraštė iš ekrano.

186. Atviroji prieiga. Lietuvos mokslo taryba [Elektroninis išteklis]. – URL: http://www.lmt.lt/lt/atviroji_prieiga.html. – Antraštė iš ekrano.

187. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas: Dėl švietimo ir mokslo ministro 2006 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. ISAK-1506 «Dėl Lietuvos mokslo ir studijų elektroninių dokumentų informacinės sistemos (eLABa) įsteigimo» pakeitimo. [Elektroninis išteklis]. - 2014 m. rugsėjo 22 d. – Vilnius. – V-838. – URL: www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/e2ede95042f911e4b328ee8724e3e13c. – Antraštė iš ekrano.

188. Apie eLABa [Elektroninis išteklis]. – URL: https://www.elaba.lt/elaba-portal/elaba_dokumentai. – Antraštė iš ekrano.

189. Instrukcijos eLABA [Elektroninis išteklis]. – URL: www.elaba.lt/elaba-portal/pagalba. – Antraštė iš ekrano.

190. Konsorciumo veiklos plėtojant eLABa: rezultatai, strategija, perspektyvos [Elektroninis išteklis] // LITMIS konferencija-atvira šiuolaikinė aplinka studijoms, Vilnius, gruodis 17, 2015: – URL: goo.gl/DyBfx3. – Antraštė iš ekrano.

191. Ranking Web of Repositories: methodology, results [Electronic resource]. – URL: <http://repositories.webometrics.info>. – A headline from the screen.

192. Васильев А. Вебметричні рейтинги як складова інструментарію ефективного менеджменту ВНЗ / А. Васильєв, Д. Фільченко. – К. : Вища школа, 2013. – № 2. – С. 37-44.

193. Методика визначення рейтингу інститутів, факультетів та кафедр Сумського державного університету (версія 010 від 27.03.2017) [Електронний

ресурс]. – URL: <http://sumdu.edu.ua/general/normative-base>. – URL: Загол. з екрану.

194. Назаровець С. Підтримка руху відкритого доступу в українському бібліотекознавстві / С. Назаровець. – К. :Вісник Книжкової палати, 2013. – № 2. – С. 24-27.

195. Назаровець С. Репозитарії вищих навчальних закладів України у системі наукової комунікації / С. Назаровець. – К. :Вісник Книжкової палати, 2012. – № 8. – С. 25-30.

196. Копитко Т. Роль соціальних інформаційних комунікацій у розвитку бібліотек вищих навчальних закладів / Т. Копитко // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2015 р. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2015. – С. 100-105.

197. Про державну реєстрацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій: Постанова КМУ від 31.03.1992 № 162, ред. від 16.12.2015 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/162-92-%D0%BF>

198. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про скасування обмеження доступу до деяких актів Кабінету Міністрів України, виданих у 1991-2005 роках» від 19.03.2008 N 490-р // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/490-2008-%D1%80> (дата звернення: 22.06.2017).

199. Про затвердження Порядку державного обліку секретних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій: Наказ МОН України від 09.06.2009 № 494 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0606-09>

200. Про затвердження переліку наукових об'єктів, що становлять національне надбання, та внесення змін до Положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 лютого 1997 р. № 174: Постанова КМУ від 19.12.2001 №1709, ред. від 26.10.2016 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1709-2001-%D0%BF>

201. Про внесення зміни до переліку наукових об'єктів, що становлять національне надбання: Постанова КМУ від 13.01.2016 № 6 // База даних

«Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/6-2016-%D0%BF>

202. Про затвердження Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання: Постанова КМУ від 19.12.2001 №1709 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/174-97-%D0%BF>. Втрата чинності від 26.10.2016, підстава 723-2016-п

203. The Global Innovation Index 2017. Innovation Feeding the World [Electronic resource]. – 2017. – URL : <https://www.globalinnovationindex.org/>. – A headline from the screen.

204. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Electronic resource]. – 2016. – URL : http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf. – A headline from the screen.

205. European Innovation Scoreboard 2017 [Electronic resource]. – 2017. – URL : http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en/. – A headline from the screen.

206. The Bloomberg 2017 Innovation Index. Bloomberg's 2017 ranking [Electronic resource]. – 2017. – URL : <https://www.bloomberg.com/news/articles/2017-01-17/sweden-gains-south-korea-reigns-as-world-s-most-innovative-economies/>. – A headline from the screen.

207. The 2016 IMD World Competitiveness Scoreboard [Electronic resource]. – 2016. – URL : <http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf>. – A headline from the screen.

208. Чмырь Е.С. Некоторые аспекты развития инфраструктуры образования, науки и инноваций [Электронный ресурс] / Е.С.Чмырь // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки: матеріали XXI міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 12-15 вересня 2016 р.). – НАНУ, ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України». – К., 2016. – Т. I. – Ч. 2. – С. 200-204. – URL:http://economics.opu.ua/files/science/probl_innov_rozv/2016/t2/tom_1_2.pdf

209. Інформаційно-аналітичні матеріали до слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти з питання «Законодавче

забезпечення розвитку Національної інноваційної системи: стан та шляхи вирішення» [Електронний ресурс]. – URL : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=69227&cat_id=65270/ – 2016.

210. Інформаційні матеріали щодо стану та проблем діяльності в інноваційній сфері (Міністерство економічного розвитку і торгівлі України) [Електронний ресурс] / Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти. – URL : http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=69553&cat_id=65270.

211. Peer Review of the Ukrainian Research and Innovation System. Horizon 2020 Policy Support Facility [Text] / Directorate-General for Research and Innovation, 2016. – 79 p.

212. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь [Текст] / за ред. В. М. Гейця та ін. // НАН України. – К., 2015. – 336 с.

213. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні [Текст] / за ред. В. Г. Кременя // НАПН України. – К. : Пед. думка, 2016. – 448 с.

214. Мех О. А. Інституційний фактор у науково-технічній сфері: стан і перспективи в умовах глобальних змін [Текст] / О. А. Мех // Наука та наукознавство. – К., 2016. – № 2 (92). – С. 14–25.

215. Чмир О. С. Огляд наукових підходів до визначення суті та моделей інноваційної діяльності і трансферу технологій [Текст] / О. С. Чмир . – К. : УкрІНТЕІ, 2016. – 120 с.

216. Єгоров І. Ю. Інноваційне табло ЄС та визначення місця у ньому України [Текст] / І. Ю. Єгоров // Вісник НАН України. – К., 2016. – № 5. –С. 87–91.

217. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів [Текст] / О. М. Спірін, С. М. Іванова, О. В. Новицький та ін. / за ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 176 с.

218. Андрухів А. І. Електронні послуги в бібліотечній справі [Текст] / А. І. Андрухів, Р. О. Голощук М. Б. Сокіл. – Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2016. – 136 с.

219. Медведєва В. Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на

прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ) [Текст] / В.Медведева. – К. : НАН України, 2013. – 180 с.

220. Yaroshenko T. Libraries and Catalogs in Ukraine: The Way to Understand the Past and Build the Future [Text] / T. Yaroshenko, I. Bankovska // Cataloging & Classification Quarterly. – 2015. – Vol. 53, – Issue 3–4. – P. 430–452.

221. Chesbrough H. The era of open innovation [Text] / H. Chesbrough // Mit Sloan Management Review. – 2003. – Vol. 44. – № 3. – P. 35–41.

222. Fleming M. Digitization changes everything: improving economic measurement in an era of radical innovation and transformation [Electronic resource] / M. Fleming // USA Department of labor. Monthly Labor Review 2015. – 2016. – URL : <http://www.bls.gov/opub/mlr/2015/article/digitization-changes-everything.htm/>. – A headline from the screen.

223. Угода між Україною і Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу Горизонт 2020 : Рамкова програма з досліджень та інновацій (2014–2020) від 20.03.2015 р. [Текст] // Офіційний вісник України. – К., 2015. – № 71. – С. 2346.

224. Доповідь «Інноваційна діяльність промислових підприємств України» [Текст]. – К.: Держстат України, 2015. – 4 с.

225. Наукова та інноваційна діяльність України. 2015 рік [Текст]. – К.: Держстат України, 2016. – С.141.

226. European Enterprise Network [Electronic resource]. – URL : <http://een.ec.europa.eu/>. – A headline from the screen.

227. Національна мережа трансферу технологій [Електронний ресурс]. – URL : <http://nttn.org.ua/>. – Загол. з екрану.

228. Крысин Л. П. Толковый словарь иноязычных слов. – М. : Эксмо, 2008. – 944 с.

229. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII, ред. від 01.01.2017 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19?nreg=848-19&find=1&text=%22%E4%EE%F1%EB%B3%E4+%B3%ED%F4%F0%E0%F1%F2%F0%F3%EA%F2%22&x=2&y=6>

230. Відкритий доступ до науки: аналіз переваг та шляхи переходу до нової моделі обміну знаннями / Н. Трищенко, И. Засурський, В. Харитонов,

А. Горбунова, А. Городецька. – М.: Асоціація інтернет-видавців; Кабінетний учений, 2016. – 202 с.

231. Wohlrabe K., Do open access articles in economics have a citation advantage? [Electronic resource] / K. Wohlrabe, D. Birkmeier. – 2015. – URL: <https://mpira.ub.uni-muenchen.de/56842/>. – A headline from the screen.

232. Brody T. Comparing the Impact of Open Access (OA) vs. Non-OA Articles in the Same Journals [Electronic resource] / T. Brody, S. Harnad // D-Lib Magazine, 2006. – URL: <http://www.dlib.org/dlib/june04/harnad/06harnad.html/>. – A headline from the screen.

233. An old tradition and a new technology have converged to make possible an unprecedented public good [Electronic resource] / The Budapest Open Access Initiative, 2002. – URL: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai15-1>. – A headline from the screen.

234. Creative Commons Web-site [Electronic resource]. – URL: <https://creativecommons.org>. – A headline from the screen.

235. Expanding Public Access to the Results of Federally Funded Research [Electronic resource] // White House Web-portal, 2013. – URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2013/02/22/expanding-public-access-results-federally-funded-research/>. – A headline from the screen.

236. All scientific papers to be free by 2020 under EU proposals // The guardian. Published 28.05.2016, last modified 22.02.2017 [Electronic resource]. – URL: <https://www.theguardian.com/science/2016/may/28/eu-ministers-2020-target-free-access-scientific-papers/>. – A headline from the screen.

237. All European scientific articles to be freely accessible by 2020 // The Netherlands EU Presidency 2016 [Electronic resource]. – URL: <https://english.eu2016.nl/latest/news/2016/05/27/all-european-scientific-articles-to-be-freely-accessible-by-2020/>. – A headline from the screen.

238. 2,5 pages of nonsense. The STM statement on the Open Science Council conclusions [Electronic resource] // League of European Research Universities (LERU). Web-site 02.06.2016. – URL: <http://www.leru.org/index.php/public/news/25-pages-of-nonsense-the-stm-statement-on-the-open-science-council-conclusions/>. – A headline from the screen.

239. In dramatic statement, European leaders call for 'immediate' open access to all scientific papers by 2020 // sciencemag.org. May, 27, 2016 [Electronic resource]. – URL: <http://www.sciencemag.org/news/2016/05/dramatic-statement-european-leaders-call-immediate-open-access-all-scientific-papers/>. – A headline from the screen.

240. Паттерн «Репозиторий». Основы и разъяснения [Электронный ресурс]. – URL : <https://habrahabr.ru/post/248505/>. – Загл. с экрана.

241. The Ranking Web of World repositories. [Electronic resource]. – URL : <http://repositories.webometrics.info/>. – A headline from the screen.

242. Открытый доступ к науке [Электронный ресурс]. – URL : <https://newtonew.com/web/open-access-science-resources/>. – Загл. с экрана.

243. Plos one [Electronic resource]. – URL : <http://journals.plos.org/plosone/>. – A headline from the screen.

244. Openaire [Electronic resource]. – URL : <https://www.openaire.eu/>. – A headline from the screen.

245. Cyberleninka [Electronic resource]. – URL : <https://cyberleninka.ru/>. – A headline from the screen.

246. Directory of Open Access Repositories [Electronic resource]. – URL : <http://www.openoar.org/find.php/>. – A headline from the screen.

247. Registry of Open Access Repositories [Electronic resource]. – URL : [http://roar.eprints.org /](http://roar.eprints.org/). – A headline from the screen.

248. Directory of open access books [Electronic resource]. – URL : [http://www.doabooks.org /](http://www.doabooks.org/). – A headline from the screen.

249. Global Open Access Portal [Electronic resource]. – URL : <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/portals-and-platforms/goap>. – A headline from the screen.

250. Digital Commons Network [Electronic resource]. – URL : <http://network.bepress.com/>. – A headline from the screen.

251. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Нормативно-правова база України [Електронний ресурс]. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

252. Автоматизований інформаційний фонд науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і захищених дисертацій [Електронний ресурс]. – URL : http://www.uinteі.kiev.ua/viewpage.php?page_id=247. – Загол. з екрану.

253. ESSUIR – Electronic Sumy State University Institutional Repository [Electronic resource]. – URL : <http://www.essuir.sumdu.edu.ua/?locale=uk>. – A headline from the screen.

254. Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка»[Електронний ресурс]. – URL : <http://ena.lp.edu.ua:8080/>. – Загол. з екрану.

255. Institutional Repository National Mining University of Ukraine. [Electronic resource]. – URL : <http://ir.nmu.org.ua/>. – A headline from the screen.

256. A. N. Beketov KNUME Digital Repository [Electronic resource]. – URL : <http://eprints.kname.edu.ua/>. – A headline from the screen.

257. The Ranking Web of World repositories [Electronic resource]. – URL : <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Ukraine%20>. – A headline from the screen.

258. Ukrainian Open Institutional Repositories [Electronic resource]. – URL : <http://www.elibukr.org/en/resursi/electronic-archives-of-ukraine.html>. – A headline from the screen.

259. Електронні репозиторії [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.nbuv.gov.ua/webnavigator/repository>. – Загол. з екрану.

260. Countries and Organisations [Electronic resource] / Web-site OpenDOAR. – URL: <http://www.opendoar.org/find.php>. – A headline from the screen.

261. Registry of Open Access Repositories from University of Southampton [Electronic resource] / Web-site ROAR. – URL: http://roar.eprints.org/cgi/roar_search/advanced?exp=1%7C1%7C-recordcount%2F-date%7Carchive%7C-%7Clocation_country%3Alocation_country%3AANY%3AEQ%3Aua%7C-%7Ceprint_status%3Aeprint_status%3AANY%3AEQ%3Aarchive&_action_search=1&screen=ROAR%3A%3AFacetSearch&cache=3485576&search_offset=0. – A headline from the screen.

262. Державна науково-технічна бібліотека України [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт ДНТБ. URL : <http://gntb.gov.ua/ru/e/temple.html?0/>

263. Про створення Національного репозитарію академічних текстів: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 № 504-р / База

даних «Законодавство України» / ВР України. – URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/504-2016-%D1%80>

264. Щодо робочої групи зі створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів: Наказ МОН України від 23.11.2016 № 1417. – URL: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-11-30/6512/1417.pdf>

265. Щодо внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 23.11.2016 № 1417 : Наказ МОН України від 14.12.2016 № 1513. – URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6583->

266. Про затвердження Плану заходів щодо створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів : Наказ МОН України від 07.12.2016 № 1466. – URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6598->

267. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік : Розпорядження КМУ від 03.04.2017 № 275-р / База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80>

268. Национальный репозиторий заработает в 2017 году. [Электронный ресурс]. – URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/54025/>. – Загл. с экрана.

269. Чмир О.С. Про створення Національного репозитарію академічних текстів в Україні / О.С. Чмир // V Міжнародна науково-практична конференція «Наукова комунікація в цифрову епоху» [Презентація доповіді] – Київ, 29-30 березня 2017 р. – К., 2017. – 21 с. [Електронний ресурс]. – URL : <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/11184>; http://www.uinte.kiev.ua/viewpage.php?page_id=825

270. Чмир О.С. Перспективні напрями розвитку інфраструктури освіти, науки та інновацій в Україні / О.С. Чмир // Університетські наукові записки. – Хмельницький, 2017. – № 1 (61). – С. 15-24.

271. Chmyr H. Institutional provision of open access in Ukraine / H. Chmyr // Annual Journal of the Diplomatic Academy of Ukraine. – 2017. – №24. – P.III – P.126-133.

272. Чмырь Е.С. Институциональное обеспечение открытого доступа к информации / Information Economy: knowledge, competition and increase: Collective monograph. – С.Е.І.М., Valencia, Venezuela, 2017. – P. 81-89.

273. Громадське обговорення проекту Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Національний репозитарій академічних текстів»: МОН України [Електронний ресурс]. – URL : <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/07/polozhennya-repozit-07-12-16.doc>; <http://mon.gov.ua/citizens/zv'yazki-z-gromadskistyuu/konsultacziyi-z-gromadskistyuu/gromadske-obgovorennnya-2016.html>

274. XXVII Київський міжнародний симпозиум з наукознавства та історії науки «Наукознавство та історія науки: минуле, теперішнє, майбутнє» – «Добровські читання» (Київ, 14-15 березня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – URL : http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=96

275. 5-а Міжнародна науково-практична конференція «Наукова комунікація в цифрову епоху» (Київ, 29-30 березня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – URL : http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=825; <http://www.library.ukma.edu.ua/index.php?id=633>

276. Міжнародний круглий стіл «Запобігання та протидія академічному плагиату у ВНЗ» (Київ, 16 травня 2017 р.) [Електронний ресурс]. – URL : http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=60

277. Офіційна сторінка Міністерства освіти і науки України у соціальній мережі facebook [Електронний ресурс]. – URL : <https://www.facebook.com/UAMON/?fref=ts>

278. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9 квітня 1999 року № 595-XIV, ред. від 13.01.2016 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/595-14>

279. База даних науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та дисертацій України [Електронний ресурс]. – URL: http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=57

280. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII, ред. від 16.04.2017 // База даних «Законодавство України» / ВР України. – URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

ДОДАТОК А

**Інформація про наявність у вітчизняних вищих навчальних закладах та наукових установах
інституційних репозитаріїв**

№	Назва ВНЗ, поштова адреса, тел./факс, веб-сайт, ел.пошта, URL доступу до інституційного репозитарію або ел. бібліотеки	Підпо- рядко- ваність	Наявність (+) / відсут-ність (-) інституційного репозитарію, наявність (*) ел.б-ки або ел.архіву				
			Webometrics	НБУВ	Elibukr	OpenDoar	Roar.eprints
			[1]	[2]	[3]	[4]	[5]
1	2	3	4	5	6	7	8
•	Вінницька область						
1.	Вінницький національний аграрний університет, IV рівень акредитації, вул. Сонячна, 3, м. Вінниця, 21008. Тел.: (0432) 46-00-03; 46-47-82; 43-85-20; 43-72-30. Веб-сайт: http://www.vsau.org ; E-mail: rector@vsau.org URL : http://repository.vsau.org ; URL : http://lib.vsau.org	МОН	+	+	+	+	+
2.	Вінницький національний технічний університет, IV рівень акредитації, Хмельницьке шосе, 95, м. Вінниця, 21021. Тел.: (0432) 56-08-48. Факс: (0432) 46-57-72. Веб-сайт: http://vntu.edu.ua ; E-mail: vntu@vntu.edu.ua URL : http://ir.lib.vntu.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
3.	Донецький національний університет імені Василя Стуса, IV рівень акредитації, вул. 600-річчя, 21, м. Вінниця, 21021. Тел.: (0432) 50-89-30; 50-89-48. Факс: (0432) 50-87-78. Веб-сайт: http://www.donnu.edu.ua ; E-mail: rector@donnu.edu.ua URL : http://r.donnu.ru/jspui URL : http://library.donnu.edu.ua/	МОН	-	-	-	+	+
•	Волинська область						
4.	Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, IV рівень акредитації, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., 43025. Тел.: (0332) 72-01-23. Веб-сайт: http://eenu.edu.ua/ru ; E-mail: post@eenu.edu.ua URL : http://esnuir.eenu.edu.ua/	МОН	+	+	+	+	+
•	Дніпропетровська область						
5.	Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, IV рівень акредитації, вул. Академіка Лазаряна, 2, м. Дніпро, 49010. Тел.: (056) 776-59-47; 373-15-44; 793-19-00. Факс: (0562) 47-18-66. Веб-сайт: www.diit.edu.ua ; E-mail: dnuzt@diit.edu.ua , evm@diit.edu.ua URL: http://eadnurt.diit.edu.ua	МОН	+	+	-	+	+
6.	Національний гірничий університет, IV рівень акредитації, просп. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, 49000. Тел.: (056) 744-73-39. Веб-сайт: http://www.nmu.org.ua ; E-mail: rector@nmu.org.ua , nmu@nmu.org.ua URL: http://ir.nmu.org.ua/	МОН	+	+	-	+	-

1	2	3	4	5	6	7	8
7.	ДЗ «Дніпропетровська мична академія МОЗ України», IV рівень акредитації, вул. Володимира Вернадського, 9, м. Дніпро, 49044. Тел.: (056) 713 52-57; (056) 370-96-38; (0562) 31-22-79; (056) 713-52-37. Веб-сайт: http://www.dsma.dp.ua/ua/ ; E-mail: rector.puet@dsma.dp.ua URL: http://repo.dma.dp.ua/	МОН	+	+	-	-	+
•	Донецька область						
8.	Приазовський державний технічний університет, IV рівень акредитації, вул. Університетська, 7, м. Маріуполь, Донецька обл., 87500. Тел.: (0629) 33-31-71, 33-34-16, 44-65-55. Факс: (0629) 52-99-24, 52-99-23. Веб-сайт: http://www.pstu.edu ; E-mail: rector@pstu.edu , office@pstu.edu URL: http://eir.pstu.edu URL: http://lib.pstu.edu (ел. б-ка)	МОН	+	+	+	+	+
9.	Донецький національний технічний університет, IV рівень акредитації, пл. Шибанкова, 2, м. Красноармійськ, Донецька обл., 85300. Тел.: (06239) 2-03-09; 2-51-99. Моб. (093) 049-69-89; (066) 185-74-31; (050) 083-28-67; (050) 602-39-80 (063) 661-54-61. Веб-сайт: http://donntu.edu.ua ; E-mail: ukrdonntu@gmail.com , mail@donntu.edu.ua URL : http://ea.donntu.edu.ua	МОН	-	-	-	+	+
10.	Донецький інститут залізничного транспорту, III рівень акредитації, вул. Артема, 184, м. Донецьк, 83000. Тел.: (062)319-02-63 Веб-сайт: http://www.drtd.donetsk.ua ; E-mail: institut_transporta@mail.ru URL : http://ea.drtd.donetsk.ua:8080/jspui	МОН	+	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8
•	Житомирська область						
11.	Житомирський державний технологічний університет, IV рівень акредитації, вул. Чуднівська, 103, м. Житомир, 10005. Тел./факс: (0412) 24-14-22; 24-14-23. Веб-сайт: https://ztu.edu.ua ; E-mail: rector@ztu.edu.ua , officerector@ztu.edu.ua URL : http://eztuir.ztu.edu.ua URL : http://library.ztu.edu.ua (б-ка)	МОН	+	+	+	+	+
12.	Житомирський державний університет ім. Івана Франка, IV рівень акредитації, вул. Велика Бердичівська, 40, м. Житомир, 10008. Тел.: (0412) 43-74-17, 43-11-95. Тел./факс: (0412) 37-27-63. Веб-сайт: https://zu.edu.ua ; E-mail: zu@zu.edu.ua URL : http://eprints.zu.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+
13.	Житомирський національний агроекологічний університет, IV рівень акредитації, бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008. Тел.: (0412) 22-14-02; 37-49-31; 22-04-54. Веб-сайт : www.znau.edu.ua E-mail: ecos@znau.edu.ua URL : http://ir.znau.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+
•	Закарпатська область						
14.	Ужгородський національний університет, IV рівень акредитації, пл. Народна, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000. Тел.: (03122) 3-33-41. Факс: (03122) 3-42-02. Веб-сайт: http://www.uzhnu.edu.ua E-mail: official@uzhnu.edu.ua URL : http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/	МОН	+	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	
•	Запорізька область							
15.	Запорізький національний технічний університет, IV рівень акредитації, вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя, 69063. Тел.: (061) 764-25-06; 769-82-29. Факс: (061) 764-21-41. Веб-сайт: http://www.zntu.edu.ua E-mail: rector@zntu.edu.ua URL : http://eir.zntu.edu.ua	МОН	-	-	-	+	+	
16.	Запорізький державний медичний університет, IV рівень акредитації, просп. Маяковського, 26, м. Запоріжжя, 69035. Тел.: (0612) 24-64-69, 33-01-49. Факс: (0612) 33-60-07. Веб-сайт: http://zsmu.edu.ua E-mail: zsmu@zsmu.zp.ua URL : http://dspace.zsmu.edu.ua	МОН	-	-	-	+	-	
•	Івано-Франківська область							
17.	Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, IV рівень акредитації, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76019. Тел.: (03422) 4-22-64; 4-24-53. Факс: (03422) 4-21-39. Веб-сайт: http://www.nung.edu.ua E-mail: admin@nung.edu.ua , URL : http://elar.nung.edu.ua/	МОН	-	-	-	+	+	
•	м. Київ, Київська область							
18.	Національний авіаційний університет, IV рівень акредитації, просп. Космонавта Комарова, 1, м. Київ, 03680. Тел.: (044) 406-79-01; 497-41-05; 457-77-55; 406-70-13; 406-71-78. Факс: (044) 497-31-41. Веб-сайт: http://nau.edu.ua E-mail: post@nau.edu.ua , dovidka@nau.edu.ua URL : http://er.nau.edu.ua ; URL : http://www.lib.nau.edu.ua (наук.б-ка)	МОН	+	-	+	+	+	*

1	2	3	4	5	6	7	8
19.	Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова, IV рівень акредитації, вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601. Тел.: (044) 234-11-08. Веб-сайт: http://www.npu.edu.ua E-mail: shef-npu@ukr.net , pk@npu.edu.ua URL: http://enpuir.npu.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+
20.	Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, IV рівень акредитації, просп. Перемоги, 54/1, м. Київ, 02000. Тел.: (044) 371-61-19. Факс: (044) 226-25-73. Веб-сайт: https://kneu.edu.ua E-mail: rector@kneu.kiev.ua URL : http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_bibl_litr/(ел.б-ка) URL : http://lib.kneu.edu.ua/ua/e_resours_bibl/elek_arhiv_kneu/	МОН	+	+	-	+	+ *
21.	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», IV рівень акредитації, просп. Перемоги, 37, м. Київ, 03056. Тел.: (044) 236-69-13; 454-96-45; 454-96-46. Веб-сайт: http://kpi.ua E-mail: mail@kpi.ua URL: http://ela.kpi.ua	МОН	-	-	+	+	+
22.	Національний університет «Києво-Могилянська академія», IV рівень акредитації, вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, 04070. Тел.: (044) 425-60-59. Веб-сайт: http://www.ukma.edu.ua/ E-mail: pr@ukma.edu.ua URL : http://ekmair.ukma.edu.ua URL : http://oa.elibukr.o (ел. б-ка)	МОН	+	+	+	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
23.	Національний університет біоресурсів і природокористування України, IV рівень акредитації, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, 03041. Тел.: (044) 527-82-42. Веб-сайт: https://nubip.edu.ua E-mail: rectorat@nubip.edu.ua URL : http://elibrary.nubip.edu.ua	МОН	-	+	+	-	-
24.	Національний університет харчових технологій, IV рівень акредитації, вул. Володимирська, 68, м. Київ-33, 01601. Тел.: (044) 289-54-72, 287-93-33. Веб-сайт: http://nuft.edu.ua E-mail: info@nuft.edu.ua URL : http://dspace.nuft.edu.ua/jspui	МОН	+	+	+	+	+
25.	Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, IV рівень акредитації, вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01601. Тел.: (044) 239-33-33. Факс: (044) 239-33-88. Веб-сайт: www@univ.kiev.ua E-mail: office.chief@univ.net.ua URL: http://www.rarelib.undp.org.ua/eng/index.php3 , http://www.library.univ.kiev.ua (цифрове сховище)	МОН	-	+	+	+	-
26.	Київський національний університет технологій та дизайну, IV рівень акредитації, вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ, 01011. Тел.: (044) 256-29-75; 280-05-12. Веб-сайт: www.knutd.com.ua E-mail: knutd@knutd.com.ua URL : http://er.knutd.com.ua	МОН	+	-	-	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
27.	Державний університет фіскальної служби України, IV рівень акредитації, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська обл., 08201. Тел.: (04597) 56-595, 60-353, 56-595. Веб-сайт: http://www.nusta.edu.ua E-mail: zagvid@nusta.edu.ua URL: http://ir.asta.edu.ua/jspui/	МОН	-	+	-	+	-
28.	Національна академія статистики, обліку та аудиту, IV рівень акредитації, вул. Підгірна, 1, м. Київ, 04107. Тел.: (044) 484-49-41. Веб-сайт: http://nasoa.edu.ua/ru/ E-mail: info@nasoa.edu.ua URL : http://194.44.12.92:8080/jspui/?locale=en	Держстат	-	-	+	+	+
29.	Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, IV рівень акредитації, вул. Івана Кудрі, 33, м. Київ. Тел. (044) 529-05-16. Моб. (095) 186-61-26, (063) 038-58-16, (096) 488-54-86. Юрид. адреса: Проспект Перемоги, 10. Веб-сайт: http://tnu.edu.ua/ E-mail : crimea.tnu@gmail.com URL : http://repository.crimea.edu/jspui	МОН	-	-	-	+	-
30.	Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053. Тел.:/факс: (044) 272-19-02. Веб-сайт: http://kubg.edu.ua E-mail: kubg@kubg.edu.ua URL: http://elibrary.kubg.edu.ua	КМДА	+	-	-	+	+
31.	Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди, IV рівень акредитації, вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., 08401. Тел.: (04567) 5-63-89, 5-56-45. Веб-сайт: http://www.phdpu.edu.ua/ E-mail: phdpu.edu@gmail.com URL : http://ephsheir.phdpu.edu.ua:8083/xmlui	МОН	-	-	+	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8
32.	Фізико-математичний інститут Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ. Тел.: (044) 239-30-91. Веб-сайт: http://fmi.npu.edu.ua/ua/ URL : http://fmi.npu.edu.ua/index.php/en/scientific-publications	МОН	-	+	-	-	-
•	Кіровоградська область						
33.	Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Винниченка, IV рівень акредитації, вул. Шевченка, 1, м. Кіровоград, 25006. Тел.: (0522)22-18-34; 30-89-39. Тел./факс: (0522)24-85-44. E-mail: mails@kspu.kr.ua E-mail: informer@kspu.kr.ua URL: http://dSPACE.kspu.kr.ua/jspui/	МОН	+	-	-	+	+
34.	Центральноукраїнський національний технічний університет, IV рівень акредитації, просп. Університетський, 8, м. Кіровоград, 25006. Тел.: (0522) 55-92-34. Веб-сайт: http://www.kntu.kr.ua E-mail: rector@kntu.kr.ua URL : http://dSPACE.kntu.kr.ua/	МОН	-	+	-	+	+
•	Луганська область						
35.	Луганський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, IV рівень акредитації, пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, Луганська обл., 92703. Тел.: (06461) 2-40-61. (073) 413-03-23; (095) 620-10-20; (050) 802-91-99. Веб-сайт: http://luguniv.edu.ua/?lang=ru E-mail: mail@luguniv.edu.ua URL : http://dSPACE.luguniv.edu.ua/jspui/	МОН	+	-	-	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
36.	Донбаський державний технічний університет, IV рівень акредитації, пр. Перемоги, 84, м. Лисичанськ, Луганська обл., 93120. Тел.: (06451) 7-20-24 Факс: (06451) 7-21-85 Моб.: (066) 243-94-31; (066) 945-49-55 Веб-сайт: http://dondtu.edu.ua E-mail: donstu.lisichansk@ukr.net URL : http://dspace.dmmi.edu.ua:8080/jspui	МОН	-	-	-	-	+
37.	Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, IV рівень акредитації, просп.Центральний, 59а, м. Сєвєродонецьк, Луганська обл. 93400. Тел/факс: (06452) 40342 Веб-сайт: snu.edu.ua E-mail: uni.snu.edu@gmail.com URL : http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui ,	МОН	+	-	-	+	+
•	Львівська область						
38.	Львівський національний університет ім. І.Франка, IV рівень акредитації, вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000. Тел.: (032) 260-34-02. Факс: (032) 261-60-48. Веб-сайт: http://franko.lviv.ua E-mail: zag_kan@lnu.edu.ua , rektor@lnu.edu.ua URL : http://anthropos.org.ua/ http://ekatalog.lnu.edu.ua/ver2 - http://www.anthropos.lnu.edu.ua/jspui/	МОН	-	+	-	-	+
39.	Національний університет "Львівська політехніка", IV рівень акредитації, вул. Степана Бандери, 12, м. Львів, 79000. Тел.: (0322) 58-21-11. Веб-сайт: http://www.lp.edu.ua/ E-mail: rector@lp.edu.ua URL : http://ena.lp.edu.ua:8080/ URL : http://library.lp.edu.ua/naukovyy-arhiv (ел. науковий архів, де знаходяться наукові ресурси у вільному доступі)	МОН	+	+	+	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
40.	Український католицький університет, III рівень акредитації, ???? вул. Іларіона Свенціцького, 17, м. Львів, 79011. Тел. (0322) 40-99-40. Факс: (0322) 40-99-50. Веб-сайт: http://ucu.edu.ua/ E-mail: info@ucu.edu.ua URL : http://er.ucu.edu.ua	МОН	-	+	-	+	+
•	Миколаївська область						
41.	Миколаївський національний аграрний університет, IV рівень акредитації, вул. Георгія Гонгадзе, 9, м. Миколаїв, 54020. Тел.: (0512) 34-10-82. Факс: (0512) 34-31-46. Веб-сайт: http://www.mnau.edu.ua E-mail: rector@mnau.edu.ua URL: http://lib.mnau.edu.ua/09_repozit_resht.html	МОН	+	-	-	+	-
42.	Національний університет кораблебудування ім. адмірала Макарова, IV рівень акредитації, вул. Героїв України, м. Миколаїв, 56601. Тел.: (0512) 70-91-00. Веб-сайт: http://www.nuos.edu.ua/ E-mail: rektor@nuos.edu.ua , URL : http://eir.nuos.edu.ua/	МОН	+	-	-	+	+
•	Одеська область						
43.	Національний університет «Одеська юридична академія», IV рівень акредитації, Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, 65009. Тел.: (048) 719-88-01. Веб-сайт: http://www.onua.edu.ua E-mail: chancellery@onua.edu.ua URL : http://dspace.onua.edu.ua	МОН	+	+	-	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8	
44.	Одеська державна академія будівництва і архітектури, IV рівень акредитації, вул. Дідріхсона, 4, Одеса, 65000. Тел.: (048) 723-34-88. Веб-сайт: http://www.ogasa.org.ua Email: list@ogasa.org.ua URL : http://mx.ogasa.org.ua/	МОН	-	+	-	-	+	
45.	Одеський національний економічний університет, IV рівень акредитації, вул. Преображенська, 8, м. Одеса, 65082. Тел.: (048) 723-80-73, 723-61-58. Веб-сайт: http://oneu.edu.ua E-mail: rector@oneu.edu.ua URL : http://dspace.oneu.edu.ua/jspui	МОН	+	+	-	+	+	
46.	Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, IV рівень акредитації, вул. Дворянська, 2, м. Одеса, 65082. Тел.: (048)723-52-54. Тел./факс: (048)723-35-15. Веб-сайт: http://onu.edu.ua Email: rector@onu.edu.ua URL: : http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka/ (ел.біб-ка) URL : http://dspace.onu.edu.ua:8080	МОН	+	+	+	+	+	
47.	Одеська національна академія харчових технологій, IV рівень акредитації, вул. Канатна, 112, м. Одеса, 65000. Тел.: (048) 725-32-84, 712-40-88 Веб-сайт: http://www.onaft.edu.ua/ru/ E-mail: postmaster@onaft.edu.ua URL : http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/	МОН	-	-	-	-	+	
•	Полтавська область							
48.	Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка, IV рівень акредитації, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000. Тел.: (0532) 56-23-13. Веб-сайт: http://pnpu.edu.ua/ua E-mail: allmail@pnpu.edu.ua URL : http://dspace.pnpu.edu.ua/ ; URL : http://elcat.pnpu.edu.ua (ел.біб-ка)	МОН	+	-	-	-	+	*

1	2	3	4	5	6	7	8	
49.	Полтавський університет економіки і торгівлі, IV рівень акредитації, вул. Ковалю, 3, м. Полтава, 36000. Тел./Факс.: (0532) 50-91-70. Веб-сайт: http://ru.puet.edu.ua/ E-mail: rector.puet@gmail.com URL : http://dspace.uccu.org.ua	Укооп спілка	+	+	+	+	+	
•	Рівненська область							
50.	Національний університет «Острозька академія», IV рівень акредитації, вул. Семінарська, 2, м. Острог, Рівненська обл., 35800. Тел.: (03654) 2-29-49. Веб-сайт: http://www.oa.edu.ua E-mail: osa@oa.edu.ua URL : http://eprints.oa.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+	
•	Сумська область							
51.	Сумський державний університет, IV рівень акредитації, вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007. Тел.: (0542) 68-78-35. Веб-сайт: http://www.sumdu.edu.ua/ukr E-mail: info@inform.sumdu.edu.ua URL : http://essuir.sumdu.edu.ua ; URL : http://library.sumdu.edu.ua (ел. б-ка)	МОН	+	+	+	+	+	*
52.	Сумський національний аграрний університет, IV рівень акредитації, вул. Герасима Кондратьєва, 160, м. Суми, 40021. Тел.: (0542) 70-10-22, 70-10-12. Факс: (0542) 70-10-55. Веб-сайт: http://sau.sumy.ua/ E-mail: admin@sau.sumy.ua URL : http://repo.sau.sumy.ua/	МОН	+	+	-	-	+	
53.	Українська академія банківської справи, IV рівень акредитації, вул. Петропавлівська, 57, м. Суми, 40030. Тел.: (0542) 66-50-01, 66-50-08. Веб-сайт: http://uabs.edu.ua/ua E-mail: I.Diakonova@uabs.sumdu.edu.ua URL : http://dspace.uabs.edu.ua/jspui	МОН	+	+	+	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8	
54.	Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка, IV рівень акредитації, вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002. Тел.: (0542) 22-15-17, 68-59-02. Факс: (0542) 22-15-17. Веб-сайт: https://www.sspu.sumy.ua E-mail: rector@sspu.sumy.ua URL : http://repository.sspu.sumy.ua	МОН	-	-	-	+	+	
•	Тернопільська область							
55.	Тернопільський національний економічний університет, IV рівень акредитації, вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020. Тел./факс: (0352) 47-50-51. Веб-сайт: http://www.tneu.edu.ua Email: rektor@tneu.edu.ua URL : http://dspace.tneu.edu.ua	МОН	+	-	+	-	-	
56.	Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка, IV рівень акредитації, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027. Тел.: (0352) 43-58-80, 43-60-24. Веб-сайт: http://tnpu.edu.ua Email: info@tnpu.edu.ua URL : http://elar.fizmat.tnpu.edu.ua/ (репозт. фіз.-мат. ф-та) http://dspace.tnpu.edu.ua:8080/jspui/?locale=uk	МОН	+	-	-	+	+	*
57.	Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, IV рівень акредитації, вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001. Тел.: (0352) 52-41-81, 25-26-68. Факс: (0352) 25-49-83. Веб-сайт: http://tntu.edu.ua E-mail: pr_com@tu.edu.te.ua URL : http://elartu.tntu.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+	

1	2	3	4	5	6	7	8
•	Харківська область						
58.	Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, IV рівень акредитації, просп. Науки, 9-А, м. Харків, 61166. Тел.: (057) 702-03-04. Факс: (057)702-07-17. Веб-сайт: http://www.hneu.edu.ua Email: depnews@hneu.edu.ua , URL : http://repository.hneu.edu.ua	МОН	+	+	-	-	-
59.	Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», IV рівень акредитації, вул. Кирпичова, 2, м. Харків, 61002. Тел.: (057) 707-66-00; 700-15-64; 707-60-43. Веб-сайт: http://www.kpi.kharkov.ua E-mail: omsroot@kpi.kharkov.ua URL : http://repository.kpi.kharkov.ua	МОН	+	+	+	+	+
60.	Національний юридичний університет імені Я. Мудрого, IV рівень акредитації, вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024. Тел.: (057) 704-92-93; (057) 704-93-29. Веб-сайт: http://nlu.edu.ua E-mail : kancel@nulu.edu.ua URL : http://dSPACE.nlu.edu.ua	МОН	+	+	+	+	+
61.	Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, IV рівень акредитації, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022. Тел.: (057) 707-55-00. Факс: (057) 705-02-41. Веб-сайт: http://www.univer.kharkov.ua E-mail: info@karazin.ua URL : http://ekhnur.univer.kharkov.ua/?locale=uk , http://dSPACE.univer.kharkov.ua/ , http://escriptorium.univer.kharkov.ua/ (ел.б-ка)	МОН	+	+	+	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
62.	Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, IV рівень акредитації, вул. Маршала Бажанова, 17, м. Харків, 61002. Тел.: (057) 707-31-09. Факс: (057) 706-15-54. Веб-сайт: http://www.kname.edu.ua E-mail: office@kname.edu.ua URL : http://eprints.kname.edu.ua URL : http://lib.nuph.edu.ua/resources/avtoref (ел. б-ка)	МОН	+	+	+	+	+
63.	Харківський національний університет радіоелектроніки, IV рівень акредитації, просп. Науки, 14, м. Харків, 61166. Тел.: (057) 702-10-13. Веб-сайт: http://nure.ua/uk E-mail: info@nure.ua URL: http://openarchive.nure.ua	МОН	+	+	+	+	+
64.	Харківський національний автомобільно-дорожній університет, IV рівень акредитації, вул. Ярослава Мудрого, 25, Харків, 61002. Тел.: (057) 700-38-66. Факс: (057) 700-38-65. Веб-сайт: http://www.khadi.kharkov.ua/ E-mail: admin@khadi.kharkov.ua URL: http://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/	МОН	+	-	-	+	+
65.	Українська інженерно-педагогічна академія, IV рівень акредитації, вул. Університетська, 16, м. Харків, 61003. Тел.: (057) 731-28-62. Факс: (057) 731-32-36. Веб-сайт: http://www.uipa.edu.ua E-mail: rektor@uipa.edu.ua URL : http://repo.uipa.edu.ua/jspui	МОН	-	+	-	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
66.	Харківський національний медичний університет, просп. Леніна, 4, м. Харків, 61022. Тел. (057) 705-07-11. Веб-сайт: http://knmu.kharkov.ua/ E-mail: rektor@knmu.kharkov.ua , URL : http://repo.knmu.edu.ua/	МОЗ	+	+	+	+	+
67.	Харківський національний педагогічний університет ім. Сковороди, IV рівень акредитації, вул. Алчевських (Артема), 29, м. Харків, 61002. Тел.: (057) 700-69-09. Веб-сайт: http://pu.ac.kharkov.ua/ E-mail: rector@hnpu.edu.ua URL: http://dspace.hnpu.edu.ua/	МОН	-	-	-	+	-
68.	Харківський національний університет внутрішніх справ, IV рівень акредитації, просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61000. Тел.: (057) 739-83-00 Веб-сайт: http://www.univd.edu.ua/ URL http://dspace.univd.edu.ua/xmlui	МВС	+	-	-	+	-
69.	Національний фармацевтичний університет, IV рівень акредитації, вул. Пушкінська, 53, м. Харків, 61000. Тел.: (057) 706-35-81. Веб-сайт: http://nuph.edu.ua E-mail: mail@nuph.edu.ua URL : http://dspace.nuph.edu.ua ; URL : http://lib.nuph.edu.ua/?lng=ru (ел. б-ка)	МОЗ	+	+	+	+	+
70.	Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, IV рівень акредитації, вул. Сумська 77/79, м. Харків, 61023, Тел.: (057) 700-21-65, 704-96-45. Веб-сайт: http://www.hups.mil.gov.ua/contacts/ E-mail: info@hups.mil.gov.ua URL : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/	Мін- оборони	-	-	-	-	+

1	2	3	4	5	6	7	8
71.	Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», вул. Лермонтовська, 27, м. Харків, 61000. Телефон: (057) 714-20-07. Веб-сайт: http://nua.kharkov.ua/ E-mail: rector@nua.kharkov.ua URL : http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/	-	-	+	-	-	
•	Хмельницька область						
72.	Хмельницький національний університет, вул. Інститутська 11, м. Хмельницький, 29016. Тел.: (0382) 72-80-76. Факс: (0382) 22-32-65. Веб-сайт: http://www.khnu.km.ua E-mail: centr@khnu.km.ua URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/ URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/1 (ел. б-ка, ел.архів)	МОН	-	+	+	+	+
73.	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, IV рівень акредитації, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька обл., 32300. Тел.: (03849) 3-05-13. Факс: (03849) 3-07-83. Веб-сайт www.kpnu.edu.ua E-mail: post@kpnu.edu.ua URL: http://library.kpnu.edu.ua/ (ел. б-ка) URL: http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui,	МОН	+	-	-	+	+
•	Херсонська область						
74.	Херсонський державний університет, IV рівень акредитації, вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000. Тел.: (0552) 22-62-63, 32-67-05. Факс: (0552) 32-67-05. Веб-сайт: http://www.kspu.edu/ Email: office@ksu.kherson.ua URL : http://ekhsuir.kspu.edu/	МОН	+	+	-	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
•	Черкаська область						
75.	Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини, IV рівень акредитації, вул, Садова, 2, м. Умань, Черкаська обл., 20300. Тел./факс (04744) 3-45-82. Веб-сайт: http://udpu.org.ua E-mail: udpu@udpu.org.ua URL : http://library.udpu.org.ua/ , http://library.udpu.org.ua/kytaloh/vidkriti-resursi (ел. б-ка); URL: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui	МОН	+	-	-	+	-
•	Чернівецька область						
76.	Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича, IV рівень акредитації, вул. Коцюбинського, 2, м. Чернівці, 58012. Тел.: (0372) 58-48-10. Факс : (0372) 55-29-14. Веб-сайт: http://www.chnu.cv.ua/index.php?page=ua E-mail: rector@chnu.edu.ua URL : http://arr.chnu.edu.ua/	МОН	+	+	+	+	+
77.	Буковинський державний медичний університет, IV рівень акредитації, Театральна площа, 2, м. Чернівці, 58002. Тел. (0372) 553-754. Факс: (0372) 55-37-54 Веб-сайт: https://www.bsmu.edu.ua/ E-mail: office@bsmu.edu.ua URL : http://medlib.bsmu.edu.ua/elektronna-biblioteka (ел. б-ка) URL : https://www.bsmu.edu.ua/ URL : http://dspace.bsmu.edu.ua:8080/xmlui	МОЗ	+	+	+	+	+
•	Чернігівська область						
78.	Чернігівський національний технологічний університет, IV рівень акредитації, вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14027. Тел.: (04622) 3-16-51. Веб-сайт: http://www.stu.cn.ua E-mail: cstu@stu.cn.ua URL: http://ir.stu.cn.ua/	МОН	+	-	-	+	+

1	2	3	4	5	6	7	8
79.	Ніжинський державний університет ім. М.Гоголя, IV рівень акредитації, вул. Графська, 2, Ніжин, Чернігівська обл., 16600. Тел.: (04631) 7-19-67, 7-14-76. E-mail: ndu@ndu.edu.ua Веб-сайт: http://nati.org.ua , http://nubip.edu.ua/node/1262 URL : http://lib.ndu.edu.ua/dspace	МОН	-	+	-	+	-
•	НАУКОВІ УСТАНОВИ, АКАДЕМІЇ						
80.	Національна академія наук України, вул.. Володимирська, 54, м. Київ-30, 01601, МСП. Тел.: (044) 239-66-66, 239-64-44. Факс: (044) 234-32-43. Веб-сайт: http://www.nas.gov.ua E-mail: prez@nas.gov.ua URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/	НАНУ	-	-	-	+	-
81.	Інститут програмних систем НАН України, просп. Академіка Глушкова, 40, корп.5, Київ, Тел.: (044) 526-33-19 Веб-сайт: http://www.isoftware.kiev.ua/ E-mail: iss@isoftware.kiev.ua URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/ (наук.ел.б-ка)	НАНУ	-	-	-	+	+
82.	Національна бібліотека імені В.І. Вернадського просп. Голосіївський, 3, м. Київ, 03039. Тел.: (044) 524-81-36 Веб-сайт: http://www.nbuv.gov.ua E-mail: library@nbuv.gov.ua URL : http://dspace.nbuv.gov.ua/oai/request?verb=Identify	НАНУ	-	-	-	+	+
83.	Національна академія педагогічних наук України, IV рівень акредитації, вул. Січових Стрільців, 52-А, м. Київ, 04053. Тел./факс (44) 226-3180. Веб-сайт: http://naps.gov.ua E-mail: president@naps.gov.ua URL : http://ua.lokando.com	НАПНУ	+	+	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8
84.	Інститут інформаційних технологій і засобів навчання (НУ), вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060. Тел.: (044) 453-90-51. Веб-сайт: http://iitlt.gov.ua E-mail: iitlt@iitlt.gov.ua URL : http://lib.iitta.gov.ua/ (ел. б-ка, 467-05-78)	НАПНУ	-	-	-	+	+
	ІНШІ ІНСТИТУЦІЇ						
85.	Електронна бібліотека України відкритого архіву URL: http://oa.elibukr.org/ ELibUkr-OA - мультидисциплінарний відкритий електронний архів (Розміщення матеріалів в архіві призупинено – дата звернення: 05.05.2017)		-	-	-	-	+

Примітка. Складено за даними [1-5].

1 Рейтинг сайтів світових сховищ [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Електрон. база сайтів репозит. світу. – URL: <http://repositories.webometrics.info/en/world?page=17&sort=asc&order=Country>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.04.2017.

2 Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Електрон. репозит. – URL: <http://nbuv.gov.ua/webnavigator/repository>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.04.2017.

3 Електронна бібліотека України [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Електрон. архів. України. – URL: <http://www.elibukr.org/uk/resursi/elektronni-arhivi-ukrayini.html>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 13.04.2017.

4 Відкритий доступ до бази сховищ [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Електрон. репозит., бібліот. – URL: <http://www.openoar.org/find.php>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.04.2017.

5 Реєстр репозитаріїв відкритого типу [Електронний ресурс] : Web-сайт. – Електрон. база сайтів репозит. світу. Україна. – URL: http://roar.eprints.org/cgi/roar_search/advanced?exp=1%7C1%7C-recordcount%2F-date%7Carchive%7C-%7Clocation_country%3Alocation_country%3AANY%3AEQ%3Aua%7C-%7Ceprint_status%3Aeprint_status%3AANY%3AEQ%3Aarchive&_action_search=1&screen=ROAR%3A%3AFacetSearch&cache=3484603&search_offset=80. – Назва з екрану. – Дата звернення: 12.04.2017.

ДОДАТОК Б

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ РОЗПОРЯДЖЕННЯ

**від 22 липня 2016 р. № 504-р
Київ**

Про створення Національного репозитарію академічних текстів

1. Погодитися з пропозицією Міністерства освіти і науки щодо створення Національного репозитарію академічних текстів - електронної бази, що міститиме тексти дисертацій, інших наукових робіт, робіт здобувачів вищої освіти.

2. Міністерству освіти і науки протягом трьох місяців:

розробити та затвердити план заходів щодо створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів;

розробити та подати в установленому порядку на затвердження Кабінету Міністрів України положення про Національний репозитарій академічних текстів;

здійснити фінансування створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів в межах загального обсягу бюджетних призначень, передбачених Міністерству освіти і науки на 2016 та наступні роки.

Прем'єр-міністр України

В.ГРОЙСМАН

Інд. 73

Публікації документа

Урядовий кур'єр від 02.08.2016 – № 143

Офіційний вісник України від 09.08.2016 – 2016 р., № 60, стор. 199, стаття 2066, код акту 82635/2016

ДОДАТОК В

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

04 12 20 16 р.

м. Київ

№ 1466

Про затвердження Плану заходів щодо
створення та введення в експлуатацію
Національного репозитарію академічних текстів

На виконання абзацу другого пункту другого розпорядження Кабінету
Міністрів України від 22 липня 2016 року №504

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити План заходів щодо створення та введення в експлуатацію
Національного репозитарію академічних текстів (далі – План заходів), що
додається.

2. Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування
(Шевцову А. Г.), департаменту науково-технічного розвитку
(Чеберкусу Д. В.), департаменту економіки та фінансування
(Даниленко С. В.), департаменту вищої освіти (Шарову О. І.), управлінню з
питань державного майна та підприємств (Костенко О. І.), державній
науковій установі «Український інститут науково-технічної експертизи та
інформації» (Чеботарьову В. П.) забезпечити відповідно до компетенції
виконання завдань Плану заходів.

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Першого
заступника Міністра Ковтунця В. В.

Міністр

Л. М. Гриневич

Додаток
до наказу Міністерства освіти і науки
України
від 08/12/2016 р. № 1466

**План заходів
щодо створення та введення в експлуатацію
Національного репозитарію академічних текстів**

№ п/п	Зміст заходу	Відповідальні	Строки виконання
1.	Розробити проект Положення про Національний репозитарій академічних текстів для подання в установленому порядку на затвердження Кабінету Міністрів України	Шевцов А. Г., Шаров О. І., Чеберкус Д. В., Чеботарьов В.П.	Грудень 2016 р.
2.	Провести конкурсний відбір на здійснення виконання науково-технічної розробки «Розроблення вимог до створення Національного репозитарію академічних текстів, формування його структури та стандартів»	Чеберкус Д. В., Шевцов А. Г.	Грудень 2016 р.
3.	Розробити Порядок функціонування Національного репозитарію академічних текстів	Чеботарьов В.П., Шевцов А. Г., Чеберкус Д. В., Шаров О. І.	Січень – лютий 2017 р.
4.	Забезпечити виконання за кошти державного бюджету розробки «Розроблення вимог до створення Національного репозитарію академічних текстів, формування його структури та стандартів», а також приймання звітної документації (технічного завдання)	Чеберкус Д.В.	Перше півріччя 2017 р.
5.	Опрацювати та затвердити технічне завдання на створення Національного репозитарію академічних текстів	Шевцов А. Г., Чеберкус Д.В., Чеботарьов В.П.	Перше півріччя 2017 р.
6.	Провести тендерні процедури і здійснити закупівлю товарів, робіт, послуг для функціонування Національного репозитарію академічних текстів	Костенко О.І., Єрко І.А., Шевцов А. Г.,	Друге півріччя 2017 р.
7.	Забезпечити виконання технічного проекту зі створення Національного репозитарію академічних текстів	Шевцов А. Г., Чеберкус Д. В., Шаров О. І.	Друге півріччя 2017 р.

8.	Забезпечити кошти державного бюджету на введення в експлуатацію пускового комплексу Національного репозитарію академічних текстів	Даниленко С. В.	Друге півріччя 2017 р.
9.	Розпочати тестову експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів	Чеботарьов В.П., Шевцов А. Г.	IV квартал 2017 р.

Директор департаменту атестації кадрів
вищої кваліфікації та ліцензування

А. Г. Шевцов

ДОДАТОК Г

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

від 3 квітня 2017 р. № 275-р

Київ

**Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій
Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік**

1. Затвердити такі, що додаються:

середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року;
план пріоритетних дій Уряду на 2017 рік.

2. Секретаріату Кабінету Міністрів України забезпечити проведення моніторингу виконання планів дій, затверджених цим розпорядженням.

**Прем'єр-міністр
України
Інд. 68**

В.ГРОЙСМАН

Публікації документа:

Урядовий кур'єр від 11.05.2017 — № 85

Сигнальний документ — f466691n19.doc / zip; f466691n20.doc / zip

ДОДАТОК Д

Основні положення плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік, що стосуються створення Національного репозитарію академічних текстів

Кроки	Пояснення, обґрунтування	Відповідальні за виконання	Строк	Індикатор виконання	Очікувані результати
III. РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ					
70. Створення Національного репозитарію академічних текстів та забезпечення його функціонування	накопичення, зберігання, систематизація академічних текстів, до якої забезпечуватиметься вільний, безперешкодний віддалений доступ користувачів засобами Інтернет-технологій	МОН	III квартал	прийнято відповідну постанову Кабінету Міністрів України затверджено наказом МОН план заходів щодо створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію академічних текстів	підвищення рівня академічної доброчесності у суспільстві та виявлення недоброчесних наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, створення передумов для запровадження національної наукометричної системи

ДОДАТОК Е

Основні положення середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року, що стосуються створення Національного репозитарію академічних текстів

ЦІЛЬ 3 - РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

III. РОЗВИТОК ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

9. Забезпечення якості вищої освіти

Мета, якої передбачається досягнути

Створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості вищої освіти, яка відповідає європейським рекомендаціям і стандартам вищої освіти, враховує кращі світові практики та є основною технологією досягнення відповідності освітньої системи вимогам і потребам суспільства та особистості.

Цільові кількісні показники, яких передбачається досягнути до кінця 2017 року і в середньостроковій перспективі

У 2017 році:

розроблення стандартів вищої освіти за освітнім рівнем бакалавра - 120, магістра - 80;

забезпечення функціонування Національного репозитарію академічних текстів - універсальної за змістом загальнодержавної електронної бази, фонди якої міститимуть кваліфікаційні роботи випускників системи вищої освіти, академічні тексти наукового, науково-технічного та освітнього (навчального) характеру;

забезпечення вільного і безоплатного доступу до академічних текстів в установленому порядку.

Результати роботи за попередній період

У 2014 році Законом України “Про вищу освіту” передбачено створення незалежної системи оцінки якості вищої освіти, визначені суб’єкти забезпечення якості вищої освіти та встановлені санкції у зв’язку з виявленням академічної недоброочесності, зокрема академічного плагіату. Розгорнуто інформаційну кампанію щодо підвищення академічної доброочесності серед науковців та учасників освітнього процесу. У 2015 році

МОН запроваджено оприлюднення текстів дисертацій у режимі читання на офіційних веб-сторінках спеціалізованих вчених рад. У 2016 році Кабінет Міністрів України погодився з пропозицією МОН про створення Національного репозитарію академічних текстів. Водночас МОН розробляються заходи щодо створення та введення в експлуатацію Національного репозитарію.

*Суть підходу, який пропонується реалізувати
в середньостроковій перспективі*

Створення Національного репозитарію академічних текстів та забезпечення його наповнення існуючими текстами. Нові тексти будуть надходити до Національного репозитарію з вищих навчальних закладів та наукових установ. У розрізі функціонування Національного репозитарію буде врахована можливість перевірки текстів щодо академічного плагіату.

Додаток Ж

Оцінка ймовірної кількості користувачів Національного репозитарію академічних текстів

До складу вітчизняних користувачів Національного репозитарію академічних текстів будуть входити^a.

Фізичні особи (всього – 7,3 млн. осіб):

- особи, які здобувають загальну середню освіту (2,3 млн. осіб)^b [1, 2];

- особи, які здобувають професійно-технічну освіту / післясередню не вищу освіту (285,8 тис. осіб) [3];

- особи, які здобувають вищу освіту (1,2 млн. осіб^c, у т.ч. на бакалавраті – 855,7 тис. осіб, у магістратурі – 322,1 тис. осіб, докторантурі – 30,3 тис. осіб);

- особи, які підвищують свою кваліфікацію (804,1 тис. осіб) [4];

- особи, зацікавлені в отриманні доступу до інформації задля самовдосконалення та розширення навичок/компетенцій^d (2,5 млн. осіб) [5];

- викладачі ВНЗ (131,9 тис. осіб) [6], науковці (101,6 тис. працівників наукових організацій^e) [7];

- працівники органів управління, суб'єктів господарювання та громадських спілок/об'єднань, що мають потребу в отриманні відповідної інформації, яка міститься у репозитарії;

- автори та правовласники наукових, науково-технічних, навчальних та навчально-методичних праць, що включаються до ядра, тематичних колекцій та баз даних репозитарію.

^a у дужках наведено актуальні відомості про кількість відповідних категорій згідно даних Державної служби статистики України та офіційних моніторингів

^b базову загальну середню освіту здобувають 1,7 млн. осіб, повну загальну середню – 618 тис. осіб

^c за міжнародною стандартною класифікацією освіти МСКО 2011, актуальні дані Державної служби статистики

^d експертна оцінка: 15% від зайнятого населення, чисельність якого у 2015 р. склала 16443,2 тис. осіб

^e за основною діяльністю, дані Державної служби статистики

Юридичні особи (всього – понад 90,8 тис. од.):

- заклади загальної освіти (16,9 тис. од.) [8];
- заклади професійно-технічної освіти (787 од.) [9];
- вищі навчальні заклади /університети, інститути, академії/^f (288 од.) [10],
- наукові установи (978 організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи (з них – 323 організації національних академій наук) та з усієї кількості – 296 включено до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави) [11],
- наукові видавництва (619 од.)^g,
- бібліотеки – універсальні наукові, національних академій, вищих навчальних закладів, наукових установ (505 од.);
- центральні органи виконавчої влади (65 од.) [12];
- неурядові, громадські організації та спілки (71,3 тис. од.) [13];
- інституційні репозитарії (67 од.)^h.

Список посилань

1 Статистичний бюлетень «Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2016/2017 навчального року» : Державна служба статистики України. – К., 2017. – С. 9-10. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

2 Статистичний бюлетень «Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2016/2017 навчального року» : Державна служба статистики України. – К., 2017. – С. 9-10. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3 Статистичний бюлетень «Продовження навчання та здобуття професії»: Державна служба статистики України. – К., 2017. С. 11. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4 Статистичний щорічник України за 2014 рік : Державна служба статистики України. – К., 2015. – С. 359. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

5 Статистичний щорічник України за 2015 рік. Державна служба статистики України. – К., 2015. – С. 51. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

^f за актуальними даними ДП «Інфоресурс» – 468

^g згідно Державного реєстру суб'єктів видавничої справи, дані Державного комітету телебачення і радіомовлення (станом на 01.03.2017 року)

^h відповідно до інформації, наведеної у розділі 5 та додатку А

6 Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016/2017 навчального року : Державна служба статистики України. – К.,2017. – С. 101. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

7 Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність в Україні» : Державна служба статистики України. – К.,2016. – С. 29. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

8 Статистичний бюлетень «Загальноосвітні навчальні заклади України на початок 2016/2017 навчального року» : Державна служба статистики України. – К., 2017. – С. 13. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9 Статистичний бюлетень «Продовження навчання та здобуття професії». Державна служба статистики України. – К.,2017. – С. 11. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10 Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2016/17 навчального року : Державна служба статистики України. – К., 2017. – С. 8. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

11 Статистичний бюлетень «Наукова та інноваційна діяльність України»: Державна служба статистики України. – К., 2016. – С. 22. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

12 Центральні органи виконавчої влади: міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, національні комісії [Електронний ресурс] // Урядовий портал. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246398107&cat_id=245427152/

13 Статистичний щорічник України за 2014 рік : Державна служба статистики України. – К., 2015. – С. 248. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Монография

Н-35 Национальный репозиторий академических текстов: открытый доступ к научной информации : монография / Е. С. Чмырь, Т. К. Кваша, Т. А. Ярошенко и др. – К. : УкрИНТЭИ, 2017. – 200 с.
ISBN 978-966-479-085-4 (Print), ISBN 978-966-479-086-1 (Online)

Научное издание

Авторы:

Чмырь Е. С. (вступление, раздел 5, выводы), **Кваша Т. К.** (раздел 1), **Ярошенко Т. А.** (раздел 2), **Чуканова С. А.** (п. 2.1), **Дмитришин В. С.** (раздел 3), **Тихонкова И. А.** (п. 4.1), **Попкова Н. Г.** (п. 4.2), **Капленко И. Н.** (п. 4.3), **Щербак Я. А.** (п. 4.3), **Воронков В. И.** (п. 4.4)

Рецензенты:

В. В. Камышин, доктор педагогических наук, кандидат технических наук член-корреспондент Национальной академии педагогических наук Украины, лауреат Государственной премии УССР в области науки и техники, Государственной премии Украины в области образования, и.о. директора Государственного научного учреждения «Украинский институт научно-технической экспертизы и информации»

В. И. Пила, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры публичного управления и администрирования Хмельницкого университета управления и права

Монография подготовлена по результатам исследования «Разработка требований к созданию Национального репозитория академических текстов, формирование его структуры и стандартов» (№ ГР 0117U004315).

Рекомендовано к печати Учёным советом УкрИНТЭИ (Протокол № 5 от 29.06.2017)

В монографии представлен обзор современных научных подходов к трактовке и классификации научной информации. Описан отечественный и зарубежный опыт формирования инфраструктуры доступности научной информации. Предложена оригинальная модель создания Национального репозитария академических текстов.

Публикация рассчитана на представителей органов государственной власти и управления, научных работников, преподавателей высших учебных заведений, аспирантов и студентов.

Содержание

Вступление

1. РОЛЬ ИНФОРМАЦИИ В РАЗВИТИИ ОБЩЕСТВА. ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И ИННОВАЦИЙ

2. КОНЦЕПЦИЯ И ИНФРАСТРУКТУРА ОТКРЫТОСТИ

2.1 Открытый доступ: преимущества и предостережения

2.2 Роль репозитариев в современных научных коммуникациях

3. ОТКРЫТЫЕ (СВОБОДНЫЕ) ЛИЦЕНЗИИ НА ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАУЧНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ

4. ЗАРУБЕЖНЫЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ ОТКРЫТОЙ НАУКИ

4.1 Платформа Web of Science и ее возможности для презентации и оценки научных результатов

4.2 Академическая электронная библиотека Литвы

4.3 Репозитарий Сумского государственного университета

4.4 Единый автоматизированный фонд научно-исследовательских, опытно-конструкторских работ и защищённых диссертаций Украины

5. ПЕРСПЕКТИВЫ СОЗДАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО РЕПОЗИТАРИЯ АКАДЕМИЧЕСКИХ ТЕКСТОВ

Выводы

Список использованной литературы

Приложения

Материалы печатаются в авторской редакции.

Monograph

H35 National Repository of Academic Texts: Open Access to Scientific Information : monograph / O. Chmyr, T. Kvasha, T. Yaroshenko – K.: UkrISTEI, 2017. – 200 p.

ISBN 978-966-479-085-4 (Print), ISBN 978-966-479-086-1 (Online)

Scientific edition

Authors:

Chmyr O. (introduction, chapter 5, conclusion), **Kvasha T.** (chapter 1), **Yaroshenko T.** (chapter 2), **Chukanova S.** (art. 2.1), **Dmytryshyn V.** (chapter 3), **Tykhonkova I.** (art. 4.1), **Popkova N.** (art. 4.2), **Kaplenko I.** (art. 4.3), **Shcherbak Y.** (art. 4.3), **Voronkov V.** (art.4.4)

Review by:

Kamyshyn V. V., Doctor in Pedagogical sciences, PhD (Technical sciences), Corresponding member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, laureate of the State Award of the Ukrainian SSR in the field of science and technology, of the State Award of Ukraine in the field of education, acting Director of the State Scientific Institution "Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information"

Pyla V. I., Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Public Management and Administration, Khmelnytsky University of Management and Law

The monograph was prepared on the basis of the results of the study "Development of requirements for the creation of the National Repository of Academic Texts, formation of its structure and standards" (№ SR 0117U004315).

Recommended for publishing by the Scientific Board of the UkrISTEI (protocol № 5 dated 29.06.2017)

The monograph presents a review of modern scientific approaches to the interpretation and classification of scientific information. The domestic and foreign experience in formation of the infrastructure of scientific information accessibility is described. An original model for the creation of the National Repository of Academic Texts is suggested.

The published work is aimed at the representatives of state authority and management, researchers, teachers of higher educational institutions, post-graduate students and students.

Contents

Introduction

1. THE ROLE OF INFORMATION IN THE DEVELOPMENT OF THE SOCIETY.
INFORMATION PROVISION FOR SCIENCE, EDUCATION AND INNOVATIONS
2. CONCEPT AND INFRASTRUCTURE OF OPENNESS
 - 2.1. Open Access: Opportunities and Threats
 - 2.2. The Role of Repositories in Modern Scientific Communication
3. OPEN (FREE) LICENSES FOR THE USE OF SCIENTIFIC WORKS
4. FOREIGN AND NATIONAL EXPERIENCE OF OPEN SCIENCE
 - 4.1. Web of Science Platform and its Opportunities for Presenting and Assessing Research Results
 - 4.2. Academic Electronic Library of Lithuania
 - 4.3. Repository of the Sumy State University
 - 4.4. Common Automated Fund of Research and Development, Design and Experimental Works and Defended Dissertation Thesis of Ukraine
5. PROSPECTS FOR THE CREATION OF NATIONAL REPOSITORY OF ACADEMIC TEXTS

Conclusion

List of References

Appendices

The text is published in author's edition.

Чмир Олена Сергіївна

доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу сприяння інноваційній діяльності
Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (Україна)

(вступ, розділ 5, висновки)

Кваша Тетяна Костянтинівна

завідувач відділу науково-методичного та інформаційного
забезпечення науково-технічної діяльності Державної наукової
установи «Український інститут науково-технічної експертизи та
інформації» (Україна)

(розділ 1)

Ярошенко Тетяна Олександрівна

кандидат історичних наук, доцент
Віце-президент з науки та інформатизації Національного
університету «Києво-Могилянська академія» (Україна)

(розділ 2)

Чуканова Світлана Олександрівна

кандидат педагогічних наук,
провідний бібліотекар Наукової бібліотеки Національного
університету «Києво-Могилянська академія» (Україна)

(підрозділ 2.1)

Дмитришин Володимир Степанович

кандидат юридичних наук, доцент,
Перший заступник директора Державної наукової установи
«Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
(Україна)

(розділ 3)

Тихонкова Ірина Олександрівна

кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник відділу
сигнальних систем клітини Інституту молекулярної біології і
генетики НАН України, фахівець з наукометричних ресурсів та
навчання Clarivate Analytics (США)

(підрозділ 4.1)

Попкова Наталія Геннадіївна

магістр, старший бібліотекар Університету ім. Миколаса Ромериса (Литва)

(підрозділ 4.2)

Капленко Ірина Миколаївна

директор бібліотечно-інформаційного центру Сумського державного університету (Україна)

(підрозділ 4.3)

Щербак Яна Олександрівна

бібліотекар 1 категорії бібліотечно-інформаційного центру Сумського державного університету (Україна)

(підрозділ 4.3)

Воронков Валерій Іванович

кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, Вчений секретар Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (Україна)

(підрозділ 4.4)

РЕЦЕНЗЕНТИ

Камишин Володимир Вікторович

член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, лауреат Державної премії УРСР у галузі науки і техніки, Державної премії України у галузі освіти, в.о. директора Державної наукової установи «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (Україна)

Пила Василь Іванович

доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Хмельницького університету управління та права (Україна)

Наукове видання

Чмир Олена Сергіївна
Кваша Тетяна Костянтинівна
Ярошенко Тетяна Олександрівна
Чуканова Світлана Олександрівна
Дмитришин Володимир Степанович
Тихонкова Ірина Олександрівна
Попкова Наталія Геннадіївна
Капленко Ірина Миколаївна
Щербак Яна Олександрівна
Воронков Валерій Іванович

НАЦІОНАЛЬНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ АКАДЕМІЧНИХ ТЕКСТІВ: ВІДКРИТИЙ ДОСТУП ДО НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Монографія

Матеріали друкуються в авторській редакції

Підготовка до друку, макетування – **В.М. Волинець, В.В. Литвинова**

Підписано до друку 30.06.2017.

Формат 60*84 ¹/₁₆

Ум. друк. арк. – 11,63. Обл.-вид. арк. – 8,2.

Наклад – 300 прим. Зам. № 546.

Видруковано у ДНУ «УкрІНТЕІ»,

03150, Київ, вул. Антоновича, 180

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 5332 від 12.04.2017 р.